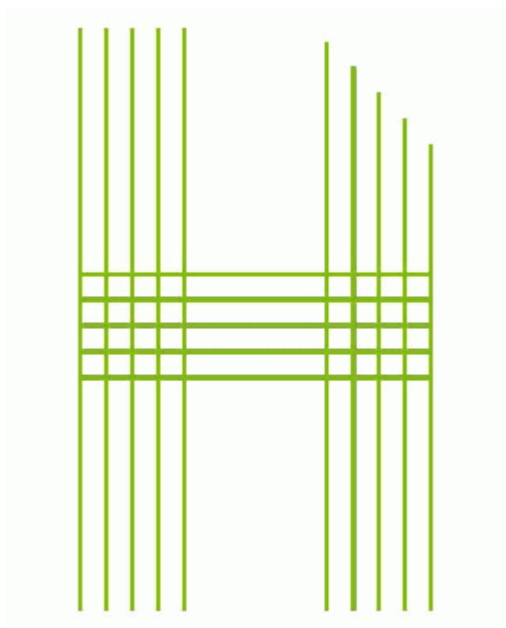

Facultade de Historia

Información básica

O grao en Xeografía e Historia proporciona ao alumnado unha serie de competencias que integran a aprendizaxe de coñecementos, a adquisición de habilidades e destrezas e a formación en actitudes e valores. Na liña doutras titulacións recoñecidas nas universidades europeas, ademais de englobar contidos das disciplinas de Xeografía, Historia e Historia da arte, a oferta da nosa Facultade dota ao alumnado dunha serie ampla de competencias xerais e específicas.

Grao Xeografía e Historia (Plano 2014/15)

Destaca o **carácter humanístico** das disciplinas cunha longa e consolidada traxectoria académica e universitaria, e a súa capacidade para coñecer a orixe e a evolución de moitas das realidades culturais do noso tempo. En conxunto ofertamos unha formación básica en contidos interdisciplinares relativos ao coñecemento da estrutura diacrónica do pasado, das coordenadas espazo-temporais, interrelacionadas coas xeográficas e artísticas.

A formación inclúe ámbitos temáticos e territoriais específicos e contidos instrumentais, a través das **prácticas** que os nosos estudantes realizan en diversas institucións e empresas. O coñecemento do noso pasado permite achegarse as ferramentas analíticas e conceptuais que a súa vez incitan á reflexión, á crítica e ao respecto pola diversidade e a alteridade; en definitiva o coñecemento doutras realidades, moi variadas fomenta os valores humanos e achega principios éticos tan necesarios na sociedade actual.

O carácter multidisciplinar e polivalente dos estudos (Historia, Arte e Xeografía) capacita para un **amplo abanico de saídas profesionais** aos seus egresados, que resultan tan competitivos como os especializados nunha soa das disciplinas humanísticas, tendo en conta da cada vez maior flexibilidade do actual mercado laboral entre titulacións e postos de traballo. Os servizos educativos, os servizos da administración, os medios de comunicación, os centros de educación superior e secundaria, e un longo espectro de institucións e empresas, proporcionan un marco para o desempeño de actividades relacionadas co perfil formativo do grao, preparando para unha gran variedade de actividades.

Ademais, a riqueza histórica, artística, arqueolóxica e natural proporciona unha estreita relación entre os estudos

universitarios e o mercado laboral, abrindo unha nova vía de profesionalización ante a crecente consideración do legado cultural herdado como recurso dotado de valor económico ou produtivo. A demanda e saídas profesionais no terreo da conservación, protección, xestión e difusión do patrimonio e o resto de actividades relacionadas co turismo cultural abren un amplo horizonte á saída profesional dos futuros graduados, que poden nesa liña especializarse no máster que ofertamos.

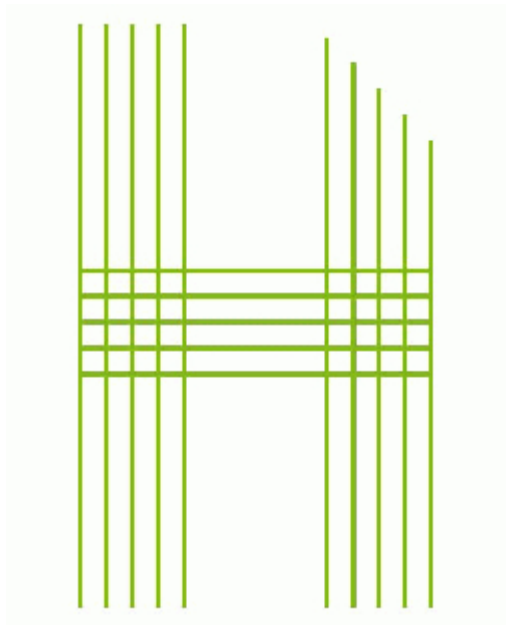

Co obxectivo de dar resposta á demanda social de diferentes profesionais, e aos futuros graduados/as posibilitase unha continuación académica coherente con dous Másteres: Valoración, Xestión e Protección do Patrimonio.

Unha situación similar presenta o **Máster de Arqueoloxía e Ciencias da Antigüidade** orientado á especialización en arqueoloxía.

Presentación

A Facultade de Historia da Universidade de Vigo, sita no Campus Universitario de Ourense, oferta tres titulacións adaptadas ao Espazo Europeo de Educación Superior (EEES): un Grao e dous Posgraos.

Xunto á habitual **modalidade presencial**, poderase optar pola modalidade semipresencial, sempre que se xustifique a imposibilidade de asistir con regularidade ás aulas; os motivos deben estar en relación con obrigas de carácter laboral, familiar, atención a persoas dependentes, actividades deportivas de alto nivel, necesidades educativas especiais. O proceso para acollerse a esta modalidade terá lugar unha vez formalizada a matrícula; estudante debe cubrir un impreso coa solicitude e entregar a documentación xustificativa.

Os docentes poñerán a disposición destes estudantes o material preciso a través da plataforma de teledocencia e os medios para superar as materias do grao, en igualdade de condicións que os presenciais.

A oferta de **Posgrao** contempla dúas titulacións:

MÁSTER EN VALORACIÓN,
XESTIÓN E PROTECCIÓN DO
PATRIMONIO CULTURAL

Universidade de Vigo

HTCO₃

Máster Interuniversitario en

**Arqueoloxía e
Ciencias da Antigüidade**

USC Universidade de Vigo CSIC incipit

- **Mestrado semipresencial en Valoración, Xestión e Protección do Patrimonio**, en colaboración coa Escola Superior de Enxeñaría de Minas do campus de Vigo.
- **Mestrado Interuniversitario de Arqueoloxía e Ciencias da Antigüidade (USC y U Vigo) coa participación do Instituto de Ciencias do Patrimonio (Incipit) do CSIC.** O seu programa ten unha dobre orientación: profesionalizante e investigadora. Na súa primeira vertente, aspira a formar arqueólogos que poidan desenvolver a súa labor profesional neste campo nos próximos anos; na segunda, dá paso ao programa de doutoramento da USC

Neste documento:

- Localización
- Normativa e Lexislación
- Servizos e Infraestruturas do Centro
- Outra Información do Centro
- Calendario Académico
- Información de Interese

Localización

No Campus de Ourense dende 1990

Facultade de Historia de Ourense
Campus Universitario As Lagoas s/n
32004 Ourense
Teléfono: 988 387101
Fax: 988 387328

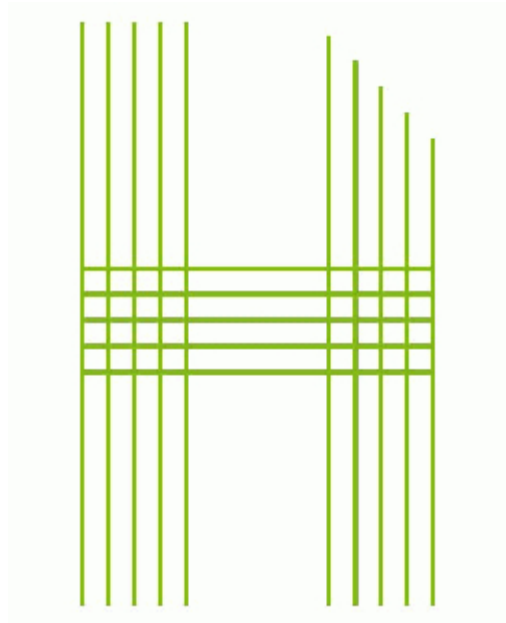
E-mail Secretaría Decanato: sdefho@uvigo.es

Páxina web: <http://historia.uvigo.es/gl/>

Facebook: <https://www.facebook.com/facultadehistoriaourense>

Instagram: <https://www.instagram.com/historiaourense/>

Organización e Funcionamento do Centro

Organos de Goberno

□ Decanato

- Xunta de Facultade
- Comisión Permanente da Facultade
- Comisión de Calidade
- Departamentode Historia, Arte e Xeografía

Equipo de Goberno

□ Decana:

Profa. Dra. Susana Reboreda Morillo

Tfno.: 988 38 72 69

rmorillo@uvigo.es

□ Vicedecano:

Prof. Dr. Adolfo Fernández Fernández

Tfno : 988 38 71 11

adolfo@uvigo.es

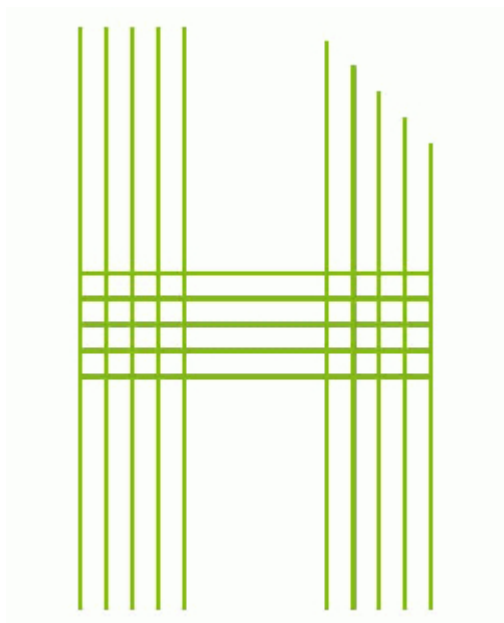
□ Secretaria:

Dna. Josefina Cadilla Lomba

Tfno.: 988 36 88 55

sfho@uvigo.es

Normativa e Lexislación

Normativa xeral das Universidades

Normativa específica da Universidade de Vigo

Normativas da Facultade de Historia

- Regulamento Rexime Interno da Facultade de Historia
- Regulamento para a elaboración dos horarios docentes e a planificación de ocupación de espazos na Facultade de Historia de Ourense
- Regulamento de Prácticas Externas
- Regulamento do Traballo de Fin de Grao

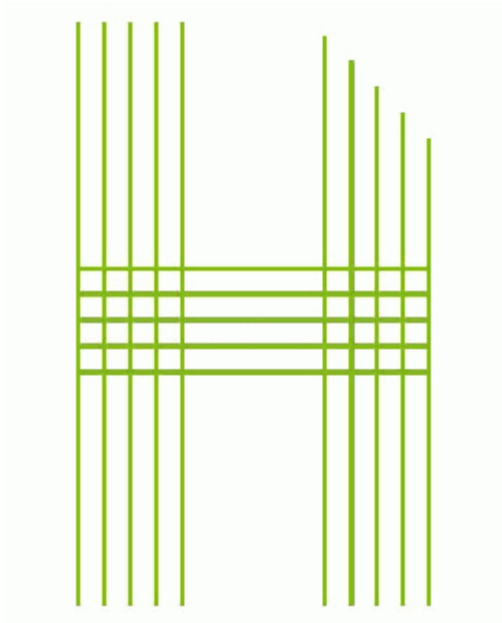
Normativa xeral das Universidades

Normativa específica da Universidade de Vigo

Normativas da Facultade de Historia

- Regulamento Rexime Interno da Facultade de Historia
- Regulamento para a elaboración dos horarios docentes e a planificación de ocupación de espazos na Facultade de Historia de Ourense
- Regulamento de Prácticas Externas
- Regulamento do Traballo de Fin de Grao

Servizos e Infraestructuras do Centro

CAMPUS NORTE

A actividade se articula en 3 edificios:

- Edificio Facultades (máis coñecido como Edificio de Ferro)
- Pavillón Olga Gallego (2)
- Pavillón Concepción Ramón Amat (1)

O EDIFICIO FACULTADES

Acceso

- Conserxería
- Aulas

1º andar

- Secretaría Administrativa da Facultade
- Aula de Informática
- Delegación de Alumnos

2º andar

- Laboratorios docentes: Arqueoloxía, Historia da Arte, Xeografía, Historia Medieval
- Aulas

4 ºandar

- Vicerreitoría do Campus de Ourense
- Decanato
- Salón de Graos

DISTRIBUCIÓN DE AULAS DE HISTORIA - EDIFICIO DE FERRO

CURSO AULA HORARIO

- 1º Grao 0.5 mañá e tarde (Planta Baixa)
- 2º Grao 0.6 mañá e tarde (Planta Baixa)
- 3º Grao 0.7 mañá e tarde (Planta Baixa)

- 4º Grao 0.7 mañá e tarde (Planta baixa)
- Aula de videoconferencia/máster: 2.3 (2º andar)
- Prácticas 1º Grao. Grupo 1, 0.5; Grupo 2, 2.2 (2º andar)
- Prácticas 2º Grao. Grupo 1, 0.6, Grupo 2, 2.3 (2º andar)

PAVILLÓN OLGA GALLEGO (2)

- Despachos dos/as profesores/as (1º andar e soto)
- Laboratorio de Prehistoria, Historia Antigua, Historia Moderna, Historia Contemporánea e Historia de América (soto)

PAVILLÓN CONCEPCION RAMÓN AMAT (1)

- Aula de Máster
- Sala de exposicións ALTERARTE (planta baixa)

DISTRIBUCIÓN DE LABORATORIOS DE HISTORIA

DENOMINACIÓN LOCALIZACIÓN EDIFICIO

- Laboratorio de Informática PRIMEIRO ANDAR FERRO
- Laboratorio de Xeografía SEGUNDO ANDAR FERRO
- Laboratorio de Arqueoloxía SEGUNDO ANDAR FERRO
- Laboratorio de Historia Medieval SEGUNDO ANDAR FERRO
- Laboratorio de Prehistoria e Historia Antiga SOTO PAVILLÓN 2
- Laboratorio de Historia Moderna e Contemporánea SOTO PAVILLÓN 2

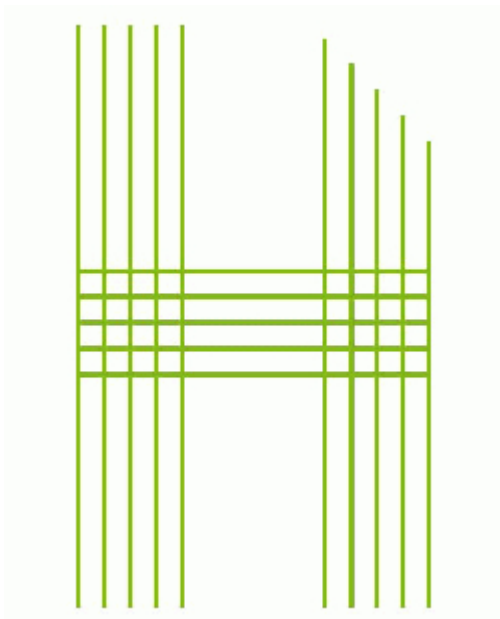
PLATAFORMA DE TELEDOCENCIA (<http://fatic.uvigo.es>)

- Curso virtual do Grao en Xeografía e Historia
- Curso virtual do Máster en Valoración, Xestión e Protección do Patrimonio Cultural

Manual Primeiros Pasos na plataforma Moodle

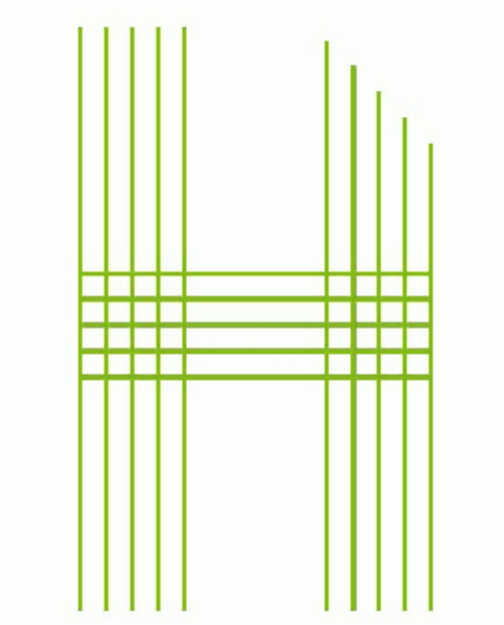
Calendario Académico

Pódese acceder ao calendario, horarios e datas de exámenes na web do centro: <http://historia.uvigo.es/gl/docencia/calendario-escolar>

Outra información do centro

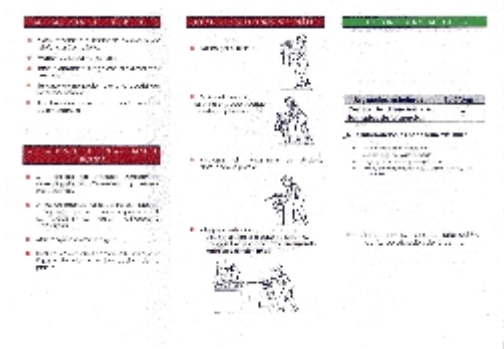

Plan de Autoprotección Universidade de Vigo.

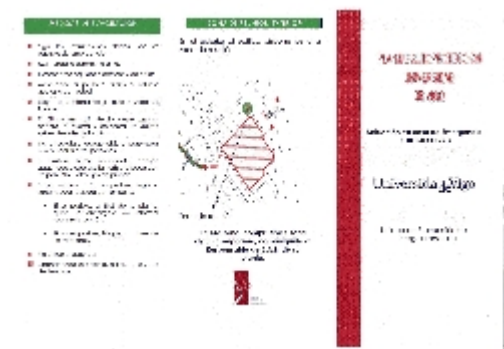
Actuación en caso de Emerxencia Edificio de Ferro

Plan 1

Plan 2

Delegación de alumnado

Funcións:

É o órgano de representación estudantil institucional que se ten artellado na Facultade de Historia.

Todos os alumnos/as poden acudir á sede da Delegación para obter información e facer uso dos seus recursos. Para cubrir as súas necesidades a Delegación ten un orzamento proporcional ao número de alumnos/as que representa. Segundo o Regulamento de Estudiantes no artigo 27, entre os fins da Delegación de alumnos está:

- Actuar como órganos de diálogo coas autoridades académicas no establecemento dunha información adecuada sobre a vida universitaria.
- Xestionar os seus recursos.
- Promover e coordinar actividades de extensión universitaria.
- Elixir os seus representantes perante calquera autoridade, institución ou organización, naqueles casos para os que non exista regulamento de elección.

Representantes: <http://historia.uvigo.es/gl/alumnado/delegacion-de-alumnado>

Localización

Edificio Facultades. 1º Andar

Tfno: 988 38 73 05

E-mail: dafho@uvigo.es

Normativa

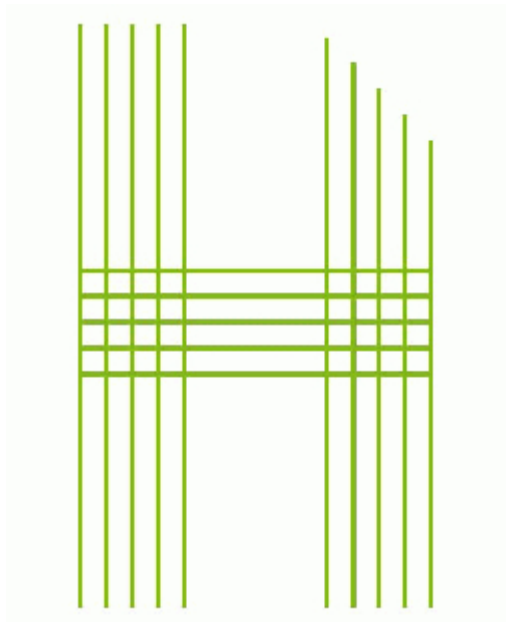
- Regulamento Estudiantes
- Estatuto Estudiantado (BOE 31/01/2010)
- Normativa de Permanencia da Universidade de Vigo
- Regulamento de Voluntariado

- **Plan de Acción Titorial**

Outra información de interese para o alumnado

- Actividades culturais

Información de Interese

ESTUDAR EN OURENSE

☐ Estudar na Universidade de Vigo

☐ Guía turística de Ourense

☐ Aloxamento en Ourense

☐ Hoteis e Hostais

☐ Pisos compartidos. Contactar coa ORI.

☐ Información para o alumnado da Universidade de Vigo:

☐ Alumnado da Universidade de Vigo

CONTACTOS INTERESE UNIVERSIDADE DE VIGO

Páxina web:

<http://www.uvigo.es/>

Central: 986 81 20 00

Información Xeral: 986 81 3600

Información ao alumnado: 986 81 36 30

Rexistro xeral da universidade: 986 81 39 02

Rexistro do Campus de Vigo: 986 81 36 10

Rexistro do Campus de Ourense: 988 38 71 03

Gabinete de prensa: 986 81 3604. prensa@uvigo.es

AREA DE SERVIZOS Á COMUNIDADE

Actividades culturais: 986 81 36 03/ 26. vicext@uvigo.es

Actividades deportivas: 986 81 21 82 / 986 81 22 04; deportes@uvigo.es

Servizo de alumnado: 986 81 360 /09 xsadal@uvigo.es

LERD de Vigo: 986 81 37 71 /72

LERD de Ourense: 988 38 71 02

Bolsas: 986 81 19 99 / 813612. bolsas@uvigo.es

Asesoría Xurídica: 986 81 3576

Oficina ORI: 986 81 21 78 /986 81 35 50 ; ori@uvigo.es

Oficina do Medio Ambiente(OMA): 986 81 38 83; oma3@uvigo.es

BIBLIOTECA DO CAMPUS DE OURENSE

Presente fisicamente nos trescampus, a Biblioteca Universitaria conta en cada un deles cunha biblioteca central e varias salas repartidas polas escolas e facultades que compoñen a Universidade.

A Biblioteca Central do Campus de Ourense, fundada no ano 2000, conta cun fondo de uns 100.000 libros e unhas 750 publicacións periódicas divididas en diferentes temas como son xeografía, historia, arte, dereito e química.

Servizos que ofrece:

☐ Préstamo interbibliotecario a nivel nacional e internacional.

☐ Préstamo para alumnos, PDI e PAS.

☐ Información bibliográfica, búsquedas e referencias bibliográficas.

☐ Catálogo automatizado colectivo de publicacións periódicas (a nivel nacional).

Contacto:

Conserxería (988 387320)

Campus As Lagoas - 32004- Ourense

Horario de atención ao público: De luns a venres de 8:30h a 21:00h

Acceso ao Catálogo da Biblioteca

CONTA DE CORREO ELECTRÓNICO DA UNIVERSIDADE DE VIGO

☐ Basta con estar matriculado na Universidade e dispor do cartón universitario.

☐ No momento de formalizar a matrícula créase unha conta de correo cun nome de usuario e coa extensión alumnos.uvigo.es

☐ Con ese nome de usuario e esa clave tamén poderás acceder á rede WIFI. Todas as instalacións da Universidade de Vigo teñen acceso a internet por rede WIFI

☐ <http://www.uvigo.es>

CARNET UNIVERSITARIO

O Carné Universitario é unha tarxeta intelixente realizada en colaboración co Santander, que acredita o estudante, profesorado e personal de administración e servizos como membros da comunidade universitaria.

Ademais de todas as funcións asociadas ás tarxetas intelixentes, o carné poderá dispoñer de servizos financeiros 4B Maestro, se se solicitan voluntariamente

☐ Para qué podes utilizalo?

☐ Acreditación universitaria

☐ Acceso a recintos e ordenadores das aulas de informática e persoais*

☐ Préstamo de libros en bibliotecas

☐ Consultas en Puntos de Información e, opcionalmente, en caixeiros 4B*

☐ Tarxeta deportiva

☐ Moedeiro electrónico

☐ Descontos en comercios

☐ Tarxeta 4B Maestro (opcional)

☐ Firma Electrónica

□ Solicítalo en calquera momenton nas Oficinas Universitarias Santander do campus, levando unha fotografía recente. Recíbelo no teu domicilio particular. Para que inclúa o servizo 4B Maestro só necesitas ser titular dunha conta bancaria no Santander. Esta contan non ten nin gastos de administración nin de mantemento.

□ O Carné Universitario non hai que renovalo cada ano. Para activar a función financeira diríxete á Oficina Universitaria.

SEGURO ESCOLAR

□ Os alumnos da Universidade de Vigo, sexa cal for a súa nacionalidade ou estudos que cursen, quedan cubertos por un seguro escolar. Do mesmo xeito que se regula para os niveis educativos previos, a Lei establece a cobertura obrigatoria.

□ Ademais, a Universidade de Vigo subscribiu un seguro adicional, seguro cum laude, para todos os seus alumnos, incluídos aqueles que non quedan cubertos polo seguro obrigatorio. Ambos os seguros páganse no momento de formalizar a matrícula, polo que non teñen custo adicional algún.

□ Con carácter complementario aos dous anteriores, a Universidade de Vigo dispón dun seguro voluntario, seguro cum laude plus, con maiores coberturas que aqueles e a un custo moi reducido (ao redor de 10 euros por curso).

OUTROS SERVIZOS

- Actividades Culturais
- Deportes
- Voluntariado
- Area de Emprego
- Fundación Universidade de Vigo
- Gabinete psicopedagóxico
- Tribunal de Garantías

Grao en Xeografía e Historia

Materias

Curso 1

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr. totais
002G251V01101	Xeografía: Fundamentos de xeografía física	1c	6
002G251V01102	Historia: Introducción á etnoloxía	1c	6
002G251V01103	Arte: Linguaxes e técnicas artísticas	1c	6
002G251V01104	Idioma moderno: Inglés para humanidades	1c	6
002G251V01105	Historia de América precolombina e colonial	1c	6
002G251V01201	Xeografía: Fundamentos de xeografía humana	2c	6
002G251V01202	Historia: Introducción á historiografía	2c	6
002G251V01203	Arte: Arte clásica	2c	6
002G251V01204	Teoría e método da arqueoloxía	2c	6
002G251V01205	Prehistoria universal	2c	6

Curso 2

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr. totais
--------	------	--------------	------------

002G251V01301	Xeografía: Espazos e sociedades	1c	6
002G251V01302	Historia: Fontes de información en humanidades	1c	6
002G251V01303	Historia antiga universal	1c	6
002G251V01304	Historia medieval universal	1c	6
002G251V01305	Paleografía	1c	6
002G251V01401	Historia: Metodoloxía da historia	2c	6
002G251V01402	Historia moderna universal	2c	6
002G251V01403	Historia contemporánea universal	2c	6
002G251V01404	Historia da arte medieval	2c	6
002G251V01405	Arqueoloxía aplicada	2c	6

Curso 3

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
002G251V01501	Historia antiga da Península Ibérica	1c	6
002G251V01502	Historia da arte moderna	1c	6
002G251V01503	Historia medieval da Península Ibérica	1c	6
002G251V01504	Prehistoria da Península Ibérica	1c	6
002G251V01505	Xeografía aplicada. Territorio e paisaxe	1c	6
002G251V01601	Historia contemporánea de España	2c	6
002G251V01602	Historia da arte contemporánea	2c	6
002G251V01603	Historia moderna de España	2c	6
002G251V01604	Mundo actual	2c	6
002G251V01605	Sistemas de representación xeográfica	2c	6

Curso 4

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
002G251V01901	Historia de América contemporánea	2c	6
002G251V01903	Lingua clásica: Introducción á lingua e cultura latinas	1c	6
002G251V01904	Historia das relixións	1c	6
002G251V01905	Historia antiga do noroeste da Península Ibérica	1c	6
002G251V01906	Historia da arte de Galicia	1c	6
002G251V01907	Historia medieval de Galicia	1c	6
002G251V01908	Xeografía de Galicia	1c	6
002G251V01911	Historia contemporánea de Galicia	1c	6
002G251V01912	Historia moderna de Galicia	2c	6

O02G251V01913	Prehistoria do noroeste da Península Ibérica	1c	6
O02G251V01981	Prácticas externas	2c	12
O02G251V01991	Traballo de Fin de Grao	2c	12

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Xeografía: Fundamentos de xeografía física				
Materia	Xeografía: Fundamentos de xeografía física			
Código	002G251V01101			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	1c
Lingua impartición	Castelán			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	de Uña Álvarez, Elena Pilar			
Profesorado	de Uña Álvarez, Elena Pilar			
Correo-e	edeuna@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Materia de formación básica. Trata dos fundamentos teóricos e metodolóxicos cara o coñecemento global dos sistemas naturais, e as súas aplicación no contexto da sociedade. Integra o estudo das propiedades dos principais componentes (relevo, augas, clima, biota), as súas interaccións e configuración nas unidades biofísicas da superficie da terra.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.	• saber
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber facer
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber facer
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	• Saber estar / ser
CG1	Coñecer o territorio (ambiente, sociedade, cultura) dende unha perspectiva diacrónica e sincrónica	• saber
CG3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica	• saber facer
CE1	Coñecemento das claves e desenvolvemento do ámbito da Xeografía física	• saber
CE3	Coñecemento das claves e desenvolvemento dos espazos xeográficos, (aspectos físicos, humanos, económicos) na súa dinámica socio-territorial	• saber
CE6	Coñecemento e aplicación dos principais métodos e técnicas de investigación xeográfica	• saber facer
CE8	Desenvolvemento e aplicación dos procedementos de traballo de campo	• saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber
		• saber facer
CT4	Comunicación oral e escrita no idioma propio	• saber facer
		• Saber estar / ser
CT7	Capacidade de razoamento crítico	• saber
		• saber facer
CT8	Compromiso ético e responsabilidade social	• Saber estar / ser
CT11	Capacidade de aprendizaxe autónoma	• saber facer
CT15	Sensibilidade a temas ambientais.	• Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento dos conceptos fundamentais da Xeografía Física, a Xeografía Humana e a Análise Xeográfica, integrados no proceso do desenvolvemento do campo disciplinar da Xeografía	CB1 CG1 CE1 CT1 CT4 CT15

Toma de conciencia sobre as aportacións da ciencia xeográfica no ámbito académico e social, manifestada a través dun razoamento crítico que incida en aspectos ambientais e culturais.

CB3
CB4
CG1
CE3
CT1
CT4
CT7
CT15

Habilidade para a realización de traballo, utilizando técnicas de carácter cualitativo e cuantitativo, e posta en valor para a diversidade e benestar social.

CB5
CG3
CE6
CE8
CT4
CT8
CT11

Contidos

Tema

1. Bases teórico-metodolóxicas	1.1 Campo científico da Xeografía Física 1.2 Elementos e escalas
2. Sistemas naturais	2.1 Componentes maiores 2.2 Interaccións dinámicas: unidades
3. Fenómenos de cambio	3.1 Riscos naturais 3.2 Intervención humana

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	3	5
Lección maxistral	15	12	27
Eventos científicos	8	2	10
Saídas de estudo	8	8	16
Traballo tutelado	7	14	21
Seminario	2	2	4
Prácticas autónomas a través de TIC	0	15	15
Foros de discusión	0	5	5
Exame de preguntas de desenvolvemento	4	21	25
Presentación	3	8	11
Observación sistemática	1	10	11

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Toma de contacto docente/alumnado que inclúe presentación da materia, información do nivel de coñecementos do grupo, adquisición dos conceptos fundamentais e realización de pequenas tarefas instrumentais.
Lección maxistral	Explicación dos contidos e desenvolvemento de acción formativas de razoamento, análise e síntese polo docente no ámbito da teoría da materia.
Eventos científicos	Conferencias, faladoiros, debates e xornadas que permiten afondar nos aspectos teórico-prácticos da materia.
Saídas de estudo	Aplicación dos coñecementos a situación concretas, fora do espazo académico, para adquisición de habilidades e destrezas básicas.
Traballo tutelado	O/A estudante, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias etc.
Seminario	Sesións que mantén o alumnado co profesorado para o asesoramento do proceso de ensino-aprendizaxe e da súa avaliación.
Prácticas autónomas a través de TIC	Desenvolvemento persoal das habilidades de búsqueda, organización, tratamento e xestión da información relativa á materia nun entorno virtual.
Foros de discusión	Actividades desenvolvidas nun contorno virtual na que se debaten temas diversos e de actualidade relacionados co ámbito académico e/ou profesional.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
--------------	------------

Actividades introductorias	A atención personalizada consistirá na orientación do nivel de aprendizaxe requirido, a introducción os materiais, a resolución de dúbidas e a explicación da dinámica do desenvolvemento da materia. Alumnado presencial: na aula. Alumnado semipresencial: aula e-meeting (enlace FaiTic). Todo o alumnado: na plataforma de teledocencia Moodle (foro de avisos, noticias e dúbidas).
Saídas de estudo	A atención personalizada consistirá no acompañamento e motivación activa na actividade, o desenrolo da capacidade de atención/observación participativa e o apoio para o uso de técnicas ou instrumentos específicos. Alumnado presencial: in situ. Todo o alumnado: na plataforma de teledocencia Moodle (foro de avisos, noticias e dúbidas).
Seminario	A atención personalizada consistirá na revisión dos exercicios, probas e traballos; na resolución de dúbidas e toma de acordos para calquer aspecto da dinámica da materia. Todo o alumnado: na plataforma de teledocencia Moodle. Alumnado semipresencial: aula e-meeting (enlace FaiTic). Alumnado presencial: na aula.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Exame de preguntas de desenvolvemento	O alumnado realizará un comentario razoado, de análise e interpretación dos aspectos relacionados coa temática teórica da Xeografía Física. As cuestións plantexadas requiren una resposta estruturada e reflexiva. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos conceptos fundamentais da Xeografía Física, a Xeografía Humana e a Análise Xeográfica, integrados no proceso do desenvolvemento do campo disciplinar da Xeografía; Toma de conciencia sobre as aportacións da ciencia xeográfica no ámbito académico e social, manifestada a través dun razoamento crítico que incida en aspectos ambientais e culturais.	60	CB1 CG1 CE1 CE3 CT1 CT4 CT7 CT15
Observación sistemática	Percepción atenta, racional, planificada e sistemática para describir e rexistrar as manifestacións do comportamento do alumnado, valorando aprendizaxes e accións (orde, precisión, destreza, eficacia, participación activa) a través do traballo autónomo en todos os escenarios docentes. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Toma de conciencia sobre as aportacións da ciencia xeográfica no ámbito académico e social, manifestada a través dun razoamento crítico que incida en aspectos ambientais e culturais.	10	CB3 CB4 CB5
Presentación	Entrega e exposición por parte do alumnado ante o/a docente e/ou un grupo de estudantes (presencial e virtual) dun tema sobre contidos da materia inserido nos resultados do traballo tutelado. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Habilidade para a realización de traballo, utilizando técnicas de carácter cualitativo e cuantitativo, e posta en valor para a diversidade e benestar social.	30	CG3 CE6 CE8 CT4 CT7 CT11 CT15

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.). Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continúa, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante una proba escrita que suporá o 70% da nota final e un traballo obrigatorio que representará un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Ayala, F. & Olcina, J., Riesgos naturales, 1, Ariel Geografía, 2002, Barcelona

Clifford, N.J. (Coord.), Key Concepts in Geography, 2, Sage, 2009, London

Gregory, K., The Earth's Land Surface, 1, Sage, 2010, London

López Bermúdez, F. et al, Geografía Física, 1, Cátedra, 1992, Madrid

Tarbuk, E. & Lutgens, F., Ciencias de la Tierra, 1, Prentice Hall, 1999, Madrid

Bibliografía Complementaria

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Xeografía: Fundamentos de xeografía humana/O02G251V01201

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase una documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través da plataforma Moodle, polo que todos os alumnos deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia: Introducción á etnoloxía				
Materia	Historia: Introducción á etnoloxía			
Código	002G251V01102			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Castro Pérez, Ladislao			
Profesorado	Castro Pérez, Ladislao			
Correo-e	castro@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Esta asignatura está concebida como unha introducción á etnoloxía e un achegamento aos modelos de interpretación das sociedades preestatais do pasado			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber facer
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber facer
CG3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica	• saber facer
CE12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	• Saber estar / ser
CE13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais	• Saber estar / ser
CE17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente	• saber facer
CT5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento	• saber facer
CT9	Traballo en equipo en diversos contextos	• saber facer
CT10	Atención á diversidade e multiculturalidade.	• Saber estar / ser
CT16	Coñecemento doutras culturas	• saber

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Emprego correcto dos conceptos, terminoloxía e métodos de análise e interpretación das sociedades preestatais e do cambio histórico	CB4 CE13 CE17 CT10
Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado	CG3 CE12 CT5 CT16
Coñecemento dos principais problemas e debates historiográficos	CB3 CT9

Contidos
Tema

1. Introducción	1.1 Conceptos básicos 1.2 Naturaleza e Cultura 1.3 Escolas de Etnoloxía
2. Antropoloxía Cultural	2.1 Identidade e Xénero 2.2 Tipoloxías Sociais 2.3 Antropoloxía do Poder e da Violencia 2.4 Antropoloxía Económica 2.5 Antropoloxía Simbólica
3. Antropoloxía e Historia	3.1 Antropoloxía e Historia. Sincronía e Diacronía 3.2 O Cambio Cultural

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	22	30	52
Eventos científicos	2	0	2
Traballo tutelado	12	35	47
Saídas de estudo	3	10	13
Seminario	5	5	10
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	15	17
Traballo	3	0	3
Observación sistemática	0	5	5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Todo o alumnado: Actividades previas para coñecer as competencias, intereses e/ou motivacións do alumnado. Alumnado presencial: Estas sesións serán desenvolvidas na aula. Alumnado semipresencial: Estas sesións poderán realizarse a través de e-meeting, a plataforma de faitic ou o correo electrónico.
Lección maxistral	Todo o alumnado: Sesións teóricas con apoio de material didáctico. Este material estará dispoñible na plataforma de faitic. Alumnado presencial: Estas sesións serán desenvolvidas na aula.
Eventos científicos	Horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas polo Departamento de Historia, Arte e Xeografía e pola Facultade de Historia desta universidade
Traballo tutelado	Todo o alumnado: Traballo colaborativo con diversas actividades que finalizan na entrega dun ensaio escrito. Alumnado presencial: Estes traballos deberán se expostos na aula e posteriormente entregados. Alumnado semipresencial: Estes traballos deberán se expostos na aula, ou a través de e-meeting, e posteriormente entregados.
Saídas de estudo	Todo o alumnado: Actividades desenvolvidas nun contexto externo, que ten que ver con observación directa e sistemática.
Seminario	Todo o alumnado Seguimento da realización dos traballos. Asesoramento, orientación e aclaración de dúbidas sobre á asignatura.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Actividades introdutorias	Alumnado presencial: Estas sesións serán desenvolvidas na aula. Alumnado semipresencial: Estas sesións poderán realizarse a través de e-meeting, a plataforma de faitic ou o correo electrónico.

Traballo tutelado	Todo o alumnado: Deberá facer unha proposta temática, cun esquema incluído, relacionada co programa consultando a bibliografía e o material de fatic. Esta proposta será supervisada así como a realización do traballo. O seguimento levarase a cabo a través dos seguintes recursos: Alumnado presencial: Seguimento nas aulas e titorías. Alumnado semipresencial: Seguimento a través de e-meeting ou correo electrónico.
Seminario	Todo o alumnado: Aclaración de dúbidas sobre a materia, tanto dos aspectos teóricos como daqueles relacionadas co seminario, traballos tutorizados individual ou en grupo. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos. Todo o alumnado: Curso virtual a na plataforma de Teledocencia (Moodle Fatic, UVigo) e correo electrónico. Alumnado presencial:: seguimento nas aulas. Alumnado semipresencial: aula e-meeting (enlace Fatic).

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Exame de preguntas de desenvolvemento	As sesións maxistras dos bloques I e II serán avaliadas mediante proba de resposta longa. Resultados de aprendizaxe avaliados: Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado.	60	CB4 CE17 CT10
Traballo	O traballo individual do bloque III consistirá nun ensaio escrito. Resultados de aprendizaxe avaliados: Coñecemento dos principais problemas e debates historiográficos.	30	CG3 CE12 CT5 CT16
Observación sistemática	En todas as actividades e probas que conforman a programación valorarase a participación do alumnado. Resultados de aprendizaxe avaliados: Emprego correcto dos conceptos, terminoloxía e métodos de análise e interpretación das sociedades preestatais e do cambio histórico.	10	CB3 CT9

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Se especificarán as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial o remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan poder acceder ao mesmo porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC será feito a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña etc...).

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade, asistindo ás titorías, que serán fixadas nun horario compatible coa súa actividade, para resolver as dúbidas xurdidas no transcurso da avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles.

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continua, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio que representará un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Bonte, P. e Izard, M. (dir.), Diccionario de Etnología y Antropología, Akal, 2005, Madrid
 Bohannon, P., Para raros nosotros. Introducción a la antropología cultural, Akal, 2005, Madrid
 Ember, C.F., Ember, M. e Peregrine, P., Antropología, Pearson Educación, 2004, Madrid
 Geertz, C., La interpretación de las culturas, Paidós, 1989, Barcelona
 Ingold, T. (ed), Companion Encyclopedia of Anthropology, Routledge, 1997, London-New York

Bibliografía Complementaria

Geertz, C., Los usos de la diversidad, Paidós, 1996, Barcelona
 Geertz, C., El surgimiento de la Antropología posmoderna, Gedisa, 1998, Barcelona
 González Ruibal, A., La experiencia del otro: una introducción a al etnoarqueología, Akal, 2003, Madrid
 Guilaine, J. e Zammit, J., El camino de la guerra: la violencia en el prehistoria, Ariel, 2002, Barcelona
 Hernando Gonzalo, A., Arqueología de la identidad, Akal, 2002, Madrid
 Johnson, A.W. e Earle, T., La evolución de las sociedades desde los grupos cazadores-recolectores al estado agrario, Ariel, 1984, Barcelona
 Lévi-Strauss, C., El totemismo en la actualidad, Fondo de Cultura Económica, 1982, México
 Lull, V., Micó, R., Palomar, P., Rihuete, C. e Risch, R., Arqueología del origen del estado, Bellaterra, 2007, Barcelona

Orme, B., Anthrhopology for Archaeologists, Duckworth, 1981, London

Sahlins, M., Las sociedades tribales, Labor, 1984, Barcelona

Sahlins, M., Economía de la Edad de Piedra, Akal, 1983, Madrid

Service, E., Los Cazadores, Labor, 1973, Barcelona

Wolf, E., Los Campesinos, Labor, 1978, Barcelona

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase una documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través da plataforma Moodle, polo que todos os alumnos deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Arte: Linguaxes e técnicas artísticas**

Materia	Arte: Linguaxes e técnicas artísticas			
Código	002G251V01103			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	1c
Lingua impartición	Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Domínguez López, Ángel			
Profesorado	Domínguez López, Ángel			
Correo-e	adominguez@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	A materia que se presenta baixo o título de Linguaxes e técnicas artísticas, non se presenta como unha historia da arte no sentido estrito do concepto, se non que, indo máis alá do contido histórico, reúne unha serie de conceptos básicos que o futuro historiador da arte debe coñecer. O obxectivo fundamental é aproximar ao estudante que se inicia na titulación, á comprensión do fenómeno artístico dende a análise ou lectura formal dos elementos primordiais de expresión que constitúen cada unha das artes. Así obteríanse uns coñecementos que permitirían a reconstrución tan obxectiva como sexa posible de todos aqueles aspectos que contribúan a coñecer e comprender a forma e a función orixinal das obras de arte para, en cursos posteriores, poder ser estudadas en relación coas circunstancias nas que foron realizadas. Desta forma, a materia organízase como un compendio de contidos orientados a promover a reflexión sobre a natureza e función da obra de arte e sobre as peculiaridades das distintas linguaxes artísticas. Unha inevitable delimitación de campos científicos determina que a materia se centre na análise das distintas linguaxes tradicionais, dende a arquitectura ás chamadas artes visuais e decorativas.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	- saber facer - Saber estar / ser
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	saber facer
CG2	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais	- saber - saber facer
CG6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares	- saber - saber facer
CE27	Coñecementos particulares e optativos da Historia da Arte	- saber - saber facer
CE28	Coñecemento das distintas metodoloxías da aproximación á Historia da Arte	- saber - saber facer
CE29	Coñecemento sistemático e integrado do feito artístico: distintas linguaxes e técnicas da produción artística ao longo da historia	- saber - saber facer
CE31	Coñecementos básicos de iconografía como clave para a interpretación de imaxes	- saber - saber facer
CE33	Coñecementos sobre documentación, composición de materiais e técnicas construtivas dos bens artísticos mobles e inmoables	saber
CE34	Coñecementos instrumentais aplicados á Historia da Arte	saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese	saber facer
CT2	Aplicación dos coñecementos	saber facer
CT4	Comunicación oral e escrita no idioma propio	saber facer
CT7	Capacidade de razoamento crítico	saber facer
CT8	Compromiso ético e responsabilidade social	- saber facer - Saber estar / ser
CT10	Atención á diversidade e multiculturalidade.	- saber facer - Saber estar / ser
CT14	Motivación pola calidade	- saber facer - Saber estar / ser
CT16	Coñecemento doutras culturas	- saber - Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento sistemático e integrado do feito artístico: arquitectura, escultura, pintura e artes menores, os seus elementos integrantes, finalidade e destino.	CB3 CG2 CE27 CE29 CT1 CT7 CT16
Coñecemento e comprensión dos diferentes materiais, técnicas e procedementos artísticos e dos valores formais e expresivos que as vehiculan.	CB3 CE27 CE29 CE33 CT2 CT8
Adquisición e dominio da terminoloxía artística específica.	CB4 CG6 CE27 CE29 CE33 CT2 CT4 CT16
Capacitación para a selección, manexo e tratamento da información e os datos artísticos básicos nun contexto tanto disciplinar como multidisciplinar.	CB4 CE27 CE28 CE29 CE33 CT1 CT7 CT8 CT14
Comprensión das principais creacións, solucións e elementos do mundo clásico.	CE29 CT10 CT16
Manexo das fontes iconográficas e a súa aplicación para a interpretación e correcta lectura da obra de arte	CB3 CE27 CE28 CE31 CE34 CT1 CT2 CT7 CT10 CT16

Contidos

Tema

1. Teoría e linguaxe da arquitectura	1.1. Elementos formais do espazo arquitectónico 1.2. Función, símbolo e tipoloxías arquitectónicas 1.3. Tratados de arquitectura
2. Artes visuais e decorativas	2.1. A arte da escultura: materiais, procedementos técnicos e plásticos, función e significado 2.2. A arte da pintura: elementos formais e plásticos. As técnicas pictóricas e as súas posibilidades 2.3. Fontes literarias e técnicas
3. As artes decorativas e suntuarias	3.1. Fontes e técnicas das artes decorativas: materiais, elaboración e evolución histórica.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	24	10	34
Eventos científicos	4	20	24
Saídas de estudo	4	10	14
Traballo tutelado	3	20	23
Obradoiro	4	10	14
Seminario	5	5	10

Resolución de problemas e/ou exercicios	4	24	28
Observación sistemática	1	1	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Sesións previas orientadas á presentación do desenvolvemento da materia e toma de contacto co alumnado
Lección maxistral	Exposición na aula por parte do profesor dos contidos teóricos da materia con apoio de material gráfico e didáctico
Eventos científicos	Saídas programadas para asistir a actividades docentes e divulgativas organizadas por especialistas de institucións museísticas. Reservaranse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía de xeito que computan nas actividades dirixidas.
Saídas de estudo	Práctica de campo para o estudo in situ das planimetrías e tipoloxías arquitectónicas e dos diferentes xéneros artísticos
Traballo tutelado	Realización e exposición por parte do estudante dun traballo individual tutelado, relacionado cos contidos da materia, iniciándose no manexo das fontes bibliográficas, documentais e literarias
Obradoiro	Actividades prácticas orientadas á planificación dos traballos tutelados e á súa exposición así como outros aspectos complementarios da materia.
Seminario	Atención tutorizada en grupo para a atención e resolución de aspectos derivados da aprendizaxe

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	A atención personalizada consistirá na orientación dos métodos de traballo e estudo, a resolución de dúbidas e o seguimento das labores individuais. TODO O ALUMNADO: na plataforma virtual de docencia Moodle (Faitiuc Uvigo). ALUMNADO PRESENCIAL: na aula e no despacho. ALUMNADO NON PRESENCIAL: despacho, mail e plataformas virtuais Moodle e e-meeting.
Seminario	A atención personalizada consistirá na orientación dos métodos de traballo e estudo, a resolución de dúbidas e o seguimento das labores individuais. TODO O ALUMNADO: na plataforma virtual de docencia Moodle (Faitiuc Uvigo). ALUMNADO PRESENCIAL: na aula e no despacho. ALUMNADO NON PRESENCIAL: despacho, mail e plataformas virtuais Moodle e e-meeting
Obradoiro	A atención personalizada consistirá na orientación dos métodos de traballo e estudo, a resolución de dúbidas e o seguimento das labores individuais. TODO O ALUMNADO: na plataforma virtual de docencia Moodle (Faitiuc Uvigo). ALUMNADO PRESENCIAL: na aula e no despacho. ALUMNADO NON PRESENCIAL: despacho, mail e plataformas virtuais Moodle e e-meeting

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Traballo tutelado	Os traballos tutelados serán avaliados en función do interese, bibliografía e metodoloxía empregada, así como dos recursos empregados na súa exposición. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Aprendizaxe e lectura crítica e integral da obra de arte, tendo en conta a complexidade das súas diferentes interpretacións e significados. Manexo das fontes iconográficas e a súa aplicación para a interpretación e correcta lectura da obra de arte. Capacitación para a selección, manexo e tratamento da información e datos artísticos básicos.	20	CB3 CB4 CG2 CE28 CE29 CE33 CE34 CT1 CT2 CT4 CT7 CT16

Obradoiro	As prácticas realizadas nos obradoiros serán avaliadas mediante a entrega dos exercicios realizados nas diferentes sesións de traballo. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos fundamentos artísticos da cultura clásica de base humanística. Comprensión das principais creacións, solucións e elementos do mundo clásico.	10	CB3 CB4 CG6 CE28 CE29 CT1 CT2 CT7 CT14
Resolución de problemas e/ou exercicios	A sesión maxistral será avaliada mediante unha proba escrita de resposta curta. Para superar esta proba é necesario obter un mínimo de 5 puntos (sobre os 10 do total). Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento sistemático e integrado do feito artístico. Coñecemento e comprensión dos diferentes materiais, técnicas e procedementos artísticos e dos valores formais e expresivos. Adquisición e dominio da terminoloxía artística específica.	60	CB4 CG2 CG6 CE27 CE28 CE29 CE33 CT1 CT4 CT10 CT14 CT16
Observación sistemática	Valoración do traballo autónomo do alumnado a través de probas de autoavaliación a través de Moodle. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Capacitación para a selección, manexo e tratamento da información e os datos artísticos básicos nun contexto tanto disciplinar como multidisciplinar.	10	CB4 CE27 CE28 CE29 CE33 CT1 CT7 CT8 CT14

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollen á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados de aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Se especificarán as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan poder acceder ao mesmo porcentaxe de nota. O seguimento individualizado da participación dos alumnos a través das TIC será feito a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de dedicación a materia, asistindo ás titorías ou mediante medios informáticos (mail, Fatic, e-meeting), que serán fixadas nun horario compatible coa súa actividade, para resolver as dúbidas surxidas no transcurso da avaliación. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles.

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos/as que non poidan acollerse á avaliación continua, deberán comunicarlo ao profesor no inicio do curso, debidamente xustificado. Serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio, que representará un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

BONET CORREA, Antonio, Historia de las artes aplicadas e industriales en España, 2ª, Catedra, 2006, Madrid

BOZAL, Valeriano, El lenguaje artístico, 1ª, Península, 1970, Barcelona

CALABRESE, Omar, El lenguaje del arte, Reimp., Paidós, 2003, Barcelona

CARMONA MUELA, Juan, Iconografía de los santos, Reimp., Akal, 2008, Madrid

FATÁS, Guillermo, BORRÁS, Gonzalo M., Diccionario de términos de arte y elementos de arqueología, heráldica y numismática, 4ª, Alianza, 2012, Madrid

Bibliografía Complementaria

CALABRESE, Omar, Cómo se lee una obra de arte, Cátedra, 1999, Madrid

CARMONA MUELA, Juan, Iconografía cristiana, 4ª reimp., Akal, 2016, Madrid

DOERNER, Max, Los materiales de pintura y su empleo en el arte, 6ª, Reverté, 2011, Barcelona

MALTESE, Corrado, Las técnicas artísticas, Reimp., Cátedra, 2006, Madrid

MONREAL Y TEJADA, Luis, Iconografía del cristianismo, 2ª reimp., Acantilado, 2014, Barcelona

WITTKOWER, Wittkower, La escultura: procesos y principios, Reimp., Alianza, 2006, Madrid

VV.AA., Diccionario visual de términos de arte, Reimp., Cátedra, 2015, Madrid

Recomendacións

Outros comentarios

Recoméndaselle ao alumno a familiarización cun léxico de termos e voces de arte e arquitectura para a comprensión das diferentes disciplinas de Historia da Arte.

Ao longo do curso entregarase unha documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través da plataforma Moodle, polo que todos os alumnos deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Idioma moderno: Inglés para humanidades				
Materia	Idioma moderno: Inglés para humanidades			
Código	002G251V01104			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	1c
Lingua impartición	Inglés			
Departamento	Filoloxía inglesa, francesa e alemá			
Coordinador/a	Figueroa Revilla, Beatriz Olga			
Profesorado	Fernández Carballo Calero, María Victoria Figueroa Revilla, Beatriz Olga			
Correo-e	revilla@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	O obxectivo principal desta materia é introducir ao alumno na terminoloxía básica utilizada nas áreas de Historia, Arte e Xeografía; así como consolidar coñecementos previos de lingua inglesa.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.	• saber • saber facer
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	• saber facer
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber facer
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber facer
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	• saber • saber facer
CG4	Desenvolver as destrezas asociadas á elaboración, transmisión e xestión do "saber" e "saber facer" adquirido así como dos resultados do seu razoamento crítico	• saber
CG6	Aplicarlas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares	• saber facer
CE13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais	• Saber estar / ser
CE17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente	• saber facer
CT5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento	• saber facer
CT10	Atención á diversidade e multiculturalidade.	• Saber estar / ser
CT11	Capacidade de aprendizaxe autónoma	• saber facer
CT14	Motivación pola calidade	• Saber estar / ser
CT16	Coñecemento doutras culturas	• saber

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias

Dominio do inglés como lingua estranxeira	CB1 CB2 CB3 CG4 CG6 CE13 CE17 CT5 CT10 CT11 CT14 CT16
Capacidade de comunicación oral e escrita	CB4 CB5 CG4 CG6 CE13 CE17 CT5 CT10 CT11 CT14 CT16
Capacidade de traballo a nivel individual e en equipo	CB3 CB4 CB5 CG4 CG6 CE13 CE17 CT5 CT10 CT11 CT14 CT16
Habilidades no manexo de tics para a búsqueda e aproveitamento de información	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG4 CG6 CE13 CE17 CT5 CT10 CT11 CT14 CT16

Contidos

Tema	
1. History	1.1. Specific vocabulary 1.2. Grammar 1.3. Language skills: reading, writing, listening, speaking.
2. Art	1.1. Specific vocabulary 1.2. Grammar 1.3. Language skills: reading, writing, listening, speaking.
3. Geography	1.1. Specific vocabulary 1.2. Grammar 1.3. Language skills: reading, writing, listening, speaking.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	23	43	66
Eventos científicos	2	0	2
Resolución de problemas de forma autónoma	0	50	50

Resolución de problemas	10	5	15
Traballo tutelado	5	2	7
Exame de preguntas obxectivas	2	0	2
Resolución de problemas e/ou exercicios	3	0	3
Traballo	5	0	5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Eventos científicos	Horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas polo Departamento de Historia, Arte e Xeografía e pola Facultade de Historia.
Resolución de problemas de forma autónoma	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver a análise e resolución dos problemas e/ou exercicios de forma autónoma.
Resolución de problemas	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver as solucións adecuadas ou correctas mediante a exercitación de rutinas, a aplicación de fórmulas ou algoritmos, a aplicación de procedementos de transformación da información dispoñible e a interpretación dos resultados. Adóitase empregar como complemento da lección maxistral.
Traballo tutelado	En todas as actividades e probas que forman parte da programación da materia valorarase a participación do estudante.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas	Atención e resolución de dúbidas do alumnado coa finalidade de guiar e orientar o proceso de aprendizaxe. Esta actividade pode desenvolverse de forma presencial (directamente na aula e nos momentos que o profesorado ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico ou do campus virtual).
Lección maxistral	Atención e resolución de dúbidas do alumnado coa finalidade de guiar e orientar o proceso de aprendizaxe. Esta actividade pode desenvolverse de forma presencial (directamente na aula e nos momentos que o profesorado ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico ou do campus virtual).
Resolución de problemas de forma autónoma	Atención e resolución de dúbidas do alumnado coa finalidade de guiar e orientar o proceso de aprendizaxe. Esta actividade pode desenvolverse de forma presencial (directamente na aula e nos momentos que o profesorado ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico ou do campus virtual).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Resolución de problemas	Traballo no que o alumno debe resolver unha serie de problemas e/ou exercicios nun tempo/condicións establecido/as polo profesor. Nel o alumno debe aplicar os coñecementos que adquiriu. A resolución pode ser presencial e non presencial. Pódense empregar diferentes ferramentas para aplicar esta técnica como, por exemplo, o chat, correo, foro, audioconferencia, videoconferencia, etc. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: dominio do inglés como lingua estranxeira, habilidades no manexo de tics para a búsqueda de aproveitamento de información	10	CB1 CB2 CB3 CB4 CB5 CG4 CG6 CE13 CE17 CT5 CT10 CT11 CT14 CT16

Resolución de problemas de forma autónoma	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver a análise e resolución dos problemas e/ou exercicios de forma autónoma. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: dominio do inglés como lingua estranxeira, habilidades no manexo de tics para a búsqueda de aproveitamento de información	30	CB1
			CB2
			CB3
			CB4
			CB5
			CG4
			CG6
			CE13
			CE17
			CT5
			CT10
			CT11
			CT14
			CT16
Traballo tutelado	Asistencia continuada e participación activa nas sesións teóricas, titorías e outras actividades. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: dominio do inglés como lingua estranxeira, capacidade de comunicación oral e escrita, capacidade de traballo a nivel individual e en equipo	10	CB1
			CB2
			CB3
			CB4
			CB5
			CG4
			CG6
			CE13
			CE17
			CT5
			CT10
			CT11
			CT14
			CT16
Exame de preguntas obxectivas	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: dominio do inglés como lingua estranxeira	10	CB1
			CB2
			CB3
			CG4
			CG6
			CE13
			CE17
			CT5
			CT10
			CT11
			CT14
			CT16

Resolución de problemas e/ou exercicios	Probas para avaliación das competencias adquiridas que inclúen preguntas directas sobre un aspecto concreto. Os alumnos deben responder de maneira directa e breve en base aos coñecementos que teñen sobre a materia. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: dominio do inglés como lingua estranxeira, capacidade de comunicación oral e escrita, capacidade de traballo a nivel individual e en equipo	20	CB1
			CB2
			CB3
			CB4
			CB5
			CG4
			CG6
			CE13
			CE17
			CT5
			CT10
			CT11
			CT14
			CT16
Traballo	Elaboración e presentación de pequenos proxectos en inglés relacionados cos contidos do curso. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: dominio do inglés como lingua estranxeira, capacidade de comunicación oral e escrita, capacidade de traballo a nivel individual e en equipo, habilidades no manexo de tics para a búsqueda de aproveitamento de información	20	CB1
			CB2
			CB3
			CB4
			CB5
			CG4
			CG6
			CE13
			CE17
			CT5
			CT10
			CT11
			CT14
			CT16

Outros comentarios sobre a Avaliación

Será necesario asistir polo menos a un 80% das sesións presenciais para ser avaliados a través das referidas ponderacións. Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Se especificarán as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial o remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan poder acceder ao mesmo porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC será feito a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña etc...). O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade, asistindo ás titorías, que serán fixadas nun horario compatible coa súa actividade, para resolver as dúbidas xurdidas no transcurso da avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles. Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continua, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita que suporá o 70% da nota final e un traballo práctico (que representa o 30% restante).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

RONDER, D. & THOMPSON, P., Past Simple. Learning English through History, Garnet Publishing, 2012, Reading

SWAN, M., Practical English Usage, 3rd edition, Oxford University Press, 2005, Oxford

Bibliografía Complementaria

SÁNCHEZ, M.E. & ARROYO, M. L., English for Art and Humanities, Netbiblo, 2010,

GOMBRICH, E.H. & HARPER, C., A Little History of the World, Yale University Press, 2005, london

JAMES, S., Ancient Rome (Eyewitness Guides), Dorling Kindersley Education & British Museum, 1990, London

FINGER, B., 13 Art Movements Children Should Know, Prestel, 2014, Munich

SWAN, M. & WALKER, How English Works. A Grammar Practice Book with Answers, Oxford University Press, 1997, Oxford

OXENDEN, C., New English File, Intermediate, Student's Book,, Oxford University Press, 2010, Oxford

Collins COBUILD English Dictionary, HarperCollins Publishers, 2010,

Oxford Spanish Dictionary, Oxford University Press, 2015, Oxford

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase una documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través da plataforma Moodle, polo que todos os alumnos deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia de América precolombina e colonial				
Materia	Historia de América precolombina e colonial			
Código	O02G251V01105			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	1	1c
Lingua impartición	Castelán			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Vaquero Díaz, María Beatriz			
Profesorado	Campos Álvarez, José Ramón			
Correo-e	mdiaz@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Estudo das orixes e desenvolvemento das culturas indíxenas americanas e dos procesos de descubrimento, conquista e colonización do novo mundo.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber • saber facer
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	• saber
CG2	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais	• saber • saber facer
CE12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	• saber
CE13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais	• saber
CE14	Coñecemento da estrutura diacrónica xeral do pasado	• saber
CE16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade	• saber
CE22	Coñecemento da historia universal	• saber
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber
CT2	Aplicación dos coñecementos	• saber facer
CT3	Capacidade de organización e planificación	• saber facer
CT4	Comunicación oral e escrita no idioma propio	• saber
CT7	Capacidade de razoamento crítico	• saber
CT8	Compromiso ético e responsabilidade social	• saber • Saber estar / ser
CT9	Traballo en equipo en diversos contextos	• saber facer
CT10	Atención á diversidade e multiculturalidade.	• saber
CT11	Capacidade de aprendizaxe autónoma	• saber facer
CT16	Coñecemento doutras culturas	• saber

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento dos conceptos principais da Historia de América	CB3 CE14 CE16 CT4 CT7 CT9 CT10 CT16

Coñecemento dos procesos históricos americanos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias	CB3 CG2 CE14 CE16 CT7 CT11 CT16
Coñecemento da Historia americana nunha perspectiva comparada	CB5 CG2 CE12 CE13 CE22 CT1 CT7 CT8 CT11 CT16
Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	CB5 CG2 CE12 CE13 CE14 CT2 CT3
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas	CB3 CT2 CT7 CT16
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica	CB4 CG2 CE13 CT1 CT2 CT3 CT4 CT7 CT9

Contidos

Tema		
1. América Precolombina	1.1 As orixes do home americano 1.2 As primeiras culturas e os modelos de organización social 1.3 As grandes culturas indíxenas	
2. América colonial	2.1 As navegacións atlánticas 2.2 Descubrimento e conquista de América 2.3 Os diversos modelos de ocupación do territorio e a súa organización administrativa 2.4 A economía das colonias europeas 2.5 Sociedade e cultura na etapa colonial	

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	22	34	56
Eventos científicos	2	0	2
Traballo tutelado	5	20	25
Resolución de problemas	4	15	19
Obradoiro	6	14	20
Seminario	7	15	22
Exame de preguntas obxectivas	2	2	4
Observación sistemática	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Actividades introductorias	Explicación da metodoloxía e do programa de actividades da asignatura, así como do sistema de avaliación.
Lección maxistral	Exposición das liñas de interpretación e desenvolvemento dos temas que forman parte do programa de contidos.
Eventos científicos	Asistencia a eventos ou actividades divulgativas.
Traballo tutelado	Atención personalizada a resolución de problemas derivados da realización dos traballos individuais.
Resolución de problemas	Actividades destinadas a exercicios prácticos.
Obradoiro	Sesións dirixidas a grupos que traballarán dende o comenzo do curso nun tema práctico concreto. Estes traballos terán tamén horas de tutelaxe. Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento e a Facultade.
Seminario	Discusión e resolución de problemas xurdidos na realización dos traballos prácticos e nas clases maxistrais

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Lección maxistral	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, a metodoloxía utilizada e das probas de avaliación escritas. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, Uvigo). ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula e nas titorías. ALUMNADO NON PRESENCIAL: aula e-meeting (enlace FaiTic).
Traballo tutelado	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais utilizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, Uvigo). ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula e nas titorías. ALUMNADO NON PRESENCIAL: aula e-meeting (enlace FaiTic).
Resolución de problemas	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais utilizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, Uvigo). ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: aula e-meeting (enlace FaiTic).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Traballo tutelado	As sesións de traballo tutelado avaliaranse mediante a realización dun traballo a desenrolar sobre algún tema do programa. O que dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica.	30	CB4 CG2 CE13 CT1 CT2 CT3 CT4 CT7 CT9
Resolución de problemas	Comentarios de texto e material gráfico que será suministrado polo profesor. O que dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas. Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado, a través da realización das actividades e probas que conforman a programación da materia. O que dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecemento da Historia de América nunha perspectiva comparada.	20	CB3 CE22 CT2 CT7 CT16

Exame de preguntas obxectivas	Probas que avalían o coñecemento e que inclúen preguntas de resposta curta, comentarios de texto e de imáxes. O que dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias.	40	CB3 CG2 CE14 CE16 CT2 CT7 CT11 CT16
Observación sistemática	Percepción atenta, racional, planificada e sistemática para describir e rexistrar as manifestacións do comportamento do alumnado. Avaliación continua do seu traballo autónomo, a través da realización das actividades e probas que conforman a programación da materia. O que dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecemento da Historia América nunha perspectiva comparada	10	CB5 CG2 CE12 CE13 CE22 CT1 CT7 CT8 CT11 CT16

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.). O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles. Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continua, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio que representará un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

BETHELL, L. (ed.), Historia de América Latina (Vols. I-IV), 1ª, Crítica, 2003, Barcelona

SIXIREI PAREDES, C., Historia de América. T. I, 1ª, Ir Indo, 2009, Vigo

Bibliografía Complementaria

AMORES CARREDANO, J.B. (Coord.), Historia de América, 1ª, Ariel, 2006, Barcelona

CIUDAD, A.; LUCENA, M.; MALAMUD, C., Manual de Historia Univesarl. Historia de América. Tomo X, 1ª, Historia 16, 1992, Madrid

MALAMUD, C., Historia de América, 2ª, Alianza, 2010, Madrid

MARCHENA, J.; GARAVAGLIA, J.C, América Latina de los orígenes a la independencia, 1ª, Crítica, 2005, Barcelona

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Historia de América contemporánea/O02G251V01901

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Historia: Introducción á etnoloxía/O02G251V01102

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase unha documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través da plataforma Moodle, polo que todos os alumnos deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Xeografía: Fundamentos de xeografía humana**

Materia	Xeografía: Fundamentos de xeografía humana			
Código	002G251V01201			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS 6	Carácter FB	Curso 1	Cuadrimestre 2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Patiño Romarís, Carlos Alberto			
Profesorado	Patiño Romarís, Carlos Alberto			
Correo-e	carlosalberto.patino@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	O carácter de formación básica desta materia no Grao de Xeografía e Historia vén xustificado pola contribución que desde a mesma realízase á formación do futuro graduado: en Fundamentos de Xeografía Humana faise unha boa aproximación ao coñecemento dos grandes problemas sociais que afectan a gran parte da Humanidade a comezos do milenio. Medir e interpretar as dinámicas demográficas e as súas consecuencias, as transformacións urbanas, os problemas do mundo rural ou os impactos ambientais das múltiples actividades económicas, etc., forman o núcleo central da materia de estudo e de aí a súa relevancia no Grao			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.	• saber • saber facer
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber • saber facer
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	• saber • saber facer
CG1	Coñecer o territorio (ambiente, sociedade, cultura) dende unha perspectiva diacrónica e sincrónica	• saber • saber facer
CG3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica	• saber • saber facer • Saber estar / ser
CE2	Coñecemento das claves e desenvolvemento do ámbito da Xeografía Humana	• saber • saber facer
CE3	Coñecemento das claves e desenvolvemento dos espazos xeográficos, (aspectos físicos, humanos, económicos) na súa dinámica socio-territorial	• saber • saber facer
CE4	Conciencia crítica da relación entre os fenómenos xeográficos, físicos e humanos, a diferentes escalas territoriais	• saber • saber facer • Saber estar / ser
CE5	Integración das dimensións espacial e temporal na explicación dos procesos territoriais	• saber • saber facer
CE6	Coñecemento e aplicación dos principais métodos e técnicas de investigación xeográfica	• saber • saber facer
CE7	Uso correcto da información xeográfica como instrumento de interpretación dos sistemas territoriais	• saber • saber facer
CE8	Desenvolvemento e aplicación dos procedementos de traballo de campo	• saber • saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber • Saber estar / ser
CT4	Comunicación oral e escrita no idioma propio	• saber • Saber estar / ser
CT5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento	• saber
CT7	Capacidade de razoamento crítico	• saber • Saber estar / ser
CT9	Traballo en equipo en diversos contextos	• Saber estar / ser
CT11	Capacidade de aprendizaxe autónoma	• Saber estar / ser
CT15	Sensibilidade a temas ambientais.	• Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento dos conceptos fundamentais da Xeografía Física, a Xeografía Humana e a Análise Xeográfica, integrados no proceso de desenvolvemento do campo disciplinar da Xeografía	CB1
	CB3
	CG1
	CE2
	CE5
	CT1
	CT4
Comprensión dos fenómenos xeográficos como manifestación de relacións complexas entre variables físicas, humanas e socioeconómicas	CT15
	CB1
	CB3
	CG1
	CG3
	CE3
	CE4
	CT1
	CT4
	CT7
	CT11
	CT15
Toma de conciencia sobre as achegas da ciencia xeográfica no ámbito académico e social, manifestada a través dun razoamento crítico que incida en aspectos ambientais e culturais	CB3
	CG3
	CE4
	CE5
	CT1
	CT4
Coñecemento e capacitación para a selección, manexo e tratamento da información e datos xeográficos nun contexto disciplinar e multidisciplinar	CT7
	CB5
	CG3
	CE6
	CE7
	CE8
	CT1
	CT4
Habilidade para a realización de traballo, utilizando técnicas de carácter cualitativo e cuantitativo, e posta en valor para a diversidade e benestar social	CT5
	CT9
	CT15
	CB3
	CB5
	CG3
	CE6
	CE7
	CE8
	CT4
	CT5
	CT7
	CT9
	CT11

Contidos

Tema	
1. Mirar, pensar e analizar o territorio	1.1. A Xeografía como ciencia. Evolución da Xeografía Humana: da descrición ao método científico. O espazo como produto social. 1.2. Os conceptos clave articuladores da Xeografía moderna. Relacións ser humano-medio, espazo, rexión, paisaxe. 1.3. A observación do territorio: o problema das escalas xeográficas e niveis de análise espacial
2. Relacións sociedade-medio.	2.1. O concepto de ecosistema e o medio natural mundial. 2.2. O estudo das poboacións. As fontes de análise demográfica e a súa interpretación. Dinámica demográfica e estrutura da poboación. Os modelos de transición demográfica. Os movementos migratorios 2.3. O crecemento da poboación e as políticas demográficas. A distribución desigual da poboación, dos recursos e da actividade

3. Espazos rurais e espazos urbanos: complementariedade e interdependencia

3.1. O proceso de urbanización. Etapas no desenvolvemento urbano. Definición de cidade. Criterios e problemas
3.2. A cidade como espazo. Os conceptos de localización e situación. O valor xeo-histórico do plano urbano e análise dalgunhas tipoloxías de cidades. A imaxe da cidade. Morfoloxía e estrutura urbana. O espazo urbano como un produto social. Os problemas das cidades
3.3. Os espazos rurais. A funcionalidade dos medios rurais nas sociedades urbanas: heteroxeneidade, subordinación e dependencia

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	15	5	20
Obradoiro	10	20	30
Resolución de problemas	13	20	33
Eventos científicos	2	0	2
Traballo tutelado	0	30	30
Seminario	5	0	5
Exame de preguntas de desenvolvemento	5	24	29
Observación sistemática	0	1	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Explicación, por parte do profesor, dos contidos básicos da materia. Tratarase de incentivar a participación crítica e reflexiva do alumnado nestas clases teóricas
Obradoiro	Como metodoloxía activa, realizaranse exposicións de traballos bibliográficos elaborados polos alumnos co obxectivo de profundar nas cuestións fundamentais dos temas da materia. Estas sesións darán lugar á participación, discusión e conclusións ás que teñen que chegar os asistentes ao seminario
Resolución de problemas	Estas actividades estarán encamiñadas á explicación e resolución de exercicios prácticos na aula en consonancia e en función das clases teóricas: análise e interpretación de materiais gráficos diversos, cadros estatísticos, cálculo de índices e taxas, comentario de audiovisuais e manexo do TIC
Eventos científicos	Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Traballo tutelado	Estas actividades están encamiñadas a potenciar o traballo en grupo. O estudante, en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia. Trátase dunha actividade autónoma do/s estudante/s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...
Seminario	Adicarase fundamentalmente a orientar ao alumnado na realización do seu traballo autónomo ou en grupo. Prestarase especial atención aos aspectos relacionados coa planificación e organización das diferentes actividades prácticas, seminarios, etc.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Realizar un seguimento e avaliación do traballo, tanto durante o proceso como do resultado final. Todo o alumnado: na plataforma de teledocencia Moodle. Alumnado semipresencial: aula e-meeting (enlace FaiTic). Alumnado presencial: na aula.
Seminario	A atención personalizada consistirá na revisión dos exercicios, probas e traballos; na resolución de dúbidas e toma de acordos para calquer aspecto da dinámica da materia. Todo o alumnado: na plataforma de teledocencia Moodle. Alumnado semipresencial: aula e-meeting (enlace FaiTic). Alumnado presencial: na aula.
Obradoiro	Estas sesións darán lugar á participación, discusión e conclusións ás que teñen que chegar os asistentes. Todo o alumnado: na plataforma de teledocencia Moodle. Alumnado semipresencial: aula e-meeting (enlace FaiTic). Alumnado presencial: na aula.

Avaliación

Descrición	CualificaciónCompetencias Avaliadas
------------	-------------------------------------

Resolución de problemas	Teranse en conta os coñecementos operativos adquiridos nas sesións prácticas da aula, así como a capacidade de interpretación e representación gráfica da información. Con iso, o alumno dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: - Coñecemento e capacitación para a selección, manexo e tratamento da información e datos xeográficos nun contexto disciplinar e *multi-disciplinar. - Habilidade para a realización de traballo, utilizando técnicas de carácter cualitativo e cuantitativo, e posta en valor para a diversidade e benestar social.	10	CB1 CB3 CB5 CG3 CE6 CE7 CT1 CT4 CT5 CT11
Traballo tutelado	O alumnado realizará o traballo en grupo. Un traballo que se basará na recollida de documentación, traballo de campo, tratamento de datos y comentario dos mesmos (inclúe avaliación do uso autónomo das TICs). Os resultados de aprendizaxe avaliados son: -Habilidade para a realización de traballo, utilizando técnicas de carácter cualitativo e cuantitativo. -A comprensión dos fenómenos xeográficos como manifestación de relacións complexas entre variables físicas, humanas e socio económicas.	30	CB1 CB3 CB5 CG3 CE3 CE6 CE7 CE8 CT1 CT4 CT5 CT9 CT11
Exame de preguntas de desenvolvemento	O alumnado realizará un comentario razoado, de análise e interpretación dos aspectos relacionados coa temática teórica da Xeografía Humana. As cuestións plantexadas requiren una resposta estruturada e reflexiva. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: -Coñecemento dos conceptos fundamentais da Xeografía Física, a Xeografía Humana e a Análise Xeográfica, integrados no proceso do desenvolvemento do campo disciplinar da Xeografía; -Toma de conciencia sobre as aportacións da ciencia xeográfica no ámbito académico e social, manifestada a través dun razoamento crítico que incida en aspectos ambientais e culturais. -Comprensión dos fenómenos xeográficos como manifestación de relacións complexas entre variables físicas, humanas e socio-económicas.	50	CB1 CB3 CG1 CE2 CE4 CT1 CT4 CT7 CT15
Observación sistemática	Participación activa do alumnado nas sesións e actividades propostas como docente, tendo en conta a avaliación continua do traballo autónomo na aula, no campo e na plataforma de teledocencia. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: -Toma de conciencia sobre as aportacións da ciencia xeográfica no ámbito académico e social, manifestada a través dun razoamento crítico que incida en aspectos ambientais e culturais.	10	CB1 CB3 CB5 CG3 CE3 CE6 CE7 CE8 CT1 CT4 CT5 CT9 CT11

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das

competencias e a consecución dos resultados de aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.

Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan poder acceder ao mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través do TIC será feito a través das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas e exercicios en liña, etc.).

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles.

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continua, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio que representará un 30% desta.

Os mesmo requirimentos que reñen para as convocatorias ordinarias farano para a de xullo e outras convocatorias

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

AGUILERA, M. J. et al., Ejercicios prácticos de Geografía Humana, UNED, 2002, Madrid

ROMERO, J. (coord.), Geografía Humana, Ariel, 2007, Barcelona

SEGRELLES, J. (Dir.), Geografía Humana, Editorial Club Universitario, 2002, Alicante

Bibliografía Complementaria

ALBET, A. y BENEJAM, P., Una Geografía Humana renovada. Lugares y regiones en un mundo global, Vicens Vives, 2001, Barcelona

BAILLY, A. y BÉGUIN, H., Introduction à la géographie humaine, Armand Colin, 2001, París

CARRERAS, C. et. alt., Trabajos prácticos de Geografía Humana, Síntesis, 1998, Madrid

CHARVET, J. y SIVIGNON, M. (Dir.), Géographie Humaine, Armand Colin, 2002, París

HIERNAUX, D. y LINDÓN, A. (Dir.), Tratado de Geografía Humana, Anthropos, 2006, México

JOHNSTON, R. et alt., The Dictionary of Human Geography, Blackwell, 2000, Oxford

NOGUÉ, J. y ROMERO, J. (eds.), Las otras geografías, Tirant Lo Blanch, 2006, Valencia

WACKERMANN, G., Géographie Humaine, Ellipses, 2000, París

ZÁRATE, M. y RUBIO, M., Geografía Humana, Ed. Ramón Areces, 2005, Madrid

ZÁRATE, M. y RUBIO, M., Glosario y prácticas de Geografía Humana, Ed. Ramón Areces, 2006, Madrid

ZÁRATE, M.; RUBIO, M., Paisaje, Sociedad y Cultura en Geografía Humana, Ed. Ramón Areces, 2011, Madrid

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Xeografía: Espazos e sociedades/O02G251V01301

Xeografía aplicada. Territorio e paisaxe/O02G251V01505

Xeografía de Galicia/O02G251V01908

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Xeografía: Fundamentos de xeografía física/O02G251V01101

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase unha documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través da plataforma Moodle, polo que todos os alumnos deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia: Introducción á historiografía				
Materia	Historia: Introdución á historiografía			
Código	002G251V01202			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Valín Fernández, Alberto Juan Rodríguez Teijeiro, Domingo			
Profesorado	Rodríguez Teijeiro, Domingo Valín Fernández, Alberto Juan			
Correo-e	avalin@uvigo.es teijeiro@uvigo.es			
Web	http://faiitc.uvigo.es			
Descrición xeral	Introdución ao estudo dos fundamentos básicos da historiografía, prestando especial atención ás características expistemolóxicas da ciencia histórica e á xénese e desenvolvemento das diversas teorías históricas, incluídas as tendencias e escolas actuais.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber facer • Saber estar / ser
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	• saber facer
CG3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica	• saber facer
CE17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente	• saber
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber
CT5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento	• saber facer
CT9	Traballo en equipo en diversos contextos	• saber facer

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado.	CB5 CG3
Coñecemento dos principais problemas e debates historiográficos.	CB4 CE17 CT1 CT5 CT9

Contidos	
Tema	
1. O pensamento historiográfico.	1.1. Das orixes á Ilustración. 1.2. Da Ilustración á aparición das grandes escolas historiográficas.
2. As grandes correntes historiográficas.	2.1. O Materialismo Histórico. 2.2.. A escola de Annales. 2.3. A historia económica.
3. Tendencias actuais e novos enfoques.	3.1.. A historia social. 3.2. A historia política. 3.3.. A historia das mentalidades. 3.4. A historia cultural. 3.5. Outros enfoques: da biografía histórica á historia de xénero.

Planificación docente			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1

Lección maxistral	22	55	77
Eventos científicos	2	0	2
Traballo tutelado	5	30	35
Seminario	8	14	22
Resolución de problemas de forma autónoma	2	1	3
Resolución de problemas	3	0	3
Exame de preguntas de desenvolvemento	6	0	6
Observación sistemática	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades orientadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado e a presentar a materia.
Lección maxistral	Exposición dos contidos da materia.
Eventos científicos	Asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia
Traballo tutelado	Traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado orientados ao achegamento aos instrumentos de recompilación de información e ás fontes propias da época contemporánea. Deberán estar asignados inexcusamente antes do remate do primeiro mes do cuadrimestre.
Seminario	Actividade enfocada ao traballo individual ou en grupo sobre un tema específico a partir de materiais de diversa natureza co obxectivo de afondar nunha selección de contidos de especial dificultade ou relevancia introducidos ou non nas sesións maxistrais.
Resolución de problemas de forma autónoma	Actividades orientadas á resolución de problemas e/ou exercicios na aula relacionados cos contidos introducidos nas sesións maxistrais que inclúan a resolución de forma autónoma de comentarios e composicións de texto histórico, mapas históricos e análise e interpretación de materiais gráficos.
Resolución de problemas	Sesións orientadas á formulación de cuestións relacionadas coa materia nas que o alumnado, baixo a supervisión do profesorado, debe desenvolver as solucións axeitadas para a resolución do problema ou exercicio presentado.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais utilizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, Uvigo). ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula e nas titorías. ALUMNADO NON PRESENCIAL: aula e-meeting (enlace FaiTic).
Resolución de problemas	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais utilizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, Uvigo). ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula e nas titorías. ALUMNADO NON PRESENCIAL: aula e-meeting (enlace FaiTic).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Lección maxistral	Valoraranse os coñecementos teóricos da materia, a estruturación de ideas e a precisión e claridade expositiva a través de dúas probas de avaliación que podrán incluír tanto probas de contido teórico como comentarios de textos, mapas e gráficas. Para superar a materia será preciso acadar, en ambas as dúas probas, unha cualificación de cando menos 5 puntos. Os resultados de aprendizaxe avalados son: Coñecemento dos principais problemas e debates historiográficos.	60	CB4 CE17 CT1 CT5 CT9
Traballo tutelado	Presentación e entrega, na data sinalada dos traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado. Valorarase o marco teórico, a estrutura e articulación do traballo, a reflexión crítica sobre as fontes e a presentación formal do mesmo. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos principais problemas e debates historiográficos	15	CE17 CT5 CT9

Resolución de problemas de forma autónoma	Actividades orientadas á resolución de problemas e/ou exercicios na aula relacionados cos contidos introducidos nas sesións maxistras que inclúan a resolución de forma autónoma de comentarios e composicións de texto histórico, mapas históricos e análise e interpretación de materiais gráficos.	5	CB5 CG3 CE17 CT1 CT5 CT9
Seminario	Selección, presentación, análise e crítica dos materiais traballados e capacidade para fomentar o debate, a discusión e a participación.	10	CT1 CT5
Observación sistemática	Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos principais problemas e debates historiográficos Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado, a través da realización e presentación de tarefas establecidas nas sesións teóricas e prácticas, seminarios, titorías e outras actividades. Para o seu control é imprescindible que o alumnado estea dado de alta e teña cubertos os seus datos de perfil no curso virtual da materia (Moodle) antes de rematar a primeira quincena do cuadrimestre. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos principais problemas e debates historiográficos	10	CB4

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.). O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles.

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continua, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio que representará un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Josep Fontana., Historia: análisis del pasado y proyecto social, 1ª, Crítica, 1982, Barcelona

Bibliografía Complementaria

Elena Hernández Sandoica, Los Caminos de la historia : cuestiones de historiografía y método, 1ª, Síntesis, 1995,

Enrique Moradiellos, Las Caras de Clío : introducción a la historia de la historiografía, 1, Universidad de Oviedo, 1992, Oviedo

Charles-Olivier Carbonell, La Historiografía, 1, Fondo de Cultura Económica, 1993, Madrid

Guy Bourdè y Hervé Martin con la colaboración de Pascal Balmand, Las Escuelas Históricas, 1, Akal, 1992, Madrid

Josep Fontana, La Historia después del fin de la historia : reflexiones acerca de la situación actual de la ciencia histórica, 1, Crítica, 1992, Barcelona

Elena Hernández Sandoica, Tendencias historiográficas actuales : escribir historia hoy, 1ª, Akal, 2004, Madrid

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación sobre o desenvolvemento das actividades. Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Se especificarán as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial o remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan poder acceder ao mesmo porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC será feito a partir das ferramentas

propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña etc...).

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade, asistindo ás titorías, que serán fixadas nun horario compatible coa súa actividade, para resolver as dúbidas xurdidas no trancurso da avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles. Ao longo do curso entregarase una documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través da plataforma Moodle, polo que todos os alumnos deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Arte: Arte clásica				
Materia	Arte: Arte clásica			
Código	002G251V01203			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Domínguez López, Ángel			
Profesorado	Domínguez López, Ángel Nodar Fernández, Victoriano			
Correo-e	adominguez@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	O principal obxecto de estudo da Historia da arte son as propias obras de arte, e o seu obxectivo fundamental consiste en chegar a explicar ditas obras e a súa evolución a partires das premisas históricas. O primeiro eslavón dentro desta cadea correspóndelle á arte clásica que se acepta como a pauta estética de base de toda a produción arquitectónica e figurativa do occidente europeo. Ademais de ser a linguaxe clasicista a que ofrezca o camiño formal de máis ampla repercusión a través de toda a historia, expresando diversos contidos. Partindo desta base o terreo que abarca a materia divídese en dous grandes temas: O primeiro, orientado ao estudo da tradición artística grega, partindo da arte arcaica, pasando polo momento clásico coa análise das obras que marcan o cénit da arte grega e consagran o canon, ata a magnificencia e "barroquización" do período helenístico, que expandirá as súas realizacións pola conca mediterránea e levaraa ata os confíns de oriente. O segundo, dende a Roma primitiva ata a Antigüidade tardía, coa análise das obras clave de Etruria, da Roma republicana e da Roma imperial, abordadas como unha interpretación da estética e do ideal artístico en cada época.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.	• saber
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	• saber facer • Saber estar / ser
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber • saber facer
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber facer • Saber estar / ser
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	• saber
CG2	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais	• saber
CG6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares	• saber facer
CE27	Coñecementos particulares e optativos da Historia da Arte	• saber
CE28	Coñecemento das distintas metodoloxías da aproximación á Historia da Arte	• saber
CE29	Coñecemento sistemático e integrado do feito artístico: distintas linguaxes e técnicas da produción artística ao longo da historia	• saber
CE31	Coñecementos básicos de iconografía como clave para a interpretación de imaxes	• saber • saber facer
CE33	Coñecementos sobre documentación, composición de materiais e técnicas construtivas dos bens artísticos móbiles e inmóbiles	• saber
CE34	Coñecementos instrumentais aplicados á Historia da Arte	• saber
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber
CT2	Aplicación dos coñecementos	• saber • saber facer
CT4	Comunicación oral e escrita no idioma propio	

CT5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento	• saber facer
CT7	Capacidade de razoamento crítico	• saber • Saber estar / ser
CT9	Traballo en equipo en diversos contextos	• saber facer • Saber estar / ser
CT11	Capacidade de aprendizaxe autónoma	• saber

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento sistemático e integrado do feito artístico: arquitectura, escultura, pintura e artes menores, os seus elementos integrantes, finalidade e destino.	CB1 CB3 CG2 CT1 CT11
Aprendizaxe e lectura crítica e integral da obra de arte, tendo en conta a complexidade das súas diferentes interpretacións e significados..	CB3 CB4 CE28 CE31 CE33 CT2 CT7 CT9
Coñecemento dos fundamentos artísticos da cultura clásica de base humanística.	CB5 CG6 CE27 CT5
Comprensión das principais creacións, solucións e elementos do mundo clásico.	CB3 CB5 CG2 CE29 CT4
Manexo das fontes iconográficas e a súa aplicación para a interpretación e correcta lectura da obra de arte.	CB5 CE31 CE34
Capacitación para a selección, manexo e tratamento da información e datos artísticos básicos nun contexto tanto disciplinar como multidisciplinar.	CB2 CB3 CB4

Contidos

Tema	
1.Introdución	1.1. Conceptos fundamentais da arte e linguaxe clásica.
2. A arte grega	2.1. As orixes da arte grega: os comezos da arte monumental grega. O século de Pericles na arquitectura. Os mestres da escultura arcaica. 2.2. O momento clásico: evolución artística ao longo do século V. 2.3. Do clasicismo ao helenismo: a arte helenística.
3. A arte romana	3.1. A Arte romana: dende os comezos á arte da antigüidade tardía. 3.2. A arquitectura: edificios romanos característicos. 3.3. A escultura: relevos históricos, retratística, escultura funeraria. 3.4. Pintura mural, estuco e mosaico.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	0	2
Lección maxistral	23	30	53
Obradoiro	10	10	20
Traballo tutelado	3	26	29
Eventos científicos	2	0	2
Seminario	3	5	8
Exame de preguntas de desenvolvemento	3	15	18
Traballo	4	9	13
Observación sistemática	0	5	5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades previas orientadas á presentación e coñecemento do desenvolvemento da materia.
Lección maxistral	Presentación na aula, mediante a exposición maxistral, dos principais contidos teóricos e conceptos fundamentais da materia.
Obradoiro	Traballos na aula co obxectivo de profundar nos temas abordados nas sesións maxistrais.
Traballo tutelado	Execución dun traballo en grupo derivado dunha selección dos fondos e coleccións museísticas ou sobre outros aspectos relacionados co contido da materia, para a súa exposición final.
Eventos científicos	Asistencia a eventos docentes e/ou divulgativos programados.
Seminario	Seguimento e orientación na execución dos traballos a realizar polos alumnos/as.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Actividades introdutorias	A atención personalizada consistirá na exposición e tratamento da bibliografía principal que se empregará para o estudo de cada un dos dous grandes bloques temáticos (Grecia e Roma), encamiñado especialmente a que cada alumno poida clarificar cal é o material que debe tratar de cara o traballo de investigación que debe de realizar. TODO O ALUMNADO: curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: Seguimento mediante tutorías personalizadas e solicitadas polo alumnado
Obradoiro	A atención personalizada incidirá na metodoloxía a seguir para os comentarios de texto e a análise das diferentes obras de arte (exemplificación en casos prácticos de arquitectura, escultura e pintura) TODO O ALUMNADO: curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: Seguimento mediante tutorías personalizadas e solicitadas polo alumnado

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Traballo tutelado	O alumno elaborará e entregará a través de Moodle os traballos requiridos. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Facer unha lectura crítica e integral da obra de arte.	30	CB1 CB3 CG2 CE28 CE31 CE33 CE34 CT1 CT2 CT7 CT9
Exame de preguntas de desenvolvemento	A sesión maxistral será avaliada mediante unha proba escrita de resposta longa. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento e comprensión dos principais fundamentos e creacións artísticas do mundo clásico	60	CB5 CG2 CG6 CE27 CE29 CE31 CT4 CT5
Observación sistemática	En todas as actividades e probas que conforman a programación valorarase a participación do alumnado. Valorarase tamén o seu traballo autónomo mediante probas de autoavaliación a través de Moodle. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Capacitación para a selección, manexo e tratamento da información. Aplicar os coñecementos e demostrar por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas.	10	CB2 CB3 CB4 CB5

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma

de teledoncencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirán acceso aos materiais precisos para adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Se especificarán as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan poder acceder ao mesmo porcentaxe da nota. O seguemento individualizado da participación do alumno a través da TIC será feito a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estadísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.). O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade, asistindo ás titorías, que serán fixadas nun horario compatible coa súa actividade, para resolver as dúbidas xurdidas no transcurso da avaliación continúa. Asimesmo deberá acudir ás probas que o docente considere imprescindibles.

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á modalidade presencial serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio, que representará un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

BIANCHI BANDINELLI, Ranuccio, El arte de la antigüedad clásica: Etruria y Roma, 1ª, Akal, 2000, Madrid

BLANCO FREIJEIRO, Antonio, Arte griego, 3ª ed. renov., CSIC, 2011, Madrid

BOARDMAN, John, El arte griego, 4ª, Destino, 2002, Barcelona

GARCIA Y BELLIDO, Antonio, Arte romano, 5ª, CSIC, 2005, Madrid

ROBERTSON, Martín, El arte griego: introducción a su historia, 5ª, Alianza, 2006, Madrid

Bibliografía Complementaria

ANDREAE, Bernard, Arte romano, 1ª, Gustavo Gili, 1974, Barcelona

HENIG, Martín, El arte romano, 1ª, Destino, 1985, Barcelona

HENIG, Martín, El arte romano: una revisión de las artes visuales del mundo romano, 1ª, Destino, 1985, Barcelona

POLLIT/POLLITT, Jerome Jordan, Arte y experiencia en la Grecia clásica, 1ª, Xarait, 1984, Madrid

RICHTER, Gisela Marie Augusta, El arte griego: una revisión de las artes visuales de la antigua Grecia, 4ª, Destino, 1988, Barcelona

WHEELER, Mortimer, El Arte y la arquitectura de Roma, Reimp., Destino, 1995, Barcelona. 1993

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Historia da arte medieval/O02G251V01404

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Arte: Linguaxes e técnicas artísticas/O02G251V01103

Outros comentarios

Os alumnos que non cursaron Hª da Arte no bachillerato deben completar a súa formación previa coa lectura dun manual dese nivel.

Ao longo do curso entregarase una documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través da plataforma Moodle, polo que todos os alumnos deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Teoría e método da arqueoloxía				
Materia	Teoría e método da arqueoloxía			
Código	002G251V01204			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	1	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Pérez Losada, Fermín Emiliano			
Profesorado	Fernández Fernández, Adolfo Pérez Losada, Fermín Emiliano			
Correo-e	fermin@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Introdución xeral á Arqueoloxía como disciplina ou ciencia histórica específica nas súas dimensións teórica, práctica e patrimonial.			
	Estudo da especificidade e características da evidencia arqueolóxica.			
	Explicación, comprensión e aplicación da metodoloxía arqueolóxica como medio de coñecemento histórico.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	• saber facer
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber
CG3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica	• saber
CG6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares	• saber facer
CE12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	• saber
CE13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais	• saber
CE23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica	• saber
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber
CT5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento	• saber facer

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado	CB2 CG3 CE13 CE23 CT1
Emprego correcto dos conceptos, terminoloxía e métodos de análise e interpretación das sociedades preestatais e do cambio histórico	CB3 CG6 CE12 CT5

Contidos	
Tema	
1.- Dimensión teórica da Arqueoloxía	1.1. Definición e conceptos. 1.2. A evidencia arqueolóxica. 1.3. Desenvolvemento histórico: do «anticuarismo» á nova arqueoloxía.
2.- Dimensión metodolóxica da Arqueoloxía	2.1. Prospección arqueolóxica. 2.2. Escavación arqueolóxica. 2.3. Analítica e interpretación do rexistro arqueolóxico.
3.- Dimensión patrimonial da Arqueoloxía	3.1. Valores, posesión e función social do patrimonio arqueolóxico. 3.2. Conservación, musealización e xestión do patrimonio arqueolóxico.

Planificación docente			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	23	23	46
Eventos científicos	2	0	2
Prácticas de laboratorio	15	15	30
Seminario	3	3	6
Exame de preguntas obxectivas	3	30	33
Informe de prácticas	1	16	17
Estudo de casos	3	12	15
Observación sistemática	0	1	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Lección maxistral	Exposición na aula, por parte do profesor, dos contidos sobre a materia.
Eventos científicos	Reservanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas desde o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia
Prácticas de laboratorio	Actividades de aplicación práctica dos coñecementos e de adquisición de habilidades procedementais, utilizando aparellos (ordenador, estereoscopio, teodolito etc.) e manexando materiais (programas informáticos, cartografía, fotografía aérea etc) propios da metodoloxía arqueolóxica. Desenvolveranse no laboratorio de Arqueoloxía (LAUV) e nos terreos do campus próximos á facultade.
Seminario	Actividades en grupo reducido enfocadas ao traballo sobre un tema específico e concreto, especialmente a resolución de exercicios e casos prácticos sobre o tema.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Prácticas de laboratorio	Resolución de dúbidas metodolóxicas sobre as actividades prácticas (laboratorio, exercicios). O seguimento realizarase a traveso dos seguintes recursos: plataforma de teledocencia Moodle (todo o alumnado), seguimento no laboratorio (alumnado presencial), aula e-meeting (alumnado non presencial).
Lección maxistral	Resolución de dúbidas sobre os contidos expostos nas sesións maxistras. O seguimento realizarase a traveso dos seguintes recursos: plataforma de teledocencia Moodle (todo o alumnado), seguimento na aula (alumnado presencial), aula e-meeting (alumnado non presencial).
Seminario	Resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, os exercicios prácticos e a revisión das probas de avaliación. O seguimento realizarase a traveso dos seguintes recursos: plataforma de teledocencia Moodle (todo o alumnado), seguimento na aula e no laboratorio (alumnado presencial), aula e-meeting (alumnado non presencial)
Eventos científicos	Información e asesoría personalizada sobre os eventos docentes e/ou divulgativos que teñan lugar durante o curso. O seguimento realizarase a traveso dos seguintes recursos: plataforma de teledocencia Moodle (todo o alumnado), seguimento na aula e no laboratorio (alumnado presencial), aula e-meeting (alumnado non presencial)

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Exame de preguntas obxectivas	Os contidos expostos nas sesións maxistras serán avaliados mediante unha proba escrita de resposta curta (exame tipo test). Haberá dous exames parciais amáis do exame final de cada convocatoria. Avaliación dos resultados da aprendizaxe "Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado" e "Emprego correcto dos conceptos, terminoloxía e métodos de análise e interpretación das sociedades preestatais e do cambio histórico"	50	CB3 CG3 CE13 CE23 CT1
Informe de prácticas	As prácticas de laboratorio serán avaliadas mediante a entrega dun relatorio ou memoria de prácticas. Os alumnos deben describir as tarefas e procedementos desenvolvidos, incluíndo especialmente os resultados dos exercicios prácticos realizados. Avaliación dos resultados da aprendizaxe "Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado" e "Emprego correcto dos conceptos, terminoloxía e métodos de análise e interpretación das sociedades preestatais e do cambio histórico"	30	CB2 CG6 CE23 CT5

Estudo de casos	Actividades en grupo reducido sobre temas específicos e concretos serán avaliadas mediante a entrega de exercicios (comentarios de texto, análises estratigráficas, etc). Avaliación dos resultados da aprendizaxe "Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado" e "Emprego correcto dos conceptos, terminoloxía e métodos de análise e interpretación das sociedades preestatais e do cambio histórico"	10	CB2 CG6 CE12 CT5
Observación sistemática	Participación activa nas clases teóricas e prácticas, tanto sexa na modalidade presencial como na semipresencial (seguimento da materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle). Avaliación dos resultados da aprendizaxe "Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado" e "Emprego correcto dos conceptos, terminoloxía e métodos de análise e interpretación das sociedades preestatais e do cambio histórico"	10	CE12 CE13 CT1 CT5

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a traveso do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a traveso das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

Todas as sesións de lección maxistral do profesor e de exposicións/presentacións dos alumnos serán gravadas en video. Estas gravacións quedarán a libre disposición dos alumnos a través da plataforma Moodle, onde poderán visualizalas asíncronamente no momento que estimen oportuno.

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Asimesmo deberá acudir ás probas que o docente dispoña como imprescindibles.

Todo o alumnado ten dereito a ser avaliado mediante unha proba de avaliación final, consistente nun exame dos contidos da sesión maxistral (50%), nunha proba de estudo de caso (10%) e mais na entrega dun relatorio/memoria de prácticas (30%) ou ben traballo alternativo equivalente a acordar co profesor. Tamén se contabilizará a asistencia ás clases e actividades prácticas (10%), tanto sexa no modo presencial como semipresencial.

Para aprobar a materia (e facer media ponderada coa avaliación das prácticas) é preciso obter no exame unha nota igual ou superior ós 4 puntos. Tamén será preciso ter presentado alomenos un tercio das actividades prácticas.

Idénticas condicións rexen para a segunda convocatoria.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

RENFREW, C.; BAHN P., Arqueología. Teorías, Métodos y Práctica, Akal, 1993, Madrid

BENDALA GALAN, M., La Arqueología, Salvat, 1991, Madrid

GUTIERREZ LLORET, S., Arqueología. Introducción a la historia material de las sociedades del pasado, Universidad de Alicante, 2001, Alicante

CARANDINI, A., Historias en la tierra. Manual de excavación arqueológica, Crítica, 1993, Barcelona

DOMINGO, I.; BURKE, H.; SMITH, C., Manual de campo del Arqueólogo, Ariel, 2007, Barcelona

FRANKOVICH, R.; MANACORDA, D. (Eds.), Diccionario de arqueología : temas, conceptos y métodos, Crítica, 2001, Barcelona

Bibliografía Complementaria

ALCINA FRANCH, J., Diccionario de arqueología, Alianza, 1998, Madrid

GAMBLE, C., Arqueología básica, Ariel, 2008, Barcelona

RENFREW, C.; BAHN P., Arqueología. Conceptos clave, Akal, 2008, Madrid

FERNANDEZ MARTINEZ V., Teoría y Método de la arqueología, 2ª, Síntesis, 2000, Madrid

MCINTOSH, J., Guía práctica de arqueología, Blume, 1987, Madrid

CABALLERO ZOREDA, L. y ESCRIBANO VELASCO, C. (Eds.), Arqueología de la Arquitectura. El método arqueológico aplicado al proceso de estudio y de intervención en edificios históricos, Junta de Castilla y León, 1996, Valladolid

HARRIS, E. C., Principios de estratigráfica arqueológica, Crítica, 1991, Barcelona

NIETO PRIETO, F. J., Introducción a la Arqueología Subacuática, CYMYS, 1984, Barcelona

ROSKAMS, S., Teoría y práctica de la excavación, Crítica, 2002, Barcelona

DANIEL, G., Historia de la Arqueología. De los Anticuarios a V. Gordon Childe, Alianza, 1974, Madrid

GRAN-AYMERICH, E., El nacimiento de la arqueología moderna 1798-1945, Universidad de Zaragoza, 2001, Zaragoza

MANNONI, T.; GIANNICCHEDDA, E., Arqueología. Materias, objetos y producciones, Ariel, 2007, Barcelona

BALLART, J., El patrimonio histórico y arqueológico: valor y uso, Ariel, 1997, Barcelona

PEREZ-JUEZ GIL, A., Gestión del Patrimonio Arqueológico, Ariel, 2006, Barcelona
HERNÁNDEZ HERNÁNDEZ, F., El patrimonio cultural: la memoria recuperada, 2002, Madrid
RODRIGUEZ TEMIÑO, I., Arqueología urbana en España, 2004, Madrid

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Arqueoloxía aplicada/O02G251V01405

Outros comentarios

Os alumnos deberán estar dados de alta e co seu perfil editado na plataforma de teledocencia Moodle (acceso via FaiTic). Nesta plataforma incluírase información detallada e adicional sobre contidos e actividades da materia, proporcionándose igualmente outro tipo de recursos docentes (material audiovisual, documentos, enlaces, foros etc.).

Materia impartida polos profesores Fermín Pérez Losada (teoría) e Adolfo Fernández Fernández (prácticas)

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Prehistoria universal				
Materia	Prehistoria universal			
Código	002G251V01205			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS 6	Carácter OB	Curso 1	Cuadrimestre 2c
Lingua impartición	Castelán			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Castro Pérez, Ladislao			
Profesorado	Castro Pérez, Ladislao			
Correo-e	castro@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	A materia Prehistoria Universal aborda dende una perspectiva xeral os principais cambios sucedidos na Historia a partir da orixe da especie humana, e os seus antecesoros directos, ata o final da Edade do Ferro.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.	• saber
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber facer
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber facer
CG2	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais	• saber
CG5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz	• Saber estar / ser
CE12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	• Saber estar / ser
CE13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais	• Saber estar / ser
CE14	Coñecemento da estrutura diacrónica xeral do pasado	• saber
CE16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade	• saber
CE22	Coñecemento da historia universal	• saber
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber facer
CT10	Atención á diversidade e multiculturalidade.	• Saber estar / ser
CT16	Coñecemento doutras culturas	• saber

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia	CG2 CE12 CE14 CT1
Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias	CB1 CE16 CE22 CT16
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas	CB3 CB4 CE16 CT1
Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna	CG5 CE13 CT10

Contidos	
Tema	
1. Introducción á Prehistoria.	1.1. A Prehistoria como disciplina científica. 1.2. Instrumentos básicos para o estudo da Prehistoria.
2. O Paleolítico.	2.1. O proceso de hominización. 2.2. As sociedades de cazadores. 2.3. A arte do paleolítico. 2.4. Os inicios do holoceno
3. Prehistoria recente.	3.1. O neolítico. 3.2. O calcolítico. 3.3. A idade de bronce. 3.4. A idade de ferro.

Planificación docente			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	23	15	38
Eventos científicos	2	0	2
Obradoiro	12	15	27
Traballo tutelado	0	30	30
Saídas de estudo	3	10	13
Seminario	5	5	10
Exame de preguntas de desenvolvemento	3	19	22
Traballo	2	5	7
Observación sistemática	0	1	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Lección maxistral	Todo o alumnado: Sesións teóricas con apoio de material didáctico. Este material estará dispoñible na plataforma de faitic.
	Alumnado presencial: Estas sesións serán desenvolvidas na aula.
Eventos científicos	Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas polo Departamento de Historia, Arte e Xeografía e pola Facultade de Historia.
Obradoiro	Todo o alumnado: Técnica de aprendizaxe en grupo que ten como finalidade o estudo intensivo dun tema.
Traballo tutelado	Todo o alumnado: Traballo colaborativo con diversas actividades que finalizan na entrega dun ensaio escrito.
	Alumnado presencial: Estes traballos deberán ser expostos na aula e posteriormente entregados. Alumnado semipresencial: Estes traballos deberán ser expostos na aula, ou a través de emeeting, e posteriormente entregados.
Saídas de estudo	Actividade desenvolvida nun contexto externo ao contorno académico universitario relacionado co ámbito da prehistoria.
Seminario	Todo o alumnado: Seguimento da realización dos traballos. Asesoramento, orientación e aclaración de dúbidas sobre á asignatura.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Seminario	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre os contidos da materia e revisión dos materiais xerados polas actividades da asignatura e sobre os traballos tutelados. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Todo o alumnado: curso virtual na plataforma de teledocencia moodle (faitic, UVigo). Alumnado presencial: seguimento nas titorías presencias. Alumnado semipresencial: correo electrónico, plataforma faitic ou a través de emeeting.
Traballo tutelado	Todo o alumnado: Deberá facer unha proposta temática, cun esquema incluído, relacionada co programa consultando a bibliografía e o material de faitic. Esta proposta será supervisada así como a realización do traballo. O seguimento levarase a cabo a través dos seguintes recursos: Alumnado presencial: Seguimento nas aulas e titorías. Alumnado semipresencial: Seguimento a través de e-meeting ou correo electrónico.

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Exame de preguntas de desenvolvemento	Os contidos das sesións maxistrais e seminarios serán avaliados mediante proba de resposta longa. Eventualmente poderán realizarse probas de resposta curta sobre temas específicos. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias, así como da estrutura diacrónica da Historia.	60	CB1 CG2 CE12 CE14 CE16 CE22 CT1 CT16
Traballo	Entregarase un ensaio escrito sobre a lectura dun texto, análise do seu contido e crítica, e será exposto nunha actividade presencial realizada na aula. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas.	30	CB3 CB4 CE16 CT1
Observación sistemática	En todas as actividades e probas que conforman a programación valorarase a participación do alumnado. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna.	10	CG5 CE13 CT10

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledoncenci Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirán acceso aos materiais precisos para adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Se especificarán as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan poder acceder ao mesmo porcentaxe da nota. O seguemento individualizado da participación do alumno a través da TIC será feito a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estadísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.). O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade, asistindo ás titorías, que serán fixadas nun horario compatible coa súa actividade, para resolver as dúbidas xurdidas no transcurso da avaliación continúa. Asimesmo deberá acudir ás probas que o docente considere imprescindibles.

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á modalidade presencial serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio, que representará un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Cabrera, V. et al., Historia Universal, Historia 16, 1992, Madrid
 Champion, T. et al., Prehistoria de Europa, Crítica, 1998, Barcelona
 Cunliffe, B. (ed.), Prehistoria de Europa, Crítica, 1998, Barcelona
 Eiroa García, J., Prehistoria del Mundo, Sello, 2010, Barcelona
 Langaney, A. et al., La historia más bella del hombre, Anagrama, 1999, Barcelona

Bibliografía Complementaria

Arzuaga, J.L.; Martínez, I., La especie elegida, Historia 16, 1992, Madrid
 Coppens, Y.; Picq, P., Los orígenes de la humanidad, Espasa-Forum, 2004, Barcelona
 Delibes, G.; Fernández, Miranda, M., Los orígenes de la civilización. El calcolítico en el Viejo Mundo, Síntesis, 1993, Madrid
 Fullola, J.M.; Nadal, J., Introducción a la Prehistoria, VOC, 2005, Barcelona
 Gordon Childe, V., Los orígenes de la civilización, Fondo de Cultura Económica, 1981, México
 Moure, A.; González, M. R., La expansión de los cazadores, Síntesis, 1992, Madrid
 Redma, Ch., Los orígenes de la civilización, Crítica, 1990, Barcelona
 Renfrew, C., El alba de la civilización, Istmo, 1986, Madrid
 Lewis-Williams, D.; Pearce, D., Dentro de la mente neolítica, Akal, 2014, Madrid

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase una documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través da plataforma Moodle, polo que todos os alumnos deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Xeografía: Espazos e sociedades				
Materia	Xeografía: Espazos e sociedades			
Código	O02G251V01301			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	2	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	de Uña Álvarez, Elena Pilar			
Profesorado	de Uña Álvarez, Elena Pilar			
Correo-e	edeuna@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Introducción do análise xeográfico nos espazos do ámbito global-local. Estudo das interaccións espazo-sociedade dende novas perspectivas metodolóxicas, dos desequilibrios territoriais e dos problemas sociais.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber • saber facer
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber facer • Saber estar / ser
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	• saber facer • Saber estar / ser
CG1	Coñecer o territorio (ambiente, sociedade, cultura) dende unha perspectiva diacrónica e sincrónica	• saber
CG3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica	• saber facer
CE3	Coñecemento das claves e desenvolvemento dos espazos xeográficos, (aspectos físicos, humanos, económicos) na súa dinámica socio-territorial	• saber
CE4	Conciencia crítica da relación entre os fenómenos xeográficos, físicos e humanos, a diferentes escalas territoriais	• saber
CE6	Coñecemento e aplicación dos principais métodos e técnicas de investigación xeográfica	• saber facer
CE8	Desenvolvemento e aplicación dos procedementos de traballo de campo	• saber facer • Saber estar / ser
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber
CT4	Comunicación oral e escrita no idioma propio	• saber facer • Saber estar / ser
CT5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento	• saber facer
CT7	Capacidade de razoamento crítico	• saber facer
CT9	Traballo en equipo en diversos contextos	• saber facer • Saber estar / ser
CT10	Atención á diversidade e multiculturalidade.	• Saber estar / ser
CT11	Capacidade de aprendizaxe autónoma	• Saber estar / ser
CT15	Sensibilidade a temas ambientais.	• Saber estar / ser
CT16	Coñecemento doutras culturas	• saber

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento e análise da realidade xeográfica en escalas espacio-temporais global, europea e local, comunicando a reflexión sobre a mesma nos termos e procedementos xeográficos adecuados.	CB3 CG1 CE3 CE4 CT1 CT4 CT7 CT16

Comprensión dos fenómenos xeográficos como manifestación de relacións complexas entre variables físicas, humanas e socioeconómicas.	CB3 CG1 CE4 CT1 CT4 CT7 CT15
Coñecemento e capacitación para a selección, manexo e tratamento da información e datos xeográficos nun contexto disciplinar e multi-disciplinar.	CB5 CG3 CE6 CT1 CT5 CT11
Habilidade para a realización de traballo, utilizando técnicas de carácter cualitativo e cuantitativo, e posta en valor para a diversidade e benestar social.	CB4 CG3 CE6 CE8 CT4 CT5 CT9 CT10 CT11

Contidos

Tema	
1. Marco xeral	1.1 Conceptos básicos 1.2 Configuracións categóricas
2. Estructuras e sistemas	2.1 Contexto global-local 2.2 Organización territorial
3. Dinámicas e tendencias	3.1 Recursos críticos 3.2 Perspectivas alternativas

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	2	4
Lección maxistral	15	12	27
Eventos científicos	8	2	10
Prácticas autónomas a través de TIC	0	25	25
Traballo tutelado	15	15	30
Seminario	2	2	4
Exame de preguntas de desenvolvemento	4	21	25
Traballo	4	11	15
Observación sistemática	0	10	10

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades para detectar coñecementos previos, intereses e motivacións do alumnado. Presentación dos obxectivos, contidos, metodoloxía e desenvolvemento da materia.
Lección maxistral	Explicación e reflexión dos contidos teóricos, guiado polo docente, como referentes nas aplicacións prácticas da materia.
Eventos científicos	Xornadas, mesas redondas, conferencias e debates que permiten afondar ou complementar os contidos da materia, nun formato académico e extra-académico.
Prácticas autónomas a través de TIC	Aplicación dos coñecementos teórico-prácticos facendo uso das ferramentas virtuais. Desenvolveranse relacionadas coas actividades da materia nun senso autónomo.
Traballo tutelado	O/A estudante, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias etc.
Seminario	Atención ó proceso da comprensión de contidos, adquisición das competencias e realización de actividades.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
--------------	------------

Seminario	A atención personalizada consistirá na revisión das probas e traballos; na resolución de dúbidas e toma de acordos para calquer aspecto da dinámica da materia. Todo o alumnado: na plataforma de teledocencia Moodle. Alumnado semipresencial: aula e-meeting (enlace FaiTic). Alumnado presencial: na aula.
Actividades introductorias	A atención personalizada consistirá na orientación do nivel de aprendizaxe requirido, a introducción os materiais, a resolución de dúbidas e a explicación da dinámica do desenvolvemento da materia. Alumnado presencial: na aula. Alumnado semipresencial: aula e-meeting (enlace FaiTic). Todo o alumnado: na plataforma de teledocencia Moodle (foro de avisos, noticias e dúbidas).

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Exame de preguntas de desenvolvemento	O alumnado realizará probas que inclúen preguntas abertas sobre un tema ou situación plantexados para organizar, relacionar e presentar os coñecementos da materia nunha estrutura extensa. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento e análise da realidade xeográfica en escalas espazo-temporais global, europea e local, comunicando a reflexión sobre a mesma nos termos e procedementos xeográficos adecuados; Comprensión dos fenómenos xeográficos como manifestación de relacións complexas entre variables físicas, humanas e socio-económicas.	60	CG1 CE3 CE4 CT1 CT4 CT7 CT16
Traballo	O alumnado presentará os resultados obtidos (documentación e defensa) sobre o desenvolvemento dunha temática da materia nun aspecto aplicado (inclúe avaliación do uso das TICs). Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento e capacitación para a selección, manexo e tratamento da información e datos xeográficos nun contexto disciplinar e multi-disciplinar; Habilidade para a realización de traballo, utilizando técnicas de carácter cualitativo e cuantitativo, e posta en valor para a diversidade e benestar social.	30	CG3 CE6 CE8 CT1 CT4 CT5 CT9 CT11 CT15
Observación sistemática	Percepción atenta, racional, planificada e sistemática para describir e rexistrar as manifestacións do comportamento do alumnado, valorando aprendizaxes e accións (orde, precisión, destreza, eficacia, participación activa) a través do traballo autónomo en todos os escenarios docentes. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento e capacitación para a elección, manexo e tratamento da información e datos xeográficos nun contexto disciplinar e multi-disciplinar	10	CB3 CB4 CB5

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.

Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.). O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles. Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continúa, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante una proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio que representará un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

FAO, Alimentación y agricultura, <http://www.fao.org/home/es/>
Fundación Vida Sostenible, Huella ecológica, <http://www.fao.org/home/es/>
GAPMINDER, Explore the World, <http://www.gapminder.org/>

Méndez, R. y Molinero, F., Espacios y sociedades, 1, Ariel Geografía, 1998, Barcelona

ONU, Naciones Unidas, <http://www.un.org/es/>

RED AGUA, Huella hídrica, <http://www.huellahidrica.org/>

Santos, M., La naturaleza del espacio, 1, Ariel Geografía, 2000, Barcelona

Stiglitz, J., El malestar de la globalización., 1, Taurus, 2002, Madrid

Varios Autores, Las escalas de la geografía: del mundo al lugar, 1, Ediciones UCLM, 2010, Cuenca

Bibliografía Complementaria

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Xeografía: Fundamentos de xeografía física/O02G251V01101

Xeografía: Fundamentos de xeografía humana/O02G251V01201

Outros comentarios

A guía docente describe as liñas xerais da materia e concíbese de forma flexible. Pode requirir reaxustes ao longo do curso académico promovidos pola dinámica da clase ou polas situación que poidan xurdir.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia: Fontes de información en humanidades				
Materia	Historia: Fontes de información en humanidades			
Código	002G251V01302			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	2	1c
Lingua impartición	Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Vaquero Díaz, María Beatriz			
Profesorado	Vaquero Díaz, María Beatriz			
Correo-e	mdiaz@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	A materia Fontes de Información en Humanidades permite ao alumnado identificar e coñecer a natureza, función e tipoloxía das principais fontes de información no ámbito das humanidades. Permite tamén coñecer e utilizar os principais instrumentos e recursos de recompilación de información existentes, co fin de elaborar repertorios de fontes de información en Historia, Historia da Arte e Xeografía. Por último, capacita aos estudantes para utilizar con destreza distintos estilos de citas e referencias bibliográficas.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber • saber facer
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber • saber facer
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	• saber
CG6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares	• saber facer
CE6	Coñecemento e aplicación dos principais métodos e técnicas de investigación xeográfica	• saber
CE7	Uso correcto da información xeográfica como instrumento de interpretación dos sistemas territoriais	• saber
CE18	Coñecemento e habilidade para usar os instrumentos de recompilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de arquivo e referencias electrónicas	
CE23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica	
CE30	Coñecemento das principais fontes literarias e documentais da Historia da arte	
CE32	Coñecemento práctico dos procesos básicos da metodoloxía científica en Historia da Arte	
CE34	Coñecementos instrumentais aplicados á Historia da Arte	
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber
CT5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento	• saber facer
CT6	Resolución de problemas e toma de decisións.	• Saber estar / ser
CT7	Capacidade de razoamento crítico	• saber
CT11	Capacidade de aprendizaxe autónoma	• saber facer

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento dos recursos de recompilación e busca de información xerais.	CB3 CB5 CG6 CE18 CT5

Dominio dos instrumentos de recompilación de información en humanidades.	CB3 CB5 CG6 CE7 CE18 CE23 CT1 CT5 CT11
Destreza na utilización dos sistemas de citas e referencias bibliográficas.	CB4 CG6 CE23 CE34 CT5
Capacidade de selección e valoración crítica das fontes de información.	CB4 CB5 CE6 CE23 CE30 CE32 CT1 CT6 CT7

Contidos	
Tema	
1.- Fontes de Información xeral	1.1.- Conceptos e vocabulario básico sobre fontes de información. 1.2.- Fontes de información xeral (formatos e soportes). 1.3.- Transferencia e normalización da información. 1.4.- Fontes de información especializada.
2.- Recuperación de información en humanidades.	2.1.- Necesidades de información e tipoloxía das fontes primarias e secundarias en Historia, Historia da Arte e Xeografía. 2.2.- Recursos para identificar e localizar información en humanidades.
3.- Sistemas de citas e referencias bibliográficas.	3.1.- Normas e estilos de citas e referencias bibliográficas. 3.2.- Xestores bibliográficos.

Planificación docente			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	12	12	24
Eventos científicos	2	0	2
Resolución de problemas	10	10	20
Traballo tutelado	15	20	35
Resolución de problemas de forma autónoma	4	15	19
Cartafol/dossier	1	15	16
Traballo	2	5	7
Exame de preguntas de desenvolvemento	3	23	26

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Actividades introdutorias	Sesións de aula encamiñadas a tomar contacto co alumnado, presentar a materia e coñecer as súas competencias, motivacións e intereses.
Lección maxistral	Exposicións introdutorias nas que se familiarizará o alumnado coas principais fontes de información, a súa valoración crítica, os recursos de recompilación existentes e a utilización dos sistemas de citas e referencias bibliográficas.
Eventos científicos	Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Resolución de problemas	Sesións na aula de informática nas que se traballará a búsqueda, selección, recuperación e estilos de citas de fontes bibliográficas.

Traballo tutelado	Actividades en grupo nas que se tutelar a realización dun proxecto consistente na búsqueda, selección e valoración das fontes de información necesarias para o estudo dun mosteiro ourensán.
Resolución de problemas de forma autónoma	Traballo autónomo do alumnado consistente na realización de cuestionarios e exercicios sobre os contidos da materia a través de Moodle.
Cartafol/dossier	Elaboración de informes pormenorizados do proceso de búsqueda e selección das fontes de información integradas no traballo de curso.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Orientación e guía realizada durante a búsqueda de fontes de información a través de recursos electrónicos e a elaboración da memoria, bibliografía e exposición dos traballos tutelados. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Todo o alumnado: curso virtual na plataforma Moodle (FaiTic, UVigo) e correo electrónico. Alumnado presencial: seguimento na aula e o seminario de informática da facultade. Alumnado non presencial: aula e-meeting (enlace en FaiTic).
Resolución de problemas	Orientación e guía realizada durante os exercicios de búsqueda, selección, recuperación e estilos de citas de fontes bibliográficas. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Todo o alumnado: curso virtual na plataforma Moodle (FaiTic, UVigo) e correo electrónico. Alumnado presencial: seguimento na aula e o seminario de informática da facultade. Alumnado non presencial: aula e-meeting (enlace en FaiTic).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Cartafol/dossier	O alumnado elaborará e entregará a través de Moodle informes pormenorizados do proceso de búsqueda e selección das fontes de información integradas no traballo de curso. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Dominio dos instrumentos de recompilación de información en Humanidades	15	CB3 CB5 CG6 CE7 CE18 CE23 CT1 CT5 CT11
Resolución de problemas de forma autónoma	Valoración do traballo autónomo do alumnado mediante a realización de cuestionarios e exercicios sobre os contidos da materia a través de Moodle. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Dominio dos instrumentos de recompilación de información en Humanidades.	10	CB3 CB5 CG6 CE18 CE23 CT1 CT5 CT11
Exame de preguntas de desenvolvemento	O alumnado examínase dos seus coñecementos sobre os contidos teóricos da materia (40%) e sobre os resultados do traballo de curso (5%). Para superar a materia será necesario acadar nesta proba unha cualificación mínima de 4,5 puntos. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos recursos de recompilación e búsqueda de información xerais. Destreza na utilización dos sistemas de citas e referencias bibliográficas. Capacidade de selección e valoración crítica das fontes de información.	45	CB4 CB5 CE18 CE23 CT1 CT5 CT7

Traballo	O alumnado elaborará e presentará un traballo no que se recollerán e valorarán todas as fontes de información necesarias para elaborar un estudo sobre un mosteiro ourensán. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Capacidade de selección e valoración crítica das fontes de información e destreza na utilización dos sistemas de citas e referencias bibliográficas.	30	CB4
			CB5
			CG6
			CE6
			CE23
			CE30
			CE32
			CE34
			CT1
			CT5
			CT6
			CT7

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.

Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles.

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continua, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 45% da nota final, e un traballo obrigatorio, que representará un 55% desta.

Os estudantes que realicen os exames finais deberán entregar, o día do exame oficial, un traballo que consistirá na elaboración dun itinerario cultural centrado nun mosteiro da provincia de Ourense.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

ALIA MIRANDA, F., Fuentes de información para historiadores: obras de referencia y bibliográficas, Trea, 1998, Gijón
BROCOS, J. M.; ORTIZ, C., [Métodos de búsqueda en fuentes de información en ciencias sociales y humanidades], Universitat de Barcelona, 2006, Aracne. Revista electrónica de recursos en Internet sobre Geografía y Ciencias Sociales. <http://www.ub.edu/geocrit/aracne/aracne-083.htm>

CARRIZO SAINERO, G., La información en ciencias sociales, Trea, 2000, Gijón

ROMANOS DE TIRATELI, S., Guía de fuentes de información especializadas: humanidades y ciencias sociales, GREBYD, 2000, Buenos Aires

AGUILERA ARILLA, Mª J. et al., Fuentes, tratamiento y representación de la información geográfica, UNED, 2003, Madrid
Fuentes y documentos para la historia del arte, Gustavo Gili, 1982-1983, Barcelona

Bibliografía Complementaria

CARRIZO SAINERO, G. et al., Manual de fuentes de información, Confederación Española de Gremios y Asociaciones d, 2000, Madrid

CORDÓN GARCÍA, J. A. et al., Manual de búsqueda documental y práctica bibliográfica, Pirámide, 1999, Madrid

LÓPEZ YEPES, J. (coord.), Manual de ciencias de la documentación, Pirámide, 2006, Madrid

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Historia: Metodoloxía da historia/O02G251V01401

Outros comentarios

Ao longo do curso entregárase a través da plataforma Moodle documentación detallada sobre o desenvolvemento das

actividades do curso. Por esta razón os estudantes deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia antiga universal				
Materia	Historia antiga universal			
Código	002G251V01303			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Reboreda Morillo, Susana María			
Profesorado	Reboreda Morillo, Susana María			
Correo-e	rmorillo@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	A materia de Historia Aniga Universal impártese no 2º curso de Grao de Xeografía e Historia e está incluída no bloque de Historia Universal. Neste conxunto, cronoloxicamente, está a continuación da Prehistoria Universal, impartida no 1º curso e antes da Historia Medieval Universal, que se imparte neste mesmo curso. O seu cometido principal é achegar ao alumnado as principais características de dúas culturas no momento en que se asentaron como Estado: primeiros estados: Exipto e Grecia, así como establecer elementos comparativos entre as distintas formas nas que se manifestou o poder en relación co territorio, a sociedade e a relixión.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber facer • Saber estar / ser
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber facer
CG2	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais	
CG5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz	
CE12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	• saber facer • Saber estar / ser
CE16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade	• saber
CE20	Coñecemento da historia europea nunha perspectiva comparada	• saber
CE22	Coñecemento da historia universal	• saber
CT3	Capacidade de organización e planificación	• saber facer
CT4	Comunicación oral e escrita no idioma propio	• saber facer

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia	CE12 CE16 CE20 CE22
Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou universal	CG2 CE16 CE20 CE22
Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	CB3 CB4 CE12 CT3 CT4
Compromiso coa ética e responsabilidade social como cidadán e profesional.	CB3 CB4 CG5

Contidos

Tema	
Tema 1. Aspectos introductorios	1.1 Definición e límites da Historia Antiga 1.2. Conceptos e problemática 1.3. Os territorios e os seus límites cronolóxicos
Tema 2. As distintas formas do Estado nos respectivos territorios. Evolucións e límites	2.1. Exipto: O poder unipersonal e a unificación do territorio. As principais razóns das crises 2.2. Grecia: Da Idade do Bronce á do Ferro. Da monarquía ao sistema das poleis ou cidades-estado independentes
Tema 3. Sociedade e Relixión	3.1 Os principais grupos sociais de Exipto na Antigüidade. 3.2 Os principais grupos sociais na Grecia Clásica: Atenas e Esparta. 3.3. Introducción á relixión exipcia. 3.4. Introducción a relixión grega

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	2	2	4
Lección maxistral	21	23	44
Eventos científicos	2	0	2
Obradoiro	12	27	39
Traballo tutelado	3	15	18
Seminario	3	3	6
Presentación	4	10	14
Resolución de problemas e/ou exercicios	1	19	20
Autoavaliación	1	1	2
Exame de preguntas de desenvolvemento	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introductorias	TODO O ALUMNADO: Realización dun cuestionario (subido á plataforma) para autoavaliar os coñecementos previos sobre a Historia Antiga. ALUMNADO PRESENCIAL: Debate na aula sobre os coñecementos previos sobre a Historia Antiga e aclaración dos aspectos básicos. ALUMNADO SEMPRESENCIAL: Debate en e-meeting sobre os coñecementos previos sobre a Historia Antiga e aclaración dos aspectos básicos.
Lección maxistral	TODO O ALUMNADO: O material docente empregado na aula será subido con antelación á plataforma de teledocencia, así como outros documentos con contidos teóricos que faciliten a comprensión do temario impartido. As exposicións serán previamente gravadas e subidas á plataforma FaiTic ALUMNADO PRESENCIAL: Exposicións da docente dos aspectos máis relevantes dos contidos estruturados en temas e subtemas. As explicacións teóricas sempre estarán apoiadas en material gráfico e en textos relativos á Antigüidade.
Eventos científicos	ALUMNADO PRESENCIAL: Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o departamento de Historia, Arte e Xeografía e/ou a Facultade de Historia. ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: Se ben a asistencia a esta actividade non é obrigatoria, sería recomendable se houbera a posibilidade de asistir a toda ou a unha parte.
Obradoiro	TODO O ALUMNADO: Análise individual do material práctico subido a plataforma, na súa maioría textos clásicos que fan referencia á teoría impartida. ALUMNADO PRESENCIAL: Trátase de realizar un debate sobre o texto, analizando e interpretando esa fonte primaria. Así mesmo, se deberá entregar un título e un resumo das ideas principais e secundarias. ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: A reflexión, a partir do material teórico, farase por escrito, e entregarse no apartado de tarefas da plataforma Moodle. As dúbidas poden ser consultadas polas vías explícitas no apartado de atención personalizada. Máxima extensión dúas carillas A4.
Traballo tutelado	TODO O ALUMNADO: A escoller un tema relacionado coa relixión en Exipto ou en Grecia.
Seminario	TODO O ALUMNADO: Aclaración de dúbidas sobre a materia, tanto daquelas relacionadas coa teoría, como das diversas prácticas (seminarios, traballos tutelados).

Presentación	TODO O ALUMNADO: O traballo tutelado sobre relixión será seleccionado dunha lixteira ou ben a proposta do alumnado. Pode ser realizado por 1 ou 2 persoas. O traballo será entregado na plataforma, na tarefa correspondente, en formato PDF ou en Power Point. ALUMNADO PRESENCIAL: O traballo expoñerase na aula en aproximadamente 15 minutos. ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: De ser posible o traballo expoñerase na aula, en caso contrario se concertará unha titoría virtual por e-Meeting en aproximadamente 15 minutos.
--------------	--

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Obradoiro	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais das actividades relacionadas co análise de textos clásicos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos. TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de Teledocencia (Moodle FaTtic, UVigo) e correo electrónico. ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento nas aulas. ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: aula e-meeting (enlace FaTtic).
Seminario	TODO O ALUMNADO: Aclaración de dúbidas sobre a materia, tanto dos aspectos teóricos como daqueles relacionadas co seminario, traballos tutorizados individuais ou en grupo. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos. TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de Teledocencia (Moodle FaTtic, UVigo) e correo electrónico. ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento nas aulas. ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: aula e-meeting (enlace FaTtic).
Traballo tutelado	Nos traballos tutelados (biografía ou relixión) prestarase axuda personalizada tanto no momento da elección (listado subido á plataforma ou proposta do estudiantado) como no seu desenvolvemento a través dos seguintes recursos. TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de Teledocencia (Moodle FaTtic, UVigo) e correo electrónico. ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento nas aulas. ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: aula e-meeting (enlace FaTtic).
Presentación	Previo a presentación, se se precisa, buscarase asesoramento sobre a maneira máis adecuada de levar a cabo a presentación. A atención realizarase a través dos seguintes recursos. TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de Teledocencia (Moodle FaTtic, UVigo) e correo electrónico. ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento nas aulas. ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: aula e-meeting (enlace FaTtic).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Obradoiro	Análises e comentarios críticos das fontes que proporcionan o coñecemento da historia antiga: textos, iconografía e material arqueolóxico. Poderá completarse cun análise crítico dalgún documental visionado na aula e/ou subido á plataforma. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia. Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado.	10	CE12 CE20 CT3 CT4
Traballo tutelado	Un traballo individual ou en grupo (máximo dúas persoas), no que se analice un aspecto da relixión, a elixir entre Exipto ou Grecia. O tema concreto poderá escollerse dun listado ou propoñelo directamente. Preferiblemente se exporá, senón, xustificadamente, poderá ser presentado por escrito. En calquera caso entregarase en formato electrónico (PDF ou Power Point) a través de FaTtic. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou universal. Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado.	25	CG2 CG5 CE12 CE22 CT3
Presentación	As presentacións e exposicións relaciónanse co traballo tutelado, relativo a un aspecto significativo da relixión e será exposto na aula ou a través de e-Meeting. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou universal. Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia.	5	CG2 CE16 CT3 CT4
Resolución de problemas e/ou exercicios	Esta proba escrita está unida á da Sesión maxistral. Consistirá en preguntas concretas sobre a temática exposta na aula e/ou subida á plataforma, tanto de carácter teórico como práctico. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou universal. Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia.	15	CG2 CE16 CE20 CT4

Autoavaliación	Valoración do traballo autónomo do alumnado mediante a realización de cuestionarios sobre os contidos da materia a través de Moodle e a realización dunha biografía dun persoaxe salientable. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou universal	10	CG2 CE16
Exame de preguntas de desenvolvemento	Esta proba escrita está unida a de resposta curta. A través dela se valorará o coñecemento o contido adquirido das sesións maxistrais expostas na aula e/ou do material subido á plataforma, tanto de carácter teórico como práctico. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou universal.	35	CG2 CE16 CE20 CE22 CT4

Outros comentarios sobre a Avaliación

Para superar a materia é imprescindible acadar a cualificación de 5 entre a proba de sesión maxistral e de resposta curta, ademais os coñecementos de Exipto e de Grecia deben ser equilibrados, e dicir, non se poderá alcanzar esa puntuación se non se demostra un coñecemento básico de cada unha das culturas.

O alumnado que se acollan á modalidade semipresencial poder seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Así mesmo as sesións maxistrais serán previamente gravadas. Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.). O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles. Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continua, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio que representará un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Beltran, F. y Marco F., Atlas de Historia Antigua, Pórtico, 1996, Zaragoza
 García Moreno, L. (dir.), Historia del mundo clásico a través de sus textos. I. Grecia, Alianza Editorial, 1999, Madrid
 Gómez Espelosín, J., Historia de Grecia en la Antigüedad, Akal, 2011, Madrid
 Hernández de la Fuente, D.; López Melero, R., Civilización griega, Alianza Editorial, 2014, Madrid
 Assmann, J., Egipto a la luz de una teoría pluralista de la cultura, Akal, 1995, Madrid
 Kemp, B.J., El Antiguo Egipto: Anatomía de una civilización, Crítica, 1996, Barcelona
 Sanmartín Ascaso, J., Historia antigua del próximo Oriente: Mesopotamia y Egipto., Akal, 1998, Madrid

Bibliografía Complementaria

Bravo, G., Historia del mundo antiguo: una introducción crítica, Alianza, 2008, Madrid
 Domínguez Monedero A.; Pascua, J.I., Atlas histórico del mundo griego antiguo, Síntesis, 2006, Madrid
 Fernández Neto, J. (dir.), Historia antigua de Grecia y Roma, Tirant lo Blanch, 2005, Valencia
 Gómez Espelosín, J., Historia de Grecia Antigua, Akal, 2001, Madrid
 Iriarte Goñi, A., Historiografía y mundo griego, Universidad del País Vasco, 2011, Bilbao
 Lara Peinado, F. (dir.), Diccionario de instituciones de la antigüedad, Cátedra, 2009, Madrid
 Vernat, J.-P. (dir.), El hombre griego, Alianza Editorial, 1993, Madrid
 Hornung, E., Introducción a la Egiptología: estado, métodos, tareas, Trotta, 2000, Madrid
 Baines, J., Egipto: dioses, templos y faraones, Folio, 1993, Barcelona
 Brewer, D.J., Historia de la Civilización egipcia, Crítica, 2007, Barcelona
 Hagen, R.-M., Egipto: hombres, dioses y faraones, Taschen, 1999, Köln
 James, T.G.H., El pueblo egipcio: la vida cotidiana en el imperio de los faraones., Crítica, 2004, Barcelona
 Parra Ortíz, J.M. (coord.), El Antiguo Egipto: sociedad, economía, política, Marcial Pons, 2009, Madrid
 Schulz, R. Seidel, M., Egipto. El mundo de los faraones., Könnemann, 2007, Königswinter
 Urruela, J.J., Egipto: política, economía y sociedad, Universidad de Salamanca, 2006, Salamanca
 David, R., Religión y magia en el antiguo Egipto, Crítica, 2004, Barcelona
 VV.AA., Mitología y Religión del Oriente Antiguo, Sabadell, 1993, Barcelona
 Wilkinson, R.H., Todos los dioses del Antiguo Egipto, Oberon, 2003, Madrid
 Buxton, R. G. A., Todos los dioses de Grecia, Oberon, 2004, Madrid
 March, J., Diccionario de mitología clásica, Crítica, 2002, Barcelona
 Hernández de la Fuente, D., Mitología clásica, Alianza Editorial, 2015, Madrid

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todo o alumnado debe estar dado de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia medieval universal				
Materia	Historia medieval universal			
Código	002G251V01304			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Vaquero Díaz, María Beatriz			
Profesorado	Sánchez Sánchez, Xosé Manoel			
Correo-e	mdiaz@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	Coñecemento e comprensión dos caracteres específicos da sociedade medieval entre os séculos IV ao XV			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.	• saber
CG2	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais	• saber
CG5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz	• Saber estar / ser
CE12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	• saber
CE13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais	• saber • Saber estar / ser
CE14	Coñecemento da estrutura diacrónica xeral do pasado	
CE16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade	• saber
CE20	Coñecemento da historia europea nunha perspectiva comparada	• saber
CE22	Coñecemento da historia universal	• saber
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber
CT2	Aplicación dos coñecementos	• saber facer
CT4	Comunicación oral e escrita no idioma propio	• saber facer
CT7	Capacidade de razoamento crítico	• Saber estar / ser
CT8	Compromiso ético e responsabilidade social	• Saber estar / ser
CT10	Atención á diversidade e multiculturalidade.	• Saber estar / ser
CT11	Capacidade de aprendizaxe autónoma	• saber facer

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia.	CB1 CG2 CE14 CE16 CE20 CE22 CT11
Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou universal.	CB1 CG2 CE14 CE20 CE22 CT11

Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado.	CG5 CE12 CE13 CT7 CT8
Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna.	CG5 CE12 CE13 CT8 CT10
Elaboración de traballos básicos e de iniciación	CB1 CG5 CT1 CT2 CT4

Contidos

Tema	
1.- Alta idade media (ss. IV-X)	1.1. Introducción á idade media 1.2. Do imperio romano ao carolinxio 1.3. O imperio bizantino 1.4. Nacemento e expansión do Islam
2.- Plena idade media (ss. XI -XIII)	2.1. Organización e expansión do occidente europeo 2.2. As transformacións do imperio bizantino 2.3. Compartimentación do Islam
3.- Baixa idade media (ss. XIV-XV)	3.1. Crise e recuperación da Europa occidental 3.2. Os cambios nas mentalidades europeas 3.3. A caída de Bizancio e a formación do imperio otomano

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	1	2
Lección maxistral	22	22	44
Eventos científicos	2	2	4
Traballo tutelado	12	48	60
Seminario	3	0	3
Saídas de estudo	3	3	6
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	12	14
Autoavaliación	2	4	6
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	8	10
Traballo	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Sesión orientada a presentar a materia, tomar contacto co alumnado e reunir información sobre as súas competencias, motivacións e intereses
Lección maxistral	Exposición dos contidos da materia por parte do profesor e presentación das liñas básicas para o desenvolvemento das actividades relacionadas coa mesma
Eventos científicos	Horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Traballo tutelado	Elaboración e presentación de traballos feitos polo alumnado de forma individual ou en grupo
Seminario	Seguemento e aclaración de dúbidas sobre os contidos da materia así como supervisión do traballo autónomo do alumnado en relación coa mesma
Saídas de estudo	Saída de estudo co obxecto de amosar unha institución, espazo ou monumento relevante da historia medieval

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Seguemento e atención individualizada do alumnado tanto na aula como no despacho, correo electrónico ou TIC, coa intención de resolver os problemas e dúbidas que poidan xurdir no estudo e comprensión dos contidos da materia, preparación de traballos, resolucións de problemas, probas de avaliación, etc

Seminario	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, metodoloxía utilizada para a realización dos exercicios e revisión das probas da avaliación. O seguemento farase a mediante os seguintes recursos: Todo o alumnado: curso virtual na plataforma Moodle (FaiTic, UVigo). Alumnado presencial: seguemento na aula e seminario de informática da facultade. Alumnado non presencial: aula e-meeting (enlace en FaiTic)
-----------	--

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Autoavaliación	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado mediante a súa participación na realización e presentación de tarefas propostas na plataforma moodle . Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia. Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou universal.	10	CE20 CT11
Traballo	Avaliaranse os coñecementos teóricos adquiridos polo alumnado na realización e estruturación do traballo así como a súa capacidade de exposición. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Elaboración de traballos básicos e de iniciación.	30	CG5 CT2 CT4
Resolución de problemas e/ou exercicios	Avaliaranse os coñecementos e destrezas adquiridos polo alumnado nos seminarios sobre exposicións, comentarios, etc. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado. Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna.	20	CE12 CE13 CT8 CT10
Exame de preguntas de desenvolvemento	Avaliación mediante unha proba ao rematar as sesións teóricas con preguntas abertas a desenvolver sobre temas ou cuestións da materia. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecemento dos conceptos principais da Historia xeral ou universal. Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia. Para aprobar a materia no seu conxunto será preciso obter un 5 nestas probas.	40	CG2 CE14 CE16 CE22 CT7

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contido teóricos como prácticos. Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continúa, examinaranse de todo o programa da materia, o cal deberán preparar a partir da bibliografía básica sinalada. Asemade, deberán realizar obrigatoriamente un traballo práctico ou bibliográfico relacionado coa materia, o cal será comunicado ao profesor responsable con anterioridade ao remate das sesións presenciais e entregado na data do exame final. Dito exame constará dunha proba de resposta curta e un comentario de texto. A nota final repartirase entre as tres probas do xeito seguinte: proba de resposta curta: 40%; comentario de texto: 30%; traballo: 30%.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

García de Cortázar, J.A. e Sesma Muñoz, J.A., Manual de Historia Medieval, Alianza, 2008, Madrid

Ladero Quesada, M.F. e López Pita, P., Introducción a la historia del occidente medieval, Ramón Areces, 2009, Madrid

Bibliografía Complementaria

Álvarez Palenzuela, V.A. (coord.), Historia Universal de la Edad Media, Ariel, 2002, Barcelona

Donado Vara, J. e Echevarría Arsuaga, A., La Edad Media: siglos V-XII, Ramón Areces, 2009, Madrid

Donado Vara, J. Echevarría Arsuaga, A. e Barquero Goñi, C., La Edad Media: siglos XIII-XV, Ramón Areces, 2009, Madrid
Mitre Fernández, E., Textos y documentos de época medieval (análisis y comentario), Ariel, 1992, Barcelona
Echevarría Arsuaga, A. e Rodríguez García, J.M., Atlas histórico de la edad media, Ramón Areces, 2010, Madrid

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Historia moderna universal/O02G251V01402

Historia medieval da Península Ibérica/O02G251V01503

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Historia antiga universal/O02G251V01303

Outros comentarios

Materias que continúan o temario:

Historia medieval da Península Ibérica/O02G251V01503

Historia medieval de Galicia/O02G251V01905

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Paleografía				
Materia	Paleografía			
Código	002G251V01305			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	1c
Lingua impartición	Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Vaquero Díaz, María Beatriz			
Profesorado	Vaquero Díaz, María Beatriz			
Correo-e	mdiaz@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	A materia Paleografía permite ao alumnado coñecer as características gráficas dos ciclos da escritura latina, así como os sistemas abreviativos e de datación documental utilizados. Capacítalo ademais para ler e editar fontes documentais manuscritas que utilizan o alfabeto latino.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber facer
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	• saber
CG3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica	• saber
CG6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares	• saber facer
CE17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente	• saber • saber facer
CE18	Coñecemento e habilidade para usar os instrumentos de recompilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de arquivo e referencias electrónicas	• saber • saber facer
CE23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica	• saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber
CT2	Aplicación dos coñecementos	• saber facer
CT5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento	• saber
CT6	Resolución de problemas e toma de decisións.	• Saber estar / ser
CT7	Capacidade de razoamento crítico	• saber
CT9	Traballo en equipo en diversos contextos	• saber facer
CT11	Capacidade de aprendizaxe autónoma	• saber facer
CT14	Motivación pola calidade	• Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes e das interpretacións historiográficas	CG3 CE17 CT1 CT2 CT5 CT7
Participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto	CB5 CG6 CE17 CE23 CT2 CT5 CT9 CT14

Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas	CB4 CG6 CE17 CE18 CT2 CT6 CT11 CT14
---	--

Contidos

Tema	
1.- Os grandes ciclos da escritura latina.	1.1.- Definición e evolución do concepto de paleografía. 1.2.- Os grandes ciclos da escritura latina e o vocabulario básico da paleografía. 1.3.- O ciclo escriturario romano. 1.4.- As escrituras dos reinos xermánicos. A escritura visigótico-mozárabe. 1.5.- A escritura carolina. 1.6.- A escritura gótica. 1.7.- A escritura cortesana e procesal. 1.8.- A escritura humanística e a imprenta.
2.- Materiais, braquigrafía e datación documental.	2.1.- Materiais e instrumentos escriptorios. 2.2.- Abreviaturas, sistemas abreviativos e signos de puntuación e corrección. 2.3.- Datación documental.
3.- Elaboración de coleccións documentais.	3.1.- Normas de edición documental. 3.2.- Elaboración de índices.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	15	15	30
Obradoiro	23	30	53
Eventos científicos	2	0	2
Resolución de problemas de forma autónoma	5	15	20
Prácticas autónomas a través de TIC	2	10	12
Exame de preguntas de desenvolvemento	1	15	16
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	15	17

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposicións nas que se familiarizará ao alumnado coas principais características gráficas, sistemas abreviativos, normas de edición e sistemas de datación documental da escritura latina.
Obradoiro	Actividades en grupo nas que se realizarán prácticas de lectura, transcripción, datación, edición e elaboración de índices sobre documentación manuscrita pertencente aos distintos ciclos da escritura latina.
Eventos científicos	Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Resolución de problemas de forma autónoma	Actividades nas que o alumnado realizará de forma autónoma tarefas de búsqueda, recuperación e edición de fontes manuscritas.
Prácticas autónomas a través de TIC	Actividades nas que o alumnado realizará de forma autónoma exercicios JClíc de transcripción e datación documental a través de Moodle.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Obradoiro	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais xerados polas actividades de lectura, transcripción, datación, edición e elaboración de índices. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: Todo o alumnado: curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo) e correo electrónico. Alumnado presencial: seguimento na aula e no seminario de informática da facultade. Alumnado non presencial: aula e-meeting (enlace en FaiTic).

Avaliación

Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
------------	---------------	------------------------

Prácticas autónomas a través de TIC	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado, a través da realización de exercicios JClic de transcripción e datación documental en Moodle. Los resultados de aprendizaxe avaliados son: Participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto	3	CG3 CE17 CT1 CT2 CT5 CT7
Resolución de problemas de forma autónoma	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado, a través da realización e presentación de tarefas de búsqueda, recuperación e edición de fontes manuscritas. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Elaboración e presentación oral e escrita de traballos monográficos individuais ou colectivos baseados en fontes e bibliografía específicas.	7	CB4 CG6 CE17 CE18 CT2 CT6 CT11 CT14
Resolución de problemas e/ou exercicios	O alumnado deberá datar, rexestar e transcribir un documento manuscrito. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto.	50	CB5 CG6 CE17 CE23 CT2 CT5 CT9 CT14
Exame de preguntas de desenvolvemento	O alumnado deberá resolver e explicar exercicios sobre datación documental e desenvolvemento de abreviaturas realizados sobre fontes manuscritas. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso das fontes e interpretacións historiográficas.	40	CG3 CE17 CT1 CT2 CT5 CT7

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.

Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles.

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continua, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba práctica de execución de tarefas reais na que o alumnado deberá datar, rexestar e transcribir un documento manuscrito (50% da nota final) e unha proba de resposta curta na que deberá resolver e explicar exercicios sobre datación documental, desenvolvemento de abreviaturas e normas de edición realizados sobre fontes manuscritas (50% da nota final).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

ROMERO TALLAFIGO, M. et al., Arte de leer escrituras antiguas. Paleografía de lectura, Universidad de Huelva, 1995, Huelva
MILLARES CARLO, A., Tratado de Paleografía Española, Espasa Calpe, 1983, Madrid
Paleografía y Diplomática de la UNED, UNED, 1991,
RIESCO TERRERO, A. (ed.), Introducción a la Paleografía y la Diplomática general, Síntesis, 1999, Madrid

CASADO QUINTANILLA, B., Láminas de la Cátedra de Paleografía y Diplomática, UNED, 1997, Madrid

BOULLÓN AGRELO, I.; MONTEAGUDO, H., De verbo a verbo. Documentos en galego anteriores a 1260. Anexo da revista Verba, Universidade de Santiago de Compostela, 2009, Santiago de Compostela

CAPELLI, A., Cronologia, cronografia e calendario perpetuo: dal principio dell'era cristiana ai nostri giorni, Ulrico Hoepli, 1988, Milán

RIESCO TERRERO, A., Diccionario de abrevituras hispanas de los siglos XIII al XVIII, 1983, Salamanca

PETRUCI, A., La ciencia de la escritura. Primera lección de Paleografía, Fondo de Cultura Económica, 2003, Buenos Aires

Bibliografía Complementaria

MILLARES CARLO, A. e MANTECÓN, J.I., Álbum de paleografía hispanoamericana de los siglos XVI y XVII, El Albir, 1975, Barcelona

AGUSTÍ, J.; VOLTES, P., Manual de cronología española y universal, CSIC, 1952, Madrid

Gallaecia Monumenta Historica, Consello Cultura Galega, <http://gmh.consellodacultura.org/>

CHARTA, Corpus Charta. Red Internacional, <http://www.corpuscharta.es/>

RIESCO TERRERO, A. et al., Vocabulario científico-técnico de Paleografía, Diplomática y ciencias afines, Barrero&Azedo, 2003, Madrid

DE HAMEL, Ch., Copistas e iluminadores, Akal, 1999, Madrid

CARMONA DE LOS SANTOS, M^a, Manual de Sigilografía, Subdirección General de los Archivos Estatales, 1996, Madrid

RUÍZ GARCÍA, E., Manual de Codicología, Fundación Germán Sánchez Ruipérez, 1988, Madrid

ÁVILA SEOANE, N., Estructura documental. Guía para alumnos de diplomática, Ediciones Trea, 2014, Gijón

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregárase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos os alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia: Metodoloxía da historia				
Materia	Historia: Metodoloxía da historia			
Código	O02G251V01401			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	2	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Presedo Garazo, Antonio			
Profesorado	Presedo Garazo, Antonio			
Correo-e	antonio.presedo@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Introducción ao estudo dos problemas metodolóxicos, fontes e técnicas de investigación ligadas a produción e coñecemento histórico.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.	• saber
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	• saber • saber facer
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	• saber • saber facer
CG3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica	• saber • saber facer
CG6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares	• saber • saber facer
CE17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente	• saber • saber facer
CE23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica	• saber • saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber facer
CT5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento	• saber • saber facer

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado	CB1 CB2 CB3 CB5 CG3 CG6 CE17 CE23
Coñecemento e utilización dos conceptos técnicos e o vocabulario básico para entender os procesos históricos	CB1 CB2 CB3 CG3 CG6 CE17 CE23

Contidos

Tema	
1. A produción do coñecemento histórico: teoría e método	1.1. Epistemoloxía e metodoloxía da historia. 1.2. Heurística e hermenéutica: tipoloxía e crítica de fontes. 1.3. Relación teoría/método e método/fontes. 1.4. Historia e tempo: cronoloxía e periodización.
2. A metodoloxía histórica	2.1. As metodoloxías e técnicas cualitativas. 2.2. As metodoloxías e técnicas cuantitativas. 2.3. As metodoloxías de traballo compartidas con outras Ciencias Sociais e apertura interdisciplinaria.
3. O proceso de investigación histórica	3.1. O oficio ou práctica do historiador e a investigación histórica. 3.2. Deseño e pasos na elaboración dun traballo de investigación histórica.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	24	30	54
Obradoiro	6	8	14
Traballo tutelado	7	26	33
Eventos científicos	2	0	2
Seminario	2	0	2
Exame de preguntas de desenvolvemento	4	20	24
Traballo	2	8	10
Autoavaliación	0	4	4
Práctica de laboratorio	2	4	6

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Sesións encamiñadas, por unha banda, a tomar contacto e obter información do alumnado e, por outra, a presentar o programa da materia.
Lección maxistral	Exposición oral dos contidos da materia por parte do profesor.
Obradoiro	Actividades enfocadas ao traballo intensivo sobre un tema ou serie de temas do programa que pode requirir a lectura e manexo de bibliografía, dar resposta a preguntas dirixidas, etc., orientadas a fomentar o debate e a participación activa do alumnado. Dentro destas actividades inclúense dous seminarios programados.
Traballo tutelado	Actividades en grupo nas que se orientará e tutelará a realización dun proxecto ou traballo de investigación con fontes de arquivo.
Eventos científicos	Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Seminario	Sequimento e aclaración de dúbidas acerca dos contidos da materia, traballos e prácticas.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Obradoiro	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas relacionadas coas presentacións especializadas e as lecturas de materiais bibliográficos que se van tratar nos seminarios. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: A través da aula habilitada para a materia en e-meeting (enlace FaiTic).

Traballo tutelado	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas que lle podan xurdir ó alumnado mentres leva a cabo a elaboración de ditos traballos tutelados. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: A través da aula habilitada para a materia en e-meeting (enlace FaiTic).
Seminario	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas sobre os contidos teóricos e as actividades prácticas da materia. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: A través da aula habilitada para a materia en e-meeting (enlace FaiTic).

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Lección maxistral	A avaliación farase mediante a realización de dúas probas. Cada unha delas inclúe preguntas de desenvolvemento sobre os contidos e conceptos básicos da materia, así como preguntas de resposta curta e un exercicio práctico. Para superar a materia será preciso acadar en cada unha de ditas probas unha cualificación de 5 puntos sobre 10. Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son: i. Coñecemento e utilización dos conceptos técnicos e o vocabulario básico para entender os procesos históricos ii. Coñecemento dos métodos para o estudo da estrutura diacrónica dos procesos históricos	50	CB1 CB3 CG3 CT1
Obradoiro	A avaliación realizarase mediante a elaboración dun informe, dossier ou memoria de prácticas. Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son: i. Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado	10	CB3 CG3 CE23 CT1
Traballo tutelado	Elaboración, montaxe e entrega dun traballo persoal de investigación histórica a partir da lectura e análises de fontes documentais. Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son: i. Coñecemento dos métodos para o estudo da estrutura diacrónica dos procesos históricos	30	CB2 CB3 CG3 CG6 CE17 CE23 CT5
Autoavaliación	Valoración do traballo autónomo do alumnado mediante a realización de cuestionarios sobre os contidos da materia a través de Moodle. Computaranse as respostas correctas. Os resultados dos procesos da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son: i. Coñecemento dos métodos para o estudo da estrutura diacrónica dos procesos históricos ii. Formación para interpretar adecuadamente as sociedades do pasado	10	CB2 CB5 CT5

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os/as estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe de nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles.

Todos/as os/as estudantes matriculados/as na materia teñen dereito a ser avaliados/as mediante un exame final (artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Os/as alumnos/as que non se poidan acoller á avaliación continua (que esixe a entrega en tempo e forma de todas as tarefas), serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, na que se incluírán preguntas de desenvolvemento, así como preguntas de resposta curta e un exercicio práctico, que suporá o 70% da súa cualificación final. O 30% restante será completado a través dun traballo obrigatorio

sobre os contidos do programa da materia. O devandito traballo deberá estar asignado, como mínimo, un mes antes da realización do exame oficial e entregarse coincidindo coa data fixada polo Centro para a realización do mesmo en cada convocatoria. En todos os casos (modalidade presencial, semipresencial e opción do mencionado art. 12), para superar a materia, requírese obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba escrita (contidos teóricos e prácticos).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Alía Miranda, F., Técnicas de investigación para historiadores: las fuentes de la historia, Síntesis, 2005, Madrid

Aróstegui, J., La investigación histórica: teoría y método, Crítica, 2001, Barcelona

Cardoso, C., Introducción al trabajo de la investigación histórica, 5.ª, Crítica, 2000, Barcelona

Cardoso, C., Los métodos de la historia, 7.ª, Crítica, 1999, Barcelona

Hernández Sampieri, R.; Fernández Collado, C.; e Baptista Lucio, P., Metodología de la investigación, 6.ª, McGraw-Hill, 2014, México

Pardinas, F., Metodología y técnicas de investigación en ciencias sociales, 39.ª, Siglo XXI, 2008, México

Robles Sastre, E., Metodología e investigación: contenidos y formas, 3.ª, Universidad Camilo José Cela, 2005, Madrid

Bibliografía Complementaria

Burke, P. (ed.), Formas de hacer historia, 2.ª, Alianza, 2003, Madrid

Burke, P., Visto y no visto. El uso de la imagen como documento histórico, Crítica, 2001, Barcelona

Carr, E. H., ¿Qué es la historia?, Ariel, 1983, Barcelona

Floud, R., Métodos cuantitativos para historiadores, 3.ª, Alianza, 1983, Madrid

Koselleck, R., Futuro Pasado. Para una Semántica de los Tiempos Históricos, Paidós, 1993, Barcelona

Remond, R. et al., Hacer historia del siglo XX, Biblioteca Nueva, UNED e Casa de Velázquez, 2004, Madrid

Sautu, R. et al., Manual de Metodología. Construcción del marco teórico, formulación de objetivos y elección de la metodología, 2.ª, Prometeo Libros, 2010, Buenos Aires

Topolsky, J., Metodología de la historia, Cátedra, 1982, Madrid

Recomendaciones

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos/as os/as alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia moderna universal				
Materia	Historia moderna universal			
Código	002G251V01402			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Presedo Garazo, Antonio			
Profesorado	López Díaz, María Presedo Garazo, Antonio			
Correo-e	antonio.presedo@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Coñecemento e comprensión dos caracteres específicos, principais acontecementos e transformacións da civilización e sociedade da Idade Moderna, prestando especial atención á realidade europea sen renunciar ao estudo comparado doutras civilizacións e culturas.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.	• saber
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	• saber facer
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber facer
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	• saber • saber facer
CG2	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais	• saber
CE12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	• saber
CE14	Coñecemento da estrutura diacrónica xeral do pasado	• saber
CE16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade	• saber
CE20	Coñecemento da historia europea nunha perspectiva comparada	• saber
CE22	Coñecemento da historia universal	• saber
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber • saber facer
CT3	Capacidade de organización e planificación	• saber facer
CT7	Capacidade de razoamento crítico	• saber
CT11	Capacidade de aprendizaxe autónoma	• saber • saber facer
CT15	Sensibilidade a temas ambientais.	• Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia	CB1 CB3 CG2 CE12 CE14 CE16 CT7

Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias	CB2 CB5 CG2 CE16 CE22 CT1 CT7 CT15
Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado.	CB3 CG2 CE12 CE14 CE16 CE20 CT7 CT11
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas	CB5 CE16 CE20 CE22 CT1 CT3
Elaboración de traballos básicos e de iniciación	CB3 CB5 CE16 CE20 CE22 CT1 CT3 CT7

Contidos

Tema	
1. Bases estruturais	1.1. A demografía europea do Antigo Réxime. 1.2. Os sectores económicos da Europa do Antigo Réxime. 1.3. A sociedade europea do Antigo Réxime. 1.4. O pensamento económico na Europa Moderna.
2. Cultura e mentalidades	2.1. Humanismo e reformas relixiosas. 2.2. Cultura e ciencia do Barroco á Ilustración. 2.3. Cultura popular e mentalidades (ss. XVI-XVIII).
3. Política e relacións internacionais	3.1. O pensamento político moderno e as novas correntes. 3.2. As monarquías europeas e as relacións internacionais no século XVI. 3.3. A crise das monarquías absolutas e as relacións internacionais no século XVII. 3.4. O Despotismo ilustrado e os conflitos dinásticos do setecentos. Reacción e revolución.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	24	30	54
Obradoiro	6	12	18
Resolución de problemas	7	28	35
Eventos científicos	2	0	2
Seminario	4	0	4
Exame de preguntas de desenvolvemento	4	20	24
Práctica de laboratorio	2	6	8
Autoavaliación	0	4	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición
Actividades introdutorias Sesións orientadas a presentar o programa da materia, así como a tomar contacto e obter información das competencias, intereses e motivacións do alumnado co fin de articular a docencia para unha aprendizaxe máis eficaz.

Lección maxistral	Exposición dos contidos da materia por parte do profesor e presentación das liñas básicas para o desenvolvemento de actividades relacionadas coa mesma.
Obradoiro	Actividades enfocadas ao traballo intensivo sobre un tema ou serie de temas do programa que pode requirir a lectura e manexo de bibliografía, dar resposta a preguntas dirixidas, etc. orientados a fomentar o debate e a participación activa do alumnado. Dentro desas actividades inclúese un seminario programado.
Resolución de problemas	Actividades encamiñadas á resolución de exercicios prácticos relacionados cos contidos da materia. Pode incluír a realización dalgún cuestionario.
Eventos científicos	Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Seminario	Seguimento e aclaración de dúbidas sobre os contidos da materia así como dos traballos e exercicios prácticos requiridos ós alumnos.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Obradoiro	A atención personalizada vai consistir en resolver as dúbidas relacionadas coas presentacións especializadas e as lecturas de materiais bibliográficos que se van tratar nos seminarios. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: A través da aula habilitada para a materia en e-meeting (enlace FaiTic).
Resolución de problemas	A atención personalizada vai consistir en resolver as dúbidas relacionadas coa lectura e análise dos diversos materiais que formarán parte dos exercicios prácticos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: A través da aula habilitada para a materia en e-meeting (enlace FaiTic).
Seminario	A atención personalizada vai consistir en resolver as dúbidas sobre os contidos teóricos e as actividades prácticas da materia. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: A través da aula habilitada para a materia en e-meeting (enlace FaiTic).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Lección maxistral	A avaliación farase mediante a realización de dúas probas escritas que incluírán: preguntas de resposta longa ou desenvolvemento, algunhas de resposta curta e un exercicio práctico. Para superar a materia será preciso acadar en cada unha de ditas probas unha cualificación de 5 puntos sobre 10. Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son: i. Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia ii. Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias iii. Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	60	CB1 CG2 CE14 CE16 CE20 CE22 CT1 CT11 CT15
Obradoiro	Presentación e análise crítica dos materiais traballados mediante a participación activa do alumno nos debates e discusións. Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son: i. Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias	10	CB2 CB3 CE12 CE20 CE22 CT1 CT3 CT11
Resolución de problemas	Presentación e entrega, conforme os criterios establecidos, dos materiais elaborados nas sesións prácticas. Pode incluír a realización dalgún cuestionario. Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son: i. Análise dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas ii. Elaboración de traballos básicos e de iniciación	20	CB2 CB3 CT1 CT3 CT11

Autoavaliación	Valoración do traballo autónomo do alumnado mediante a realización de cuestionarios sobre os contidos da materia a través de Moodle. Computaranse as respostas correctas. Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son: i. Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias	10	CB2 CB5 CE16 CE22 CT3 CT11
----------------	---	----	---

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os/as estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios e liña, etc.). O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles. Todos/as os/as alumnos/as matriculados/as na materia teñen dereito a realizar un exame final, no que serán avaliados/as dos contidos do programa (artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Os/as alumnos/as que non se podan acoller á avaliación continua (que esixe a entrega en tempo e forma de todas as tarefas), serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita na que se incluírán preguntas de desenvolvemento, así como preguntas de resposta curta e un exercicio práctico, que suporá o 70% da súa cualificación final. O 30% restante será completado a través dun traballo obrigatorio sobre os contidos do programa da materia. O devandito traballo deberá estar asignado, como mínimo, un mes antes da realización do exame oficial e entregarse coincidindo coa data fixada para a realización do mesmo en cada convocatoria. En todos os casos (modalidade presencial, semipresencial e opción do mencionado art. 12), para superar a materia, requírese obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba escrita (contidos teóricos e prácticos).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Floristán Imizcoz, A. (coord.), Historia Moderna Universal, Ariel, 2005, Barcelona
Fontana, J. (ed), Historia Universal Planeta. vol. 6 a 10, Planeta, 1992-1994, Barcelona
Hinrichs, E., Introducción a la historia de la Edad Moderna, Akal, 2001, Madrid
Martínez Ruiz, E. et al., Introducción a la Historia Moderna, Istmo, 1994, Madrid
Molas Ribalta, P. et al., Manual de Historia Moderna, Ariel, 1993, Barcelona
Ribot, L., La Edad Moderna (siglos XV-XVIII), Marcial Pons, 2016, Madrid
Tenenti, A., La Edad Moderna. Siglos XVI a XVIII, Crítica, 2000, Barcelona

Bibliografía Complementaria

Black, J., La Europa del siglo XVIII, 1700- 1789, Akal, 1997, Madrid
Braudel, F., Civilización material, economía y capitalismo. Siglos XV-XVIII, 3 vols., Alianza, 1984, Madrid
Burke, P., La cultura popular en la Edad Moderna, 3.ª, Alianza, 2014, Madrid
Chartier, R., Libros, lecturas y lectores en la Edad Moderna, Alianza, 1993, Madrid
Elliot, J. H. et al., Revoluciones y rebeliones de la Europa Moderna: cinco estudios sobre sus precondiciones y precipitantes, 2.ª, Alianza, 1975, Madrid
Lutz, H., Reforma y Contrarreforma. Europa entre 1520 y 1648, Alianza, 2008, Madrid
Mackenney, R., La Europa del siglo XVI: expansión y conflicto, Akal, 1996, Madrid
Munck, TH., La Europa del siglo XVII: 1598-1700. Estados, conflictos y orden social en Europa, Akal, 1994, Madrid
Kamen, H., La sociedad europea (1500-1700), Alianza, 1986, Madrid
Renouvin, P., Historia de las relaciones internacionales, vol. 1 y 2, Aguilar, 1967-1969, Madrid
Schultz, H., Historia económica de Europa, 1500-1800: artesanos, mercaderes y banqueros, Siglo XXI, 2001, Madrid
Rivero Rodríguez, M., Diplomacia y relaciones exteriores en la Edad Moderna, 1453-1794, Alianza, 2000, Madrid
Rudé, G., Europa en el siglo XVIII. La aristocracia y el desafío burgués, Alianza, 1978, Madrid

Recomendacións

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Historia: Metodoloxía da historia/O02G251V01401

Outros comentarios

Recoméndase cursar as materias Historia Moderna de España e Historia Moderna de Galicia que se irán incorporando ó plano de estudos nos cursos vindeiros.

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos/as os/as alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia contemporánea universal				
Materia	Historia contemporánea universal			
Código	O02G251V01403			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	2c
Lingua impartición	Castelán			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Rodríguez Teijeiro, Domingo			
Profesorado	Rodríguez Teijeiro, Domingo			
Correo-e	teijeiro@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Coñecemento dos principais acontecementos e os procesos xerais de cambio e continuidade da Humanidade ao longo da Idade Contemporánea en perspectiva diacrónica, con especial atención á realidade europea sen renunciar ao estudo comparado doutras civilizacións e culturas.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.	• saber
CG2	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais	• saber
CE14	Coñecemento da estrutura diacrónica xeral do pasado	• saber
CE20	Coñecemento da historia europea nunha perspectiva comparada	• saber
CE22	Coñecemento da historia universal	• saber
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber
CT3	Capacidade de organización e planificación	• saber facer
CT4	Comunicación oral e escrita no idioma propio	• saber facer
CT8	Compromiso ético e responsabilidade social	• Saber estar / ser
CT11	Capacidade de aprendizaxe autónoma	• saber facer

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia	CB1 CE14 CE22
Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias	CG2 CT1
Coñecemento da Historia europea nunha perspectiva comparada	CE20
Elaboración de traballos básicos e de iniciación	CT1 CT3 CT4 CT8 CT11

Contidos	
Tema	
1. A era das revolucións. Capitalismo e imperialismo.	1.1. As transformacións económicas: formación do capitalismo 1.2. As transformacións políticas. O modelo liberal. 1.3. As transformacións sociais. Sociedade de clases e movemento obreiro 1.4. A expansión colonial e o imperialismo. 1.5. Os grandes Estados europeos no século XIX. China e Xapón.

2. As grandes tensións da primeira metade do século XX.

- 2.1. As relacións internacionais ata 1914. A Primeira Guerra Mundial
- 2.2. Socialismo, Democracia e Totalitarismo.
- 2.3. Economía e sociedade na etapa de entreguerras.
- 2.4. As grandes potencias europeas. O mundo extraeuropeo.
- 2.5. As relacións internacionais no período de entreguerras e a Segunda Guerra Mundial.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	22	55	77
Eventos científicos	2	0	2
Traballo tutelado	5	30	35
Seminario	8	14	22
Resolución de problemas de forma autónoma	2	1	3
Resolución de problemas	3	0	3
Exame de preguntas de desenvolvemento	6	0	6
Observación sistemática	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Sesións orientadas a presentar a materia, tomar contacto co alumnado e reunir información sobre as súas competencias, motivacións e intereses.
Lección maxistral	Explicación dos contidos da materia polo profesor
Eventos científicos	Asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia
Traballo tutelado	Traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado orientados ao achegamento aos instrumentos de recompilación de información e ás fontes propias da época contemporánea. Deberán estar asignados inexcusamente antes do remate do primeiro mes do cuadrimestre.
Seminario	Actividade enfocada ao traballo individual ou en grupo sobre un tema específico a partir de materiais de diversa natureza co obxectivo de afondar nunha selección de contidos de especial dificultade ou relevancia introducidos ou non nas sesións maxistrais.
Resolución de problemas de forma autónoma	Actividades orientadas á resolución de problemas e/ou exercicios na aula relacionados cos contidos introducidos nas sesións maxistrais que inclúan a resolución de forma autónoma de comentarios e composicións de texto histórico, mapas históricos e análise e interpretación de materiais gráficos.
Resolución de problemas	Sesións orientadas á formulación de cuestións relacionadas coa materia nas que o alumnado, baixo a supervisión do profesorado, debe desenvolver as solucións axeitadas para a resolución do problema ou exercicio presentado.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, seguimento do proceso de elaboración dos traballos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula. NON PRESENCIAL: Curso Virtual na plataforma de Teledocencia Moodle (FAITIC, uvigo).
Resolución de problemas	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, seguimento do proceso de elaboración dos traballos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula. NON PRESENCIAL: Curso Virtual na plataforma de Teledocencia Moodle (FAITIC, uvigo).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Seminario	Selección, presentación, análise e crítica dos materiais traballados e capacidade para fomentar o debate, a discusión e a participación. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias. Coñecemento da Historia europea nunha perspectiva comparada.	10	CG2 CE14 CE20 CT1 CT3 CT4 CT11

Resolución de problemas de forma autónoma	Presentación e entrega, nas datas sinaladas e conforme aos parámetros indicados, dos exercicios prácticos indicados. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias. Coñecemento da Historia europea nunha perspectiva comparada.	5	CG2 CE20 CT1
Traballo tutelado	Presentación e entrega, na data sinalada dos traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado. Valorarase o marco teórico, a estrutura e articulación do traballo, a reflexión crítica sobre as fontes e a presentación formal do mesmo. Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Elaboración de traballos básicos e de iniciación	15	CT1 CT3 CT4 CT8 CT11
Lección maxistral	Valoraranse os coñecementos teóricos da materia, a estruturación de ideas e a precisión e claridade expositiva a través de dúas probas de avaliación correspondentes, cadansúa, a cada un dos dous grandes temas-bloque do programa e que incluírán tanto probas de resposta curta como longa ou de desenvolvemento e comentarios de textos, mapas e gráficas. Para superar a materia será preciso acadar, en ambas as dúas probas, unha cualificación de cando menos 5 puntos. Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias, Coñecemento da Historia europea nunha perspectiva comparada.	60	CB1 CG2 CE14 CE20 CE22 CT1
Observación sistemática	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado, a través da realización das actividades e probas que conforman a programación da materia. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Elaboración de traballos básicos e de iniciación.	10	CT3 CT11

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.). O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles.

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continua examínanse de todo o programa da materia, o cal deberán preparar a partir da bibliografía básica sinalada. Asemade, deberán realizar obrigatoriamente un traballo práctico que implique o manexo dunha fonte histórica propia da materia, o cal será comunicado ao profesor responsable con anterioridade ao remate das sesións presenciais e entregado na data do exame final. Este último suporá o 70% da nota final e o traballo práctico o 30%. En todos os casos (modalidade presencial, semipresencial e opción polo mencionado art. 12), para superar a materia, requírese obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 tanto na parte teórica como na parte práctica.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

LARIO, A. (coord), Historia Contemporánea Universal, Alianza, 2014, Madrid
MARTÍNEZ, J.(coord), Historia Contemporánea., Tirant Lo Blanch, 2006, Valencia
HOBBSAWM, E, Historia del Siglo XX. 1914-1991, Crítica, 2008, Barcelona
JUANA, J. de e PRADA, J, Historia do Mundo Contemporáneo(1870-1945),, Ser. Pub. Universidade de Vigo, 2002, Vigo
PALACIOS BAÑUELOS, J. L., Manual de Historia Contemporánea Universal, Dilex, 2005, Madrid
PAREDES, J., (Coord.),, Historia Universal Contemporánea, Ariel, 1992, Madrid
VILLARES, R., e BAHAMONDE, A.,, El Mundo Contemporáneo. Siglos XIX-XX, Taurus, 2001, Madrid

Bibliografía Complementaria

ARTOLA, M. y PÉREZ LEDESMA, M., Contemporánea. La historia desde 1776, Alianza, 2014, Madrid
FUSI, J.P., Breve historia del Mundo Contemporáneo, Galaxia Gutemberg, 2013, Madrid
JUDT, T., Pensar el siglo XX, Taurus, 2012, Madrid
MORALES LEZCANO, V. e de la TORRE GÓMEZ, H. (coords.), Historia Universal Contemporánea, CEURA, 1997, Madrid

NERÉ, J. (dir),, Historia Contemporánea, Labor, varias eds., Barcelona
PALMER, R. e COLTON, J, Historia Contemporánea, Akal, varias eds., Madrid

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos os alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia da arte medieval				
Materia	Historia da arte medieval			
Código	002G251V01404			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	2c
Lingua impartición	Castelán			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Domínguez López, Ángel			
Profesorado	Barriocanal López, María Yolanda Domínguez López, Ángel			
Correo-e	adominguez@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Proporcionar ao estudante o coñecemento das principais manifestacións artísticas da Idade Media europea, iniciándose ao tempo nas diferentes correntes metodolóxicas para a súa comprensión e análise			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	• saber • saber facer
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber • saber facer
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber facer
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	
CG2	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais	• saber
CE24	Conciencia crítica das coordenadas espazo-temporais da Historia da Arte	• saber
CE25	Visión diacrónica xeral da Historia da Arte Universal	• saber
CE28	Coñecemento das distintas metodoloxías da aproximación á Historia da Arte	• saber
CE29	Coñecemento sistemático e integrado do feito artístico: distintas linguaxes e técnicas da produción artística ao longo da historia	• saber
CE31	Coñecementos básicos de iconografía como clave para a interpretación de imaxes	• saber
CE32	Coñecemento práctico dos procesos básicos da metodoloxía científica en Historia da Arte	• saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber
CT2	Aplicación dos coñecementos	• saber facer
CT5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento	• saber facer
CT7	Capacidade de razoamento crítico	• saber • saber facer

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento da Historia da Arte Xeral como proceso complexo, aberto e discontinuo a partir da compartimentación do tempo histórico en diversos períodos.	CB3 CB5 CG2 CE24 CE25 CE29 CT1
Capacidade para recoñecer e reflexionar sobre as principais aportacións artísticas ao longo da historia.	CB2 CB3 CG2 CE24 CT7

Lectura da obra de arte da Idade Media como documento excepcional dos gustos estéticos e da mentalidade do pasado.

CB4
CG2
CE25
CE28
CT2
CT5

Capacidade para a interpretación da obra de arte nos diferentes períodos de estudo dende unha perspectiva metodolóxica múltiple.

CB2
CB4
CE31
CE32
CT2

Contidos

Tema

1. O prerrománico	1.1. Arte paleocristián: frescos catacumbarios e imaxes en pedra. Arquitectura eclesial. 1.2. Arte bizantino en Constantinopla e Rávena. 1.3. Arte occidental na Europa das invasións
2. O Románico	2.1. O mosteiro medieval. Igrexas de peregrinación: arquetipo dun estilo. O templo románico. 2.2. A escultura románica. 2.3. A pintura románica
3. O Gótico	3.1. A arquitectura gótica nos séculos XII e XIII: cisterciense, cartuxana e mendicante. A Europa das catedrais. 3.2. A escultura gótica. 3.3. A pintura gótica: estilos.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	18	30	48
Debate	4	0	4
Eventos científicos	2	0	2
Saídas de estudo	5	10	15
Traballo tutelado	10	30	40
Seminario	5	3	8
Traballo	3	7	10
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	19	21
Observación sistemática	0	1	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Sesións previas, orientadas á presentación do desenvolvemento da materia e de toma de contacto cos estudantes
Lección maxistral	Exposición oral complementada co emprego de medios audiovisuais, por parte do profesor, dos contidos teóricos da materia
Debate	Sesións centradas en debates sobre temas patrimoniais de actualidade, relativos ós contidos da materia
Eventos científicos	Asistencia a eventos docentes e/ou divulgativos programados
Saídas de estudo	Actividades desenvolvidas nun contexto externo á contorna académica universitaria relacionadas co ámbito do estudio da materia (visitas a institucións museísticas, colección de arte, monumentos, etc.)
Traballo tutelado	Metodoloxía deseñada para promover o aprendizaxe autónomo dos estudantes, baixo a tutela do profesor, na realización de traballos individuais sobre aspectos vinculados ás manifestacións artísticas da Idade Media
Seminario	Asesoramento, seguimento e orientación no proceso de execución dos traballos tutelados a realizar polo estudante así como das probas de avaliación.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	A atención personalizada consistirá na orientación e resolución de dúbidas plantexadas na realización dos traballos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle (Faitic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: Aula e-meeting (enlace FaiTic).

Seminario	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, a metodoloxía utilizada para a realización dos exercicios e revisión das probas de avaliación escritas. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: aula e-meeting (enlace FaiTic)
-----------	--

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Debate	Os seminarios sobre aspectos patrimoniais relativos á materia serán avaliados tendo en conta a intervención do alumno nos debates e a entrega dunha memoria da actividade a través da plataforma Moodle. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Facer a lectura das obras de arte como documento excepcional do pasado.	10	CB4 CG2 CE25 CE28 CT2 CT5
Traballo	Os traballos tutelados serán avaliados unha vez expostos na aula, e entregados na Plataforma Moodle. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Interpretación das obras de arte no período de estudo desde unha perspectiva metodolóxica múltiple.	20	CB2 CB4 CE31 CE32 CT2
Exame de preguntas de desenvolvemento	A sesión maxistral será avaliada mediante unha proba escrita de resposta longa. Para superar a materia, é necesario acadar nesta proba unha cualificación mínima de 3 puntos (sobre os 6 do total). Con elo o alumno dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecer as manifestacións artísticas medievais como resultado dun complexo proceso.	60	CB3 CB5 CG2 CE24 CE25 CE29 CT1
Observación sistemática	En todas as actividades e probas que conforman a programación valorarase o traballo autónomo do alumnado en foros, debates, etc. Con elo o alumno dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Aplicar os coñecementos e demostrar por medio da elaboración e defensa de argumentos a resolución de problemas.	10	CB2 CB3 CB4 CB5

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirán acceso aos materiais precisos para adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Se especificarán as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan poder acceder ao mesmo porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través da TIC será feito a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estadísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade, asistindo ás titorías, que serán fixadas nun horario compatible coa súa actividade, para resolver as dúbidas xurdidas no transcurso da avaliación continua. Asimesmo deberá acudir ás probas que o docente considere imprescindibles.

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á modalidade presencial serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio, que representará un 30% desta. Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a ser avaliados mediante un exame final (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

BANGO TORVISO, Isidro, Alta edad Media: de la tradición hispanogoda al románico, 1ª ed., Sílex, 1989, Madrid

BECKWITH, John, El arte de la Alta Edad Media: carolingio, otónico, románico, 1º ed., Destino, 1995, Barcelona

BECKWITH, John, Arte paleocristiano y bizantino, 1ª ed., Cátedra, 1997, Madrid

CONANT, Kenneth John, Arquitectura carolingia y románica, 800-1200, 2ª ed., Cátedra, 1991, Madrid

DUBY, G., La época de las catedrales: arte y sociedad, 980-1420, 3ª ed., Cátedra, 1997, Madrid

ETTINGHAUSEN, Richard, Arte y arquitectura del Islam, 650-1250, 4ª ed., Cátedra, 2005, Madrid

KRAUTHEIMER, J., Arquitectura paleocristiana y bizantina, 1ª ed., Cátedra, 1984, Madrid

WILLIANS, Paul, Escultura gótica. 1140-1330, 1ª ed., Cátedra, 1997, Madrid

YARZA LUACES, Joaquín, Baja Edad Media: los siglos del gótico, 1ª ed., Sílex, 1992, Madrid

YARZA LUACES, Joaquín, Arte y arquitectura en España, 6ª ed., Cátedra, 1990, Madrid

Bibliografía Complementaria

BRUYNE, Edgan de, La estética de la Edad Media, 1ª ed., Visor, 1988, Madrid

SIMSON, Otto von, La catedral gótica. Los orígenes de la arquitectura gótica y el concepto medieval del orden, 1ª ed., Alianza, 1980, Madrid

TOMAN, Rolf, El gótico: arquitectura, escultura y pintura, 1ª ed., Ullman & Könemann, 2002, Köln

Recomendaciones

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos os alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Arqueoloxía aplicada				
Materia	Arqueoloxía aplicada			
Código	002G251V01405			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS 6	Carácter OB	Curso 2	Cuadrimestre 2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Pérez Losada, Fermín Emiliano			
Profesorado	Fernández Fernández, Adolfo Pérez Losada, Fermín Emiliano			
Correo-e	fermin@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Estudio da cultura material europea desde a Protohistoria ata a Angüidade Tardía, con especial atención ao periodo clásico e ao ámbito xeográfico da Península Ibérica.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.	• saber
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber facer
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber facer
CG3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica	• saber facer
CG6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares	• saber
CE18	Coñecemento e habilidade para usar os instrumentos de recompilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de arquivo e referencias electrónicas	• saber facer
CE23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica	• saber
CT2	Aplicación dos coñecementos	• saber facer
CT5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento	• saber facer
CT7	Capacidade de razoamento crítico	• saber facer
CT9	Traballo en equipo en diversos contextos	• saber facer

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes e das interpretacións históricas	CB1 CG3 CE18 CT2
Análise crítica das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral	CB3 CG6 CE23 CT7
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas	CB4 CG3 CE18 CT5 CT9

Contidos	
Tema	
1. Arqueoloxía Protohistórica no Mediterráneo	1.1. O mundo fenicio-púnico 1.2. A cultura ibérica peninsular 1.3. A cultura castrexa peninsular

2. Arqueoloxía Grega

2.1. A cidade e o urbanismo. Expansión colonial. Arquitectura pública civil e relixiosa. Necrópoles e construcións domésticas
2.2. Plástica maior: estatuaría e relevo. Pintura e mosaico.
2.3. O universo cerámico grego: producións, tipoloxía, funcionalidade e iconografía.

3. Arqueoloxía Romana e tardoantiga

3.1. Construción e arquitectura. Arquitectura pública, privada e funeraria. Cidades e urbanismo: Roma e outras cidades provinciais.
3.2. O exército e os seus asentamentos. A paisaxe rural: parcelarios, vías de comunicación, enxeñaría hidráulica, poboados e casas de campo
3.3. Estatuaría, relevo, pintura e mosaico. O universo cerámico (producións, tipoloxía) e outras artes suntuarias e industriais (vidro, metais)
3.4. Necrópoles e arquitectura cultural paleocristiana. Escultura, relevo e mosaico.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	15	15	30
Eventos científicos	2	0	2
Saídas de estudo	8	12	20
Presentación	2	8	10
Seminario	13	22	35
Exame de preguntas obxectivas	2	20	22
Informe de prácticas	0	6	6
Traballo	8	16	24
Observación sistemática	0	1	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo. Esta exposición abranguerá alomenos dous tercios do temario.
Eventos científicos	Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas desde o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Saídas de estudo	Viaxe de estudos para observación e estudo directo de xacementos e materiais arqueolóxicos tratados nas clases teóricas. Está prevista unha saída de tres días de duración ao ámbito próximo (ca. 500 kms. a partir de Ourense) durante o mes de abril ou maio.
Presentación	Exposición por parte do alumnado, de maneira individual ou en grupo reducido (2-3 persoas), dun dos subtemas específicos tratados nos seminarios, a xeito de sesión maxistral para o resto dos seus compañeiros. A exposición deberá apoiarse en medios audiovisuais (PowerPoint ou similar) e deberán entregar asemade o guión da exposición por escrito.
Seminario	Actividades desenvolvidas en grupo reducido, enfocadas ao traballo en profundidade sobre algúns subtemas específicos do temario a acordar co profesor.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Lección maxistral	Resolución de dúbidas sobre os contidos expostos nas sesións maxistras. O seguimento realizarase a traveso dos seguintes recursos: plataforma de teledocencia Moodle (todo o alumnado), seguimento na aula (alumnado presencial), aula e-meeting (alumnado non presencial).
Saídas de estudo	Información e asesoría personalizada sobre a viaxe de estudos arqueolóxicos que teña lugar durante o curso. O seguimento realizarase a traveso dos seguintes recursos: plataforma de teledocencia Moodle (todo o alumnado), seguimento na aula e nos seminarios (alumnado presencial), aula e-meeting (alumnado non presencial)
Probas	Descrición
Informe de prácticas	Resolución de dúbidas e seguimento personalizado na programación, organización, desenvolvemento e exposición do traballo práctico (subtema específico tratado nos seminarios) que deben realizar os alumnos, individualmente ou en grupo reducido. O seguimento realizarase a traveso dos seguintes recursos: plataforma de teledocencia Moodle (todo o alumnado), seguimento nos seminarios (alumnado presencial), aula e-meeting (alumnado non presencial)

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Saídas de estudo	A viaxe de estudos será avaliada, amáis de pola asistencia, mediante a entrega dunha breve memoria de prácticas. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: "Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes e das interpretacións históricas" e "Análise crítica das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral"	10	CB3 CG6 CE18 CT7
Presentación	Os contidos tratados nos seminarios serán avaliados mediante a presentación/exposición por parte dos alumnos, a xeito de clase maxistral, do subtema específico elixido. Valoraránse os contidos e metodoloxía da propia exposición, así como a entrega dun guión por escrito. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: "Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas"	15	CB4 CG3 CE18 CT9
Seminario	Os contidos tratados nos seminarios serán avaliados mediante a presentación/exposición por parte dos alumnos, a xeito de clase maxistral, do subtema específico elixido. Valoraránse os contidos e metodoloxía da propia exposición, así como a entrega dun guión por escrito. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: "Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas"	25	CB4 CG3 CE18 CT9
Exame de preguntas obxectivas	Os contidos presentados nas sesións maxistrais serán avaliados mediante unha proba de resposta curta (exame tipo test). Os resultados da aprendizaxe avaliados son: "Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes e das interpretacións históricas" e "Análise crítica das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral"	40	CB1 CG3 CE23 CT2 CT5
Observación sistemática	Participación activa nas clases teóricas e prácticas, tanto sexa na modalidade presencial como na semipresencial (seguimento da materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle). Os resultados da aprendizaxe avaliados son: "Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes e das interpretacións históricas" e "Análise crítica das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral"	10	CE23 CT5 CT7

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos os seus contidos teóricos como prácticos.

Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

Todas as sesións de lección maxistral do profesor e de exposicións/presentacións dos alumnos serán gravadas en video. Estas gravacións quedarán a libre disposición dos alumnos a través da plataforma Moodle, onde poderán visualizalas asíncronamente no momento que estimen oportuno.

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/os docente/s dispoñan como imprescindibles. Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 de o Regulamento de Estudantes de a Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse a a avaliación continua, serán evaluados dos contidos do programa da materia mediante unha proba que consistirá nun exame dos contidos da sesión maxistral (50%) e na entrega de senllos traballos escritos, ún deles bibliográfico sobre calquera subtema específico do temario (40%) e outro consistente nun breve informe sobre algún xacemento arqueolóxico que visiten pola súa conta (10%). O tamaño, contido e outras condicións destes traballos serán acordadas previamente co profesor da materia. Idénticas condicións rexen para a segunda convocatoria.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

ZARZALEJOS PRIETO, M.; GUIRAL PELEGRIN, C., Historia de la cultura material del mundo clásico, UNED, 2010, Madrid

GUIRAL PELEGRIN, C.; ZARZALEJOS PRIETO, M., Arqueología I (Arqueología de Egipto y del Próximo Oriente. Arqueología del Egeo. Arqueología de Grecia), UNED, 2005, Madrid

GUIRAL PELEGRIN, C.; ZARZALEJOS PRIETO, M., Arqueología I (Arqueología de Roma, UNED, 2005, Madrid

Bibliografía Complementaria

ADAM, J. P., La construcción romana. Materiales y técnicas, 2002, León

GROS, P., L 'Architecture romaine du début du IIIe siècle av. J: C. a la fin du Haut Empire I. Les Monuments publics, II. Maisons, palais, villas et tombeaux, 1996-2001, París

COPPA, M., Storia dell'urbanistica : le etta ellenistiche, 1981, Roma

GROS, P.; TORELLI, M., Storia dell' urbanistica: il mondo romano, 1992, Roma-Bar

AA.VV., La ciudad hispanorromana, 1993, Barcelona

AA.VV., Hispania: el legado de Roma, 1999, Madrid

GARCIA y BELLIDO, A, Urbanística de las grandes ciudades del mundo antiguo, 1985, Madrid

ALVAR, J. (Dir), Entre Fenicios y visigodos: la historia antigua de la Península Ibérica, La esfera de los libros, 2008, Madrid

BENDALA, M., Tartesios, íberos y celtas. Pueblos, culturas y colonizadores de la Hispania Antigua, 2004, Madrid

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Teoría e método da arqueoloxía/O02G251V01204

Outros comentarios

Os alumnos deberán estar dados de alta e co seu perfil editado na plataforma de teledocencia Moodle (acceso via FaiTic). Nesta plataforma incluírase información detallada e adicional sobre contidos e actividades da materia, proporcionándose igualmente outro tipo de recursos docentes (material audiovisual, documentos, enlaces, foros etc.).

Materia impartida polos profesores Fermín Pérez Losada (teoría e prácticas) e Adolfo Fernández Fernández (teoría)

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia antiga da Península Ibérica				
Materia	Historia antiga da Península Ibérica			
Código	002G251V01501			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Reboreda Morillo, Susana María			
Profesorado	Fernández Fernández, Adolfo			
Correo-e	rmorillo@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Coñecemento dos principais acontecementos e dos procesos de cambio e permanencia que tiveron lugar ao longo da Historia Antiga Roma e a Península Ibérica seguindo unha perspectiva diacrónica. Trátase de incentivar a actitude crítica dos alumnos mediante a análise actualizada da realidade de Roma e da Península Ibérica na Antigüidade.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber facer
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	• saber
CG5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz	• Saber estar / ser
CE13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais	• Saber estar / ser
CE16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade	• saber
CE19	Coñecemento da historia nacional propia	• saber
CE23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica	• saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber facer
CT3	Capacidade de organización e planificación	• saber facer
CT4	Comunicación oral e escrita no idioma propio	• saber facer
CT7	Capacidade de razoamento crítico	• saber facer
CT11	Capacidade de aprendizaxe autónoma	• saber facer

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento dos conceptos principais da Historia da Península Ibérica	CB5 CG5 CE1 CE16 CE19 CE23 CT1 CT3 CT7
Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	CT1 CT7
Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e a súa contorna	CB4 CE13 CT7
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso das fontes históricas e das interpretacións historiográficas	CB5 CE19 CE23 CT3 CT4 CT11

Contidos

Tema

1. Introducción	1.1. Fontes para o estudo da Historia Antiga da Península Ibérica. 1.2. Situación previa: os pobos prerromanos e os pobos colonizadores
2. Hispania Romana: A República. Roma e a Península Ibérica.	2.1. A República romana. 2.2. A orixe e a expansión de Roma na Península Ibérica 2.3. Os intereses dos romanos da Península Ibérica 2.4 As transformacións na Península Ibérica
3. Hispania Romana: O Imperio. Roma e a Península Ibérica.	3.1. O final da conquista 3.2. O Alto Imperio 3.3. O Baixo imperio 3.4. As consecuencias da romanización

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	1	3
Lección maxistral	15	15	30
Obradoiro	6	12	18
Eventos científicos	2	0	2
Traballo tutelado	5	12	17
Resolución de problemas	10	20	30
Seminario	6	3	9
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	13	15
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	22	24
Autoavaliación	0	2	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	TODO O ALUMNADO: Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o coñecemento previo do alumnado, así como a presentar a materia. ALUMNADO PRESENCIAL: Actividades na aula ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: Actividades a través da plataforma FaiTic ou e-meeting
Lección maxistral	TODO O ALUMNADO: O material docente empregado na aula será subido con antelación á plataforma de teledocencia, así como outros documentos con contidos teóricos que faciliten a comprensión do temario impartido. ALUMNADO PRESENCIAL: Exposición por parte do profesor das claves fundamentais de cada un dos bloques temáticos.
Obradoiro	TODO O ALUMNADO: Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou completar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas. ALUMNADO PRESENCIAL: Actividades na aula. ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: Actividades a través da plataforma FaiTic ou e-Meeting
Eventos científicos	ALUMNADO PRESENCIAL: Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o departamento de Historia, Arte e Xeografía e/ou a Facultade de Historia. ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: Se ben a asistencia a esta actividade non é obrigatoria, sería recomendable se houbese a posibilidade de asistir a toda ou a parte.
Traballo tutelado	TODO O ALUMNADO: Traballo realizado de xeito individual ou en grupo, orientados a fomentar o espírito crítico, o coñecemento dos feitos históricos e a visión dos mesmos dende diversos soportes na actualidade. A asignación de traballos deberá quedar resolta no primeiro mes do cuadrimestre.

Resolución de problemas	ALUMNADO PRESENCIAL: Actividades na aula orientadas á resolución de exercicios prácticos na aula relacionados cos contidos expostos nas sesións maxistras que inclúan a análise e comentario crítico das fontes propias da historia antiga, a resolución de comentarios e composicións de texto histórico, mapas e a análise e interpretación de materiais gráficos e audiovisuais. ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: Actividades en e-meeting (enlace Faitic) orientadas á resolución de exercicios prácticos na aula relacionados cos contidos expostos nas sesións maxistras que inclúan a análise e comentario crítico das fontes propias da historia antiga, a resolución de comentarios e composicións de texto histórico, mapas e a análise e interpretación de materiais gráficos e audiovisuais.
Seminario	TODO O ALUMNADO: Sesións orientadas ao seguimento e orientación sobre o estudo de contidos, preparación das actividades e probas de avaliación e á aclaración das diversas dúbidas que vaian xurdindo sobre aspectos da materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Lección maxistral	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre a teoría da materia. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos. TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de Teledocencia (Moodle FaTtic, UVigo) e correo electrónico. ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento nas aulas.
Traballo tutelado	Seguimento individualizado das actividades orientadas á resolución dos traballos realizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos. TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de Teledocencia (Moodle FaTtic, UVigo) e correo electrónico. ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento nas aulas.
Seminario	Seguimento e orientación sobre o estudo de contidos, preparación das actividades e probas de avaliación e aclaración das diversas dúbidas que vaian xurdindo sobre aspectos da materia. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos. TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de Teledocencia (Moodle FaTtic, UVigo) e correo electrónico. ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento nas aulas.
Resolución de problemas	Seguimento individualizado das actividades orientadas á resolución de exercicios prácticos na aula e na plataforma FaiTic. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos. TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de Teledocencia (Moodle FaTtic, UVigo) e correo electrónico. ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento nas aulas.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Lección maxistral	TODO O ALUMNADO: O coñecemento adquirido sobre os contidos teóricos expostos nas sesións maxistras e subidos á plataforma FaiTic, contarán de varias apartados: probas de resposta curta; probas de resposta longa e resolución de problemas (mapas, comentarios de texto, imaxes...). Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecemento dos conceptos principais da Historia de Roma e da Península Ibérica. Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso das fontes históricas e das interpretacións historiográficas.	60	CB5 CG5 CE16 CE19 CE23 CT11
Traballo tutelado	TODO O ALUMNADO: Entrega, na data sinalada, dos traballos realizados de xeito individual ou en grupo ALUMNADO PRESENCIAL: Presentación na aula ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: Presentación a través de e-meeting Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e a súa contorna. Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso das fontes históricas e das interpretacións historiográficas.	15	CB5 CE13 CE23 CT3 CT4 CT7

Resolución de problemas	TODO O ALUMNADO: Entrega, nas datas sinaladas e conforme aos parámetros indicados, dos exercicios prácticos indicados que irán en consonancia ca teoría exposta nas clases maxistras e subida á plataforma. ALUMNADO PRESENCIAL: Presentación na aula ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: Presentación a través de e-meeting Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado. Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso das fontes históricas e das interpretacións historiográficas.	10	CE13 CE16 CE19 CE23 CT1 CT3 CT4 CT7
Obradoiro	TODO O ALUMNADO: Análise e comentarios críticos das fontes que proporcionan o coñecemento da Historia Antiga: textos, iconografía e material arqueolóxico. Poderá complirse cun análise crítico dalgún documental visionado na aula e subido á plataforma. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado. Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso das fontes históricas e das interpretacións historiográficas.	5	CB5 CE19 CT1 CT7 CT11
Autoavaliación	TODO O ALUMNADO: Valoración do traballo autónomo do alumnado mediante a realización de cuestionarios sobre os contidos da materia a través de Moodle. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos conceptos principais da Historia da Península Ibérica	10	CB5 CE16 CT1

Outros comentarios sobre a Avaliación

Para superar esta materia é preciso acadar polo menos un 5 na avaliación correspondente á Sesión maxistral.

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.

Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmodeberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles. Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continúa, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio querepresentará un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

- Alvar Ezquerro, Jaime (dir.), Entre Fenicios y Visigodos. La Historia Antigua de la Península Ibérica, La esfera de los libros, 2008, Madrid
- Blázquez, J.M^a, Montenegro, A., Roldán, J.M., Mangas, J., Teja, R., Sayas, J.J., García Iglesias, L., Historia de España Antigua. Tomo II: Hispania romana., 5, Catedra, 2007, Madrid
- Bravo Castañeda, G., Historia del mundo antiguo., Alianza, 2008, Madrid
- Bravo, Castañeda, G., Nueva historia de la España antigua, Alianza, 2011, Madrid
- Díaz Martínez, P. C., Martínez Maza, C., Sanz Huesma, F.J., Hispania tardoantigua y visigoda, Itsmo, 2007, Madrid
- Gómez Espelosín, F. J., Iberia e Hispania. Recursos para el estudio de la historia de la España antigua, Universidad de Alcalá, 2011, Alcalá de Henares
- Gracia Alonso, F., Roma, Cartago, íberos y celtíberos: las grandes guerras en la Península Ibérica, Ariel, 2006, Barcelona
- Harrison, R. J., Hispania, provincia imperial, El País, 2007, Madrid
- Le Roux, P., Romanos de España: ciudades y política en las provincias, siglos II a. C.-III d. C., Bellaterra, 2006, Barcelona
- Roldán Hervás, J. M. (dir), Diccionario Akal de la Antigüedad hispana, Akal, 2006, Madrid
- Roldán, J.M., Santos Yanguas, J., Historia de España. Vol.2: Hispania Romana. Madrid., UNED, 2004, Madrid
- Sánchez Moreno, E. (edit.), Protohistoria y Antigüedad de la Península Ibérica. I: Las fuentes y la Iberia colonial, Sílex, 2007, Madrid
- Sánchez Moreno, E., Gómez-Pantoja, J. (coord.), Protohistoria y Antigüedad de la Península Ibérica II: La Iberia Prerromana y la Romanidad, Sílex, 2008, Madrid

Celestino Pérez, S., Armada, X.L., Ayán Vila, X.M., Blanco García, J.F., Ferrer Albelda, E., Parcer, La Protohistoria En La Península Ibérica, Itsmo, 2017, Madris

Bibliografía Complementaria

Abdreau (et alii), El hombre romano, Alianza, 1991, Madrid

Andreu Pintado, Javier, Cabrero Piquero, Javier, Rodà de Llanza, Isabel (ed.), Hispaniae. Las provincias hispanas en el mundo romano, Institut Català d'Arqueologia Clàssica, 2009, Tarragona

Arce, J., El último siglo de la España romana, Alianza, 2009, Madrid

Aubet, Mª E., Tiro y las colonias fenicias de occidente, Crítica, 1994, Barcelona

Bravo Castañeda, G., Hispania y el Imperio., Síntesis, 2007, Madrid

Chaín Galán, A., De La Torre Echávarri, J.I., Celtíberos. Tras la estela de Numancia (Catálogo exposición), Diputación de Soria, 2005, Soria

Chic García, G., El comercio y el Mediterráneo en la Antigüedad, Akal, 2009,

Fernández Nieto, F.J. (dir.), Historia Antigua de Grecia y Roma, Tirant lo Bo Blanch, 2005, Valencia

Gómez Espelosín, F. J., Guerras ibéricas. Aníbal, Alianza, 2006, Madrid

Gómez Pantoja, J. (coord.), Historia Antigua (Grecia y Roma), Ariel, 2003, Barcelona

García Moreno, L. et alii, Historia del mundo clásico a través de sus textos, II. Roma, Alianza Editorial, 1999, Madrid

Gracia Alonso, F. (coord.), De Iberia a Hispania, Ariel, 2008, Barcelona

Jerphagnon, L, Historia de la Roma Antigua, Edhasa, 2007, Barcelona

López Castro, J. L., Hispania Poena. Los fenicios en la Hispania romana, Crítica, 1993, Barcelona

Mangas, J., Leyes coloniales y municipales de la Hispania romana, Arco, 2001, Madrid

Maya, J. L., Celtas e iberos en la península ibérica, Icaria, 1999, Barcelona

Pastor Muñoz, M., Viriato. El héroe hispano que luchó por la libertad de su pueblo., La esfera de los libros, 2004, Madrid

Pérez Vilatela, L., Lusitania. Historia y Etnología, Real Academia de la Historia, 2000, Madrid

Plácido Suárez, D., Hispania Antigua, vol. I de Historia de España □Fontana, J., Villares, R. edit-, Crítica, 2009, Barcelona

Roldán Hervás, J. M., Wulff Alonso, F., Citerior y Ulterior: las provincias romanas de Hispania en la era republicana., Itsmo, 2001, Madrid

Santos Yanguas, J., Los pueblos de la España antigua., Historia 16, 1997, Madrid

Sanz, R., Las migraciones bárbaras y la creación de los primeros reinos de Occidente, Síntesis, 1995, Madrid

Recomendaciones

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos os alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia da arte moderna				
Materia	Historia da arte moderna			
Código	002G251V01502			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	1c
Lingua impartición	Castelán			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Barriocanal López, María Yolanda			
Profesorado	Barriocanal López, María Yolanda Nodar Fernández, Victoriano			
Correo-e	barriocanal@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Estudo das manifestacións artísticas en Italia nos séculos XV ao XVIII nas grandes xeneralizacións conceptuais que a historiografía artística sinala como Renacemento, Manierismo e Barroco. O seu desenvolvemento comprenderá a análise do proceso de produción e recepción da obra de arte durante estas centurias, a través dos creadores e obras máis significativas, tendo en conta a perspectiva histórica, social, ideolóxica e iconográfica que permiten a súa contextualización, co apoio das fontes literarias e documentais.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	• saber facer
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber • saber facer
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber facer
CG2	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais	• saber
CE28	Coñecemento das distintas metodoloxías da aproximación á Historia da Arte	• saber
CE31	Coñecementos básicos de iconografía como clave para a interpretación de imaxes	• saber
CE32	Coñecemento práctico dos procesos básicos da metodoloxía científica en Historia da Arte	• saber • saber facer
CE33	Coñecementos sobre documentación, composición de materiais e técnicas construtivas dos bens artísticos mobles e inmoables	• saber
CT2	Aplicación dos coñecementos	• saber • saber facer
CT7	Capacidade de razoamento crítico	• Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Capacidade para recoñecer e reflexionar sobre as principais aportacións artísticas ao longo da historia.	CB2 CB3 CG2 CE28 CE33 CT2 CT7
Lectura da obra de arte como documento excepcional dos gustos estéticos e da mentalidade do pasado.	CB4 CG2 CE28 CE31 CE32 CT2 CT7

Capacidade para a interpretación da obra de arte nos diferentes períodos de estudo dende unha perspectiva metodolóxica múltiple.

CB2
CB4
CE28
CE31
CE32
CT2

Contidos

Tema	
1. Humanismo e Renacemento	1.1. Concepto. O valor concedido á antigüidade. A preocupación humanista das artes. Arte e humanismo nas Cortes italianas do Renacemento
2. Clasicismo e Manierismo	2.1. Arquitectura e urbanismo no Quattrocento e Cinquecento italiano. O plan central. As teorías sobre a cidade ideal. A plasmación da igrexa triunfante 2.2. Orientacións pictóricas das escolas italianas. 2.3. A síntesis dos valores formais e intelectuais da escultura renacentista
3. O Barroco	4.1. Concepto. O Concilio de Trento e as artes. Retórica e procedementos barrocos 4.2. A arquitectura: a igrexa e os reformadores 4.3. Patronazgo e imaxinería relixiosa do Seicento italiano

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	0	2
Lección maxistral	21	30	51
Eventos científicos	2	2	4
Saídas de estudo	5	10	15
Traballo tutelado	10	29	39
Seminario	5	3	8
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	18	20
Traballo	3	7	10
Observación sistemática	0	1	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Sesión previa, orientada á presentación do desenvolvemento da materia e primeira toma de contacto cos estudantes
Lección maxistral	Clases expositivas que concentran o aprendizaxe teórico. Nas diferentes sesións se desenvolve o contido do programa, secuenciado en bloques temáticos. Para cada unidade temática ofrécese un esquema básico e bibliografía específica para seguir e profundizar nos contidos. Nas sesións empréganse recursos complementarios (proieccións en power point, fontes documentais e literarias, páxinas de internet, etc.)
Eventos científicos	Asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia
Saídas de estudo	Saídas de estudo fora do ámbito académico para a visita e estudo "in situ" de monumentos, museos ou conxuntos patrimoniais relacionados co contido da materia
Traballo tutelado	Dirixidos á profundización na materia e ao fortalecemento da capacidade analítica e expositiva do alumnado. Consisten na elaboración dun traballo inédito, de carácter individual ou grupal (maximo dous alumnos), vinculado aos contidos do programa. Se valorará o acceso á bibliografía e fontes, a presentación, claridade e orixinalidade expositiva, e a metodoloxía empregada.
Seminario	Apoio á formación do alumnado, orientado a resolver as dúbidas ou calquera outra cuestión relacionada coa materia

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	A atención personalizada consistirá na orientación e resolución das dúbidas plantexadas na realización dos traballos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: Aula e-meeting (enlace FaiTic).

Seminario	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, a metodoloxía utilizada para a realización dos exercicios e revisión das probas de avaliación escritas. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: Aula e-meeting (enlace FaiTic).
-----------	---

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Saídas de estudo	Participación activa do alumnado nas saídas de estudo programadas como complemento á materia. Con elo dará conta dos seguintes resultados de avaliación: Lectura da obra de arte "in situ" como documento excepcional do pasado.	10	CB4 CG2 CE28 CT2
Exame de preguntas de desenvolvemento	Valoración da comprensión e asimilación dos contidos teóricos da materia. Para superar a materia, é necesario acadar nesta proba unha calificación mínima de 2.5 puntos (sobre o 5 do total). Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecemento da Historia da Arte Moderna como produto dun complexo proceso, aberto e continuo	50	CB3 CG2
Traballo	Na súa avaliación se considerarán os seguintes criterios: singularidade e complexidade do tema de estudo escollido, metodoloxía, bibliografía e fontes consultadas, presentación, claridade e orixinalidade expositiva. Con elo o alumnado dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Capacidade para a interpretación das manifestacións artísticas do período de estudo.	30	CB2 CB4 CE31 CE32 CT2
Observación sistemática	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado nas actividades programadas, visitas, debates e presentación de tarefas. Con elo o alumnado dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Aplicar os coñecementos e demostrar por medio da elaboración e defensa de argumentos a resolución de problemas.	10	CB2 CB3 CB4

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estadísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/os docente/s dispoñan como imprescindibles. Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continua, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio, que representará un 30% da mesma.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

- ARGAN, Giulio Carlo, Renacimiento y Barroco. II. De Miguel Ángel a Tiepolo, 1ª ed, Akal/Arte y Estética, 1987, Madrid
- BENEVOLO, Leonardo, Historia de la Arquitectura del Renacimiento: la arquitectura clásica (del siglo XV al siglo XVIII), 3ª ed., Gustavo Gili, 1988, Barcelona
- BOUCHER, Bruce, La escultura barroca en Italia, 1ª ed., Destino, 1999, Barcelona
- CASTRIA MARCHETTI, Francesca, El Barroco 1600-1700: el arte europeo de Caravaggio a Tiepolo, 1ª ed., Electa, 2005, Barcelona
- WITTKOWER, Rudolf, Arte y Arquitectura en Italia. 1600-1750, 5ª ed., Cátedra, 1988, Madrid
- PANOFKY, Erwin, Renacimiento y Renacimiento en el arte occidental, 3ª ed., Alianza, 1981, Madrid
- PANOFKY, Erwin, Estudios sobre iconología, 4ª ed., Alianza, 1980, Madrid

WITTKOWER, Rudolf, Los fundamentos de la arquitectura en la edad del Humanismo, 1ª ed., Alianza, 1995, Madrid

WÖLFFLIN, Heinrich, Renacimiento y Barroco, 2ª ed., Paidós, 1991, Barcelona

Bibliografía Complementaria

BLUNT, Anthony, Teoría de las artes en Italia, 1450-1600, 10 ed., Cátedra, 2007, Madrid

BURCKHARDT, Jacob, La cultura del Renacimiento en Italia, 2ª ed., Akal/Arte y Estética, 2004, Tres Cantos (Madrid)

BURKE, Peter, El Renacimiento italiano: cultura y sociedad en Italia, 1ª ed., Alianza, 1993, Madrid

PACCIOAROTTI, Giuseppe, La pintura barroca en Italia, 1ª ed., Itsmo, 2000, Tres Cantos (Madrid)

Recomendacións

Outros comentarios

A causa da ensinanza e avaliación continua, recoméndase que a ficha de identificación do estudante se entregue, debidamente cumprimentada cos seus datos pessoais e correo electrónico na primeira semán do curso.

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos os alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia medieval da Península Ibérica				
Materia	Historia medieval da Península Ibérica			
Código	002G251V01503			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	1c
Lingua impartición	Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Vaquero Díaz, María Beatriz			
Profesorado	Sánchez Sánchez, Xosé Manoel			
Correo-e	mdiaz@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Coñecemento, comprensión e aceptación dos caracteres específicos, principais acontecementos e transformacións da sociedade da península Ibérica durante a Idade Media, prestando especial atención á súa realidade multicultural e ao ter sido o berce da realidade política actual			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	• saber • Saber estar / ser
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber facer
CG3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica	• saber facer
CG5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz	• Saber estar / ser
CE13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais	• saber facer
CE16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade	• saber
CE19	Coñecemento da historia nacional propia	• saber
CT8	Compromiso ético e responsabilidade social	• Saber estar / ser
CT9	Traballo en equipo en diversos contextos	• saber facer • Saber estar / ser
CT10	Atención á diversidade e multiculturalidade.	• Saber estar / ser
CT11	Capacidade de aprendizaxe autónoma	• saber facer
CT14	Motivación pola calidade	• saber facer
CT15	Sensibilidade a temas ambientais.	

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento dos conceptos principais da Historia da Península Ibérica	CG3 CE16 CE19 CT11
Coñecemento da Historia da Península Ibérica nunha perspectiva comparada.	CG3 CE16 CE19 CT11
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas.	CB2 CG5 CE13 CT14
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica.	CB4 CG5 CE13 CT9 CT14

Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna.

CB2
CG5
CE13
CE19
CT8
CT10
CT15

Compromiso coa ética e responsabilidade social como cidadán e profesional

CB2
CE13

Contidos

Tema

1.- Alta Idade Media (ss. V-X)	1.1.- Introducción á Idade Media peninsular 1.2.- Os reinos xermánicos da península Ibérica 1.3.- O predominio e esplendor de Al Andalus 1.4.- Os núcleos cristiáns do norte da Península
2.- Plena Idade Media (ss. XI-XIII)	2.1.- Da superioridade islámica á cristiá 2.2.- O equilibrio dos reinos cristiáns 2.3.- A plenitude da sociedade cristiá peninsular 2.4.- A difícil convivencia das tres culturas
3.- Baixa Idade Media (ss. XIV-XV)	3.1.- A institucionalización das monarquías 3.2.- Crise e recuperación da Europa occidental

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	22	5	27
Eventos científicos	2	2	4
Traballo tutelado	15	40	55
Seminario	3	9	12
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	20	22
Traballo	1	10	11
Autoavaliación	2	4	6
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	10	12

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Sesión orientada a presentar a materia, tomar contacto co alumnado e reunir información sobre as súas competencias, motivacións e intereses
Lección maxistral	Exposición dos contidos da materia por parte do profesor e presentación das liñas básicas para o desenvolvemento das actividades relacionadas coa mesma
Eventos científicos	Horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Traballo tutelado	Elaboración e presentación de traballos feitos polo alumnado de forma individual ou en grupo
Seminario	Seguemento e aclaración de dúbidas sobre os contidos da materia así como supervisión do traballo autónomo do alumnado en relación coa mesma

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Seguemento e atención individualizada do alumnado na aula, no despacho, na plataforma Moodle, na aula e-meeting ou mediante o correo electrónico, coa intención de resolver os problemas e dúbidas que poidan xurdir no estudo e comprensión dos contidos da materia, preparación de traballos, resolucións de problemas, probas de avaliación, etc.
Seminario	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, metodoloxía utilizada para a realización dos exercicios e revisión das probas da avaliación. O seguemento farase a mediante os seguintes recursos: Todo o alumnado: curso virtual na plataforma Moodle (FaiTic, UVigo). Alumnado presencial: seguemento na aula e seminario de informática da facultade. Alumnado non presencial: aula e-meeting (enlace en FaiTic, UVigo).

Avaliación

Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
------------	---------------	------------------------

Exame de preguntas de desenvolvemento	Avaliación mediante unha proba ao rematar as sesións teóricas con preguntas abertas a desenvolver sobre temas ou cuestións da materia. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecemento dos conceptos principais da Historia de Península Ibérica. Coñecemento da Historia da Península Ibérica nunha perspectiva comparada.	40	CE16 CE19
Traballo	Avaliaranse os coñecementos teóricos adquiridos polo alumnado na realización e estruturación do traballo así como a súa capacidade de exposición. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica. Compromiso coa ética e responsabilidade social como cidadán e profesional.	30	CB2 CB4 CE13 CT9 CT14
Autoavaliación	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado mediante a realización e presentación de tarefas propostas na plataforma moodle. Con elo dará conta dos seguintes resultados da aprendizaxe: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas	10	CE19 CT11
Resolución de problemas e/ou exercicios	Presencia e entrega dos materiais e tarefas elaborados nas sesións prácticas. Con elo, o alumnado dará conta dos seguintes resultados da aprendizaxe: Coñecemento da Historia da Península Ibérica nunha perspectiva comparada. Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna.	20	CG3 CG5 CE19 CT8 CT10 CT15

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contido teóricos como prácticos. Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). O alumnado que non poida acollerse á avaliación continua examinarase de todo o programa da materia, o cal deberán preparar a partir da bibliografía básica sinalada. Asemade, deberán realizar obrigatoriamente un traballo práctico ou bibliográfico relacionado coa materia, o cal será comunicado ao profesor responsable con anterioridade ao remate das sesións presenciais e entregado na data do exame final.

Dito exame constará dunha proba de resposta curta e un comentario de texto. A nota final repartirase entre as tres probas do xeito seguinte: proba de resposta curta: 50%; comentario de texto: 20%; traballo: 30%.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Loring, M.I.; Pérez, D. e Fuentes, P., La Hispania tardorromana y visigoda. Siglos V-VIII [Historia de España 3er Milenio, nº 4], Síntesis, 2008, Madrid

Salvatierra, V. e Canto, A., Al-Ándalus. De la invasión al califato de Córdoba [Historia de España 3er Milenio, nº 5], Síntesis, 2008, Madrid

Álvarez Borge, I., La Plena Edad Media. Siglos XII-XIII [Historia de España 3er Milenio, nº 8], Síntesis, 2003, Madrid

Guinot Rodríguez, E., La Baja Edad Media en los siglos XIV y XV. Economía y Sociedad [Historia de España 3er Milenio, nº 9], Síntesis, 2003, Madrid

Monsalvo Antón, J.M., La Baja Edad Media en los siglos XIV y XV. Política y Cultura [Historia de España 3er Milenio, nº 10], Síntesis, 2005, Madrid

Monsalvo Antón, J. M., Atlas Histórico de la España medieval, Síntesis, 2010, Madrid

Bibliografía Complementaria

Álvarez Palenzuela, V.A. (dir.), Historia de España de la Edad Media, Ariel, 2002, Barcelona

Historia de España, 7. Época medieval. La dinámica política, Istmo, 2005, Madrid

Historia de España. 8. Época medieval. Administración y gobierno, Istmo, 2003, Madrid

Historia de España. 9. Época medieval. Economía y sociedad, Istmo, 2004, Madrid

Historia de España. 10. Época medieval. Iglesia y cultura, Istmo, 2002, Madrid

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Historia moderna de España/O02G251V01603

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Historia medieval universal/O02G251V01304

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase a través da plataforma Moodle (<http://fatic.uvigo.es>) documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades do curso. Por esta razón os estudantes deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Prehistoria da Península Ibérica				
Materia	Prehistoria da Península Ibérica			
Código	002G251V01504			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Castro Pérez, Ladislao			
Profesorado	Castro Pérez, Ladislao			
Correo-e	castro@uvigo.es			
Web	http://webs.uvigo.es/historia			
Descrición xeral	A materia Prehistoria da Península Ibérica impártese no 3º ano do Grao en Xeografía e Historia, dentro do bloque Historia de España. O seu papel básico é iniciar ao alumno nos desenvolvementos xerais da prehistoria peninsular atendendo con especial atención ás fontes arqueolóxicas empregadas para o seu estudo.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber facer
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber facer
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	• saber facer
CG3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica	• saber facer
CG5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz	• saber facer
CE13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais	• Saber estar / ser
CE16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade	• saber
CE19	Coñecemento da historia nacional propia	• saber
CE23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica	• saber facer
CT2	Aplicación dos coñecementos	• saber facer
CT4	Comunicación oral e escrita no idioma propio	• saber facer
CT7	Capacidade de razoamento crítico	• Saber estar / ser
CT10	Atención á diversidade e multiculturalidade.	• Saber estar / ser
CT15	Sensibilidade a temas ambientais.	• Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento dos conceptos principais da Historia da Península Ibérica	CE16 CE19
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica	CB4 CT4 CT7
Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna	CB3 CG5 CE13 CT10 CT15
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas	CB5 CG3 CE23 CT2 CT4 CT7

Contidos	
Tema	
I. O nacemento da Prehistoria e o proceso de hominización da P. Ibérica	Tema 1.- O Nacemento da Prehistoria peninsular Tema 2.- O Cuaternario Tema 3.- A hominización da P. Ibérica Tema 4.- Do Home de Neandertal ao Homo Sapiens
II. De cazadores a produtores	Tema 1.- Economía cazadora-recolectora e economía produtora Tema 2.- Modelos de ocupación e asentamento Tema 3.- Tecnoloxías Prehistóricas Tema 4.- O mundo da morte: O megalitismo Tema 5.- Formas de organización social: A formación das sociedades tribais Tema 6.- Arte rupestre
III. Desenvolvemento das sociedades complexas	Tema 1.- Patróns de asentamento Tema 2.- Transformacións tecnolóxicas Tema 3.- Prácticas funerarias Tema 4.- Intercambio e desenvolvemento de circuitos comerciais Tema 5.- O incremento da complexidade social
IV. Pobos protohistóricos	Tema 1.- Tartessos e a Cultura Ibérica Tema 2.- A Cultura castrexa do Noroeste Tema 3.- Outras sociedades peninsulares da Idade do Ferro

Planificación docente			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	0	2
Lección maxistral	23	35	58
Obradoiro	3	10	13
Traballo tutelado	0	20	20
Eventos científicos	2	0	2
Saídas de estudo	10	5	15
Seminario	5	5	10
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	10	12
Traballo	3	12	15
Observación sistemática	0	3	3

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Actividades introdutorias	Todo o alumnado: Actividades previas para coñecer as competencias, intereses e/ou motivacións do alumnado. Alumnado presencial: Estas sesións serán desenvolvidas na aula. Alumnado semipresencial: Estas sesións poderán realizarse a través de e-meeting, a plataforma de faitic ou o correo electrónico.
Lección maxistral	Todo o alumnado: Sesións teóricas con apoio de material didáctico. Este material estará dispoñible na plataforma de faitic. Alumnado presencial: Estas sesións serán desenvolvidas na aula.
Obradoiro	Todo o alumnado: Técnica de aprendizaxe en grupo que ten como finalidade o estudo intensivo dun tema. Alumnado presencial: Debates en grupos informais na aula coa finalidade do estudo intensivo dun tema. Alumnado semipresencial: Esta tarefa será a través de e-meeting.

Traballo tutelado

Todo o alumnado: Traballo colaborativo con diversas actividades que finalizan na entrega dun ensaio escrito.

Alumnado presencial:

Estes traballos deberán se expostos na aula e posteriormente entregados.

Alumnado semipresencial:

Estes traballos deberán se expostos na aula, ou a través de e-meeting, e posteriormente entregados.

Eventos científicos	Horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas polo Departamento de Historia, Arte e Xeografía e pola Facultade de Historia desta universidade
Saídas de estudo	Actividade desenvolvida nun contexto externo, que ten que ver coa observación directa e sistemática.
Seminario	Todo o alumnado Seguimento da realización dos traballos. Asesoramento, orientación e aclaración de dúbidas sobre á asignatura.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Todo o alumnado: Deberá facer unha proposta temática, cun esquema incluído, relacionada co programa consultando a bibliografía e o material de fatic. Esta proposta será supervisada así como a realización do traballo. O seguimento levarase a cabo a través dos seguintes recursos: Alumnado presencial: Seguimento nas aulas e titorías. Alumnado Semipresencial: aula e-meeting (enlace FaiTic)
Seminario	Todo o alumnado: Aclaración de dúbidas sobre a materia, tanto dos aspectos teóricos como daqueles relacionadas co seminario, traballos tutorizados individual ou en grupo. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos. Todo o alumnado: Curso virtual a na plataforma de Teledocencia (Moodle Fatic, UVigo) e correo electrónico. Alumnado presencial:: seguimento nas aulas. Alumnado semipresencial: aula e-meeting (enlace Fatic).
Probos	Descrición
Exame de preguntas de desenvolvemento	Todo o alumnado: Aclaración de dúbidas sobre a materia, tanto dos aspectos teóricos como daqueles relacionadas co seminario, traballos tutorizados individual ou en grupo. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos. Todo o alumnado: Curso virtual a na plataforma de Teledocencia (Moodle Fatic, UVigo) e correo electrónico. Alumnado presencial:: seguimento nas aulas. Alumnado semipresencial: aula e-meeting (enlace Fatic).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Exame de preguntas de desenvolvemento	Os coñecementos adquiridos na lección maxistral serán avaliados mediante unha proba de desenvolvemento. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento dos conceptos principais da Historia de Península Ibérica	60	CE16 CE19
Traballo	O traballo tutelado deberá ser exposto na aula e entregado. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica. Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna	30	CB3 CB4 CG5 CE13 CT4 CT7 CT10 CT15
Observación sistemática	En todas as actividades e probas que conforman a programación valorarase a asistencia e participación activa do alumnado. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas.	10	CB5 CG3 CE23 CT2 CT4 CT7

Outros comentarios sobre a Avaliación

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de

Estudiantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á modalidade presencial serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio, que representará un 30% desta.

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.

Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Cardoso, J.L., Pré-Historia de Portugal, Verbo, 2002, Lisboa

Cruz Berrocal, C., García Sanjuán, L. y Gilman Guillén, A. (coords.), The Prehistory of Iberia. Debating Early Social Stratification and the State, Routledge, 2013, Nova Iorque

Fernández, V., Prehistoria. El largo camino de la humanidad, Alianza Editorial, 2007, Madrid

Menéndez, M. (Coord.), Prehistoria y Protohistoria de la Península Ibérica, UNED, 2008, Madrid

Vega, G., Bernabeu, J., Chapa, T., La Prehistoria. Historia de España. Tercer Milenio, Síntesis, 2003, Madrid

Bibliografía Complementaria

Alcina, J. (Coord.), Diccionario de Arqueología, Alianza Editorial, 1998, Madrid

Arias, F., Romero, A. M^a, Diccionario de Termos de Arqueoloxía e Prehistoria, Ir Indo, 1995, Vigo

Arzuaga, J.L., Atapuerca y la evolución humana, Fundación Caixa Catalunya, 2004, Barcelona

Barandiarán, L., Martí, B., del Rincón, M. A., Maya, J. L., Prehistoria de la Península Ibérica., Ariel, 2005, Barcelona

Bernabeu, J., Aura, J., Badal, E., Al Oeste del Edén. Las primeras sociedades agrícolas en la Europa mediterránea, Síntesis, 1993, Madrid

Bicho, N., Carvalho, A.F., Manual de Arqueologia Pré-Histórica, Centro de Estudos de Património. Departamento de Hi, 2006, Faro

Bueno, P., Balbín R., Actas II Congreso de Arqueología Peninsular, Fundación Rei Afonso Henriques, 1997, Zamora

Buxó, R., Arqueología de las plantas: la explotación económica de las semillas y los frutos en el marco mediterráneo de la Península Ibérica, Crítica, 1997, Barcelona

Buxó, R., Arqueobotánica: Los usos de las plantas en la Península Ibérica, Ariel, 2008, Barcelona

Castro, P. V., González, R., Lull, V., Mico, R., Cronología de la Prehistoria Reciente de la Península Ibérica y Baleares (c. 2800-900 cal. ANE, BAR-IS,652, 1996, London

Chapman, R., La formación de las sociedades complejas. El sureste de la península ibérica en el marco del Mediterráneo occidental, Crítica, 1991, Barcelona

Díaz-Andreu, M., Historia de la Arqueología en España, Ediciones Clásicas, 2002, Madrid

Díaz-Andreu, M., Mora, G. y Cortadella i Morral, J., Diccionario histórico de la Arqueología en España (siglos XV-XX), Marcial Pons, 2009, Madrid

Eiroa, J., Bachiller, A., Castro, L., Lomba, J., Nociones de tecnología y tipología en Prehistoria. </, Ariel, 1999, Barcelona

Fernández-Miranda, M., Los orígenes de la civilización. El Calcolítico en el Viejo Mundo, Síntesis, 1993, Madrid

Fullola, J. M., Petit, M. A., La puerta del pasado, Martínez Roca. S.A., 1998, Barcelona

Gracia Alonso, F. (coord.), De Iberia a Hispania, Ariel, 2008, Barcelona

Hernando, A., Los primeros agricultores de la Península Ibérica, Síntesis, 1999, Madrid

Jorge, S., Domesticar a terra. As primeiras comunidades agrárias em território português, Gradiva, 1999, Lisboa

Lull, V., La "cultura" de El Argar. Un modelo para el estudio de las formaciones económico-sociales prehistóricas, Akal, 1993, Madrid

Menéndez, M., Jimeno, A. Fernández, V., Diccionario de Prehistoria, Alianza Editorial, 1997, Madrid

Moure, A., González Morales, M. R., La expansión de los Cazadores. Paleolítico Superior y Mesolítico en el Viejo Mundo, Síntesis, 1992, Madrid

Moure Romanillo, A., Santos Yanguas, J., Historia de España. Prehistoria. Del primer hombre a las colonizaciones mediterráneas (hasta el siglo III a. C.). vol. I., Espasa Calpe, 2004, Madrid

Ruiz-Gálvez Priego, M. (coord.), La Edad del Bronce. ¿Primera Edad de Oro de España? Sociedad, economía e ideología, Crítica, 2001, Barcelona

VV.AA., Territórios da Pré-História em Portugal, Arkeos-Perspectivas em Diálogo □ 19. CEIPHAR, 2006,

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase unha documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través da plataforma TEM@, polo que todos os alumnos deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Xeografía aplicada. Territorio e paisaxe**

Materia	Xeografía aplicada. Territorio e paisaxe			
Código	002G251V01505			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Díaz Fernández, José Antonio			
Profesorado	Díaz Fernández, José Antonio			
Correo-e	tonydiaz@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Materia adicada ao estudo dos sistemas territoriais e as suas paisaxes dende unha perspectiva aplicada do coñecemento xeográfico. Céntrase no diagnóstico e análise do territorio e da paisaxe dende unha perspectiva holista, tendo en conta os criterios de valor e a problemática da súa ordenación/xestión no ámbito da sociedade.			

Competencias

Código		Tipoloxía
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber facer
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber facer • Saber estar / ser
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	• saber facer • Saber estar / ser
CG3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica	• saber facer
CG6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares	• saber facer • Saber estar / ser
CE5	Integración das dimensións espacial e temporal na explicación dos procesos territoriais	• saber • saber facer
CE6	Coñecemento e aplicación dos principais métodos e técnicas de investigación xeográfica	• saber • saber facer
CE7	Uso correcto da información xeográfica como instrumento de interpretación dos sistemas territoriais	• saber facer
CE9	Capacidade de análise e interpretación das paisaxes	• saber facer
CE11	Coñecemento e desenvolvemento de habilidades no ámbito da ordenación e planificación territorial	• saber facer • Saber estar / ser
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber facer
CT2	Aplicación dos coñecementos	• saber facer
CT4	Comunicación oral e escrita no idioma propio	• saber facer • Saber estar / ser
CT5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento	• saber facer • Saber estar / ser
CT7	Capacidade de razoamento crítico	• saber
CT14	Motivación pola calidade	• saber facer • Saber estar / ser
CT15	Sensibilidade a temas ambientais.	• Saber estar / ser
CT16	Coñecemento doutras culturas	• saber

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
---------------------------	--------------

Coñecemento aplicado da Xeografía no marco da metodoloxía científica: formulación de hipóteses, selección de información e técnicas	CB3 CG3 CE3 CE5 CE6 CT1 CT4 CT7
Razoamento crítico e argumentación adecuada [oral ou escrita- sobre os fenómenos xeográficos analizados, as súas variables e relacións	CB3 CG3 CE5 CE9 CT1 CT2 CT4 CT7 CT16
Capacidade de interpretación das paisaxes terrestres desde unha perspectiva xeográfica, identificando a intervención humana e as categorías de risco.	CB3 CG3 CE6 CE9 CT1 CT2 CT4 CT5 CT15
Habilidade en realización de exercicios prácticos, con aplicación de técnicas xeográficas cualitativas ou cuantitativas, sobre procesos e dinámica do territorio.	CB5 CG3 CG6 CE7 CE11 CT4 CT5 CT14
Destreza na organización e xestión de traballos e/ou proxectos no contexto ambiental e sociocultural, valorando a innovación en ordenación do territorio	CB4 CG6 CE7 CE11 CT2 CT4 CT5 CT7 CT14

Contidos

Tema

1. Introducción	1.1 Conceptos básicos 1.2 Campos da Xeografía aplicada
2. Territorio	2.1 A Xeografía, ciencia do territorio 2.2 Procesos e ordenación territorial
3. Paisaxe	3.1 A Xeografía, ciencia da paisaxe 3.2 Ámbitos dinámico e funcional

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	2	4
Lección maxistral	7	9	16
Eventos científicos	6	6	12
Saídas de estudo	10	5	15
Traballo tutelado	9	9	18
Prácticas autónomas a través de TIC	0	15	15
Estudo de casos	6	6	12
Seminario	3	2	5
Exame de preguntas obxectivas	3	20	23
Traballo	4	16	20

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades para detectar coñecementos previos, intereses e motivacións do alumnado. Presentación dos obxectivos, contidos, metodoloxía e desenvolvemento da materia.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Eventos científicos	Conferencias, charlas, exposicións, mesas redondas, debates... realizados por poñentes de prestixio, que permiten profundar ou complementar os contidos da materia.
Saídas de estudo	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais relacionadas coa materia obxecto de estudo (visitas a centros de investigación, empresas, institucións... prácticas de campo) de interese académico-profesional para o alumno.
Traballo tutelado	Elaboración dun documento (pequena investigación), de maneira individual ou en grupo, preparando a súa presentación e defensa.
Prácticas autónomas a través de TIC	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais relacionadas coa materia obxecto de estudo. Desenvólvense a través das TIC de maneira autónoma.
Estudo de casos	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnóstico e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Seminario	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminario	A atención personalizada consistirá na revisión dos exercicios, probas e traballos; na resolución de dúbidas e toma de acordos para calquer aspecto da dinámica da materia. Todo o alumnado: na plataforma de teledocencia Moodle. Alumnado semipresencial: aula e-meeting (enlace FaiTic). Alumnado presencial: na aula.
Saídas de estudo	A atención personalizada consistirá no acompañamento e motivación activa na actividade, o desenrolo da capacidade de atención/observación participativa e o apoio para o uso de técnicas ou instrumentos específicos. Alumnado presencial: in situ. Todo o alumnado: na plataforma de teledocencia Moodle (foro de avisos, noticias e dúbidas).
Actividades introdutorias	A atención personalizada consistirá na orientación do nivel de aprendizaxe requirido, a introducción os materiais, a resolución de dúbidas e a explicación da dinámica do desenvolvemento da materia. Alumnado presencial: na aula. Alumnado semipresencial: aula e-meeting (enlace FaiTic). Todo o alumnado: na plataforma de teledocencia Moodle (foro de avisos, noticias e dúbidas).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Traballo	Presentación e defensa polo alumnado dos resultados obtidos (pequena investigación) sobre a temática da materia. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Destreza na organización e xestión de traballos e/ou proxectos no contexto ambiental e sociocultural, valorando a innovación en ordenación do territorio; Capacidade de interpretación dos paisaxes terrestres desde unha perspectiva xeográfica, identificando a intervención humana e as categorías de risco.	50	CG3 CG6 CE7 CE11 CT2 CT4 CT5 CT7 CT14 CT15

Exame de preguntas obxectivas	Probas que avalían o coñecemento que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos/as seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento aplicado da Xeografía no marco da metodoloxía científica; Razoamento crítico e argumentación adecuada -oral ou escrita- sobre os fenómenos xeográficos analizados, as súas variables e relación	40	CG3 CE5 CE6 CE9 CT1 CT2 CT4 CT5 CT7 CT16
Observación sistemática	Participación activa do alumnado nas sesións e actividades propostas polo docente, tendo en conta a avaliación continua do traballo autónomo na aula, no campo e na plataforma de teledocencia. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento aplicado da Xeografía no marco da metodoloxía científica; Razoamento crítico e argumentación adecuada -oral ou escrita- sobre os fenómenos xeográficos analizados, as súas variables e relación. Habilidade en realización de exercicios prácticos, con aplicación de técnicas xeográficas cualitativas ou cuantitativas, sobre procesos e dinámica do territorio.	10	CB3 CB4 CB5

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.). O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continua, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante una proba escrita que suporá o 70% da nota final e un traballo obrigatorio que representará un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Bolos, M. (dir.), Manual de ciencia del paisaje, 1, Masson, 1992, Barcelona
MAGRAMA, Plataforma Custodia del Territorio, 2015, <http://custodia-territorio.es/>
Xunta de Galicia, Catálogo das Paisaxes de Galicia, 2016, http://cmaot.xunta.gal/seccion-organizacion?content=Direccion_Xeral_Sostibilidade_Paisaxe/Catalogo_paisaxe_galicia/seccion.html&std=Introduccion.h
Gómez Orea, D. (dir.), Ordenación del territorio, 1, Editorial Agrícola Española, 1994, Madrid
Panel Expertos, Observatorio para una cultura del territorio, 2014, <http://observatorioculturayterritorio.org/wordpress/>
Philipponneau, M., Geografía aplicada, 2, Ariel Geografía, 2001, Barcelona
Pillet, F. (coord.), Territorio, paisaje y sostenibilidad, 1, La Estrella Polar, 2010, Madrid
Roger, A., Breve tratado del paisaje, 1, Biblioteca Nueva, 2007, Madrid

Bibliografía Complementaria

Recomendacións

Outros comentarios

Esta guía describe as liñas xerais de actuación na materia e concíbese de forma flexible. Pode requirir reaxustes ao longo do curso académico promovidos pola dinámica do grupo ou polas situacións que poidan xurdir.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia contemporánea de España				
Materia	Historia contemporánea de España			
Código	002G251V01601			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Valín Fernández, Alberto Juan Prada Rodríguez, Julio			
Profesorado	Prada Rodríguez, Julio Valín Fernández, Alberto Juan			
Correo-e	avalin@uvigo.es jprada@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	Coñecemento dos principais acontecementos e os procesos xerais de cambio e continuidade da Historia contemporánea española.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.	• saber
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber • saber facer
CG3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica	• saber facer
CE12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	• Saber estar / ser
CE13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais	• Saber estar / ser
CE16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade	• saber
CE19	Coñecemento da historia nacional propia	• saber
CT4	Comunicación oral e escrita no idioma propio	• saber facer
CT9	Traballo en equipo en diversos contextos	• saber facer
CT11	Capacidade de aprendizaxe autónoma	• saber facer

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento dos conceptos principais da Historia de Península Ibérica	CE16 CE19
Coñecemento da Historia da Península Ibérica nunha perspectiva comprada	CB1 CE16 CE19
Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	CE12
Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna	CE13
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica	CB4 CG3 CT4 CT9 CT11
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas.	CG3

Contidos	
Tema	

1.- A Revolución burguesa: da quebra do Antigo Rexime á creación do Estado liberal.	1.1.- A periodización da historia contemporánea española. 1.2.-A Guerra da Independencia, As Cortes de Cádiz e a Constitución de 1812. 1.3.- Revolución e Reación. (A Spanish Revolution): Sexenio Negro, O Trienio e a Ominosa Década. 1.4.-A Era Isabelina: As desamortizacións. 1.5.-O Sexenio Revolucionario.
2.- O Estado liberal: caciquismo e precariedade democrática. Primeira Restauración, Ditadura de Primo e Segunda República.	2.1.- A Primeira Restauración Borbónica. 2.2.-A Ditadura de Primo. 2.3.-A Segunda República.
3.- Da Guerra Civil á Monarquía postfranquista de Juan Carlos I.	3.1.-A Guerra Civil e a Revolución Social. 3.2.-O Franquismo. 3.3.- A Segunda Restauración Borbónica

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	1	0	1
Lección maxistral	22	55	77
Eventos científicos	2	0	2
Seminario	8	14	22
Traballo tutelado	5	30	35
Resolución de problemas de forma autónoma	2	1	3
Resolución de problemas	3	0	3
Exame de preguntas de desenvolvemento	4	0	4
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	0	2
Observación sistemática	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introductorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Lección maxistral	Explicación dos contidos máis relevantes da materia por parte do profesor.
Eventos científicos	Asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia
Seminario	Actividade enfocada ao traballo individual ou en grupo sobre un tema específico a partir de materiais de diversa natureza co obxectivo de afondar nunha selección de contidos de especial dificultade ou relevancia introducidos ou non nas sesións maxistras.
Traballo tutelado	Traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado orientados ao achegamento aos instrumentos de recompilación de información e ás fontes propias da época contemporánea ou á realización de traballos monográficos, individuais ou colectivos baseados en bibliografía específica. Deberán estar asignados inexcusamente antes do remate do primeiro mes do cuadrimestre.
Resolución de problemas de forma autónoma	Actividades orientadas á resolución de problemas e/ou exercicios na aula relacionados cos contidos introducidos nas sesións maxistras que inclúan a resolución de forma autónoma de comentarios e composicións de texto histórico, mapas históricos, análise e interpretación de materiais gráficos, etc.
Resolución de problemas	Sesións orientadas á formulación de cuestións relacionadas coa materia nas que o alumnado, baixo a supervisión do profesorado e co seu seguimento e orientación, debe desenvolver as solucións axeitadas para a resolución do problema ou exercicio presentado.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	A atención personalizada consistirá no seguimento individualizado das actividades orientadas á elaboración dos traballos prácticos realizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, Uvigo). ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula e nas titorías. ALUMNADO NON PRESENCIAL: aula e-meeting (enlace FaiTic).
Resolución de problemas	A atención personalizada consistirá no seguimento e orientación sobre o estudo de contidos, a preparación de actividades, probas de avaliación e realización dos traballos en grupo. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, Uvigo). ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula e nas titorías. ALUMNADO NON PRESENCIAL: aula e-meeting (enlace FaiTic).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Traballo tutelado	Presentación, defensa e entrega, nas datas sinaladas e conforme aos parámetros indicados, dos traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado. Valorarase o marco teórico, a estrutura e articulación do traballo, a reflexión crítica sobre as fontes e a bibliografía e a presentación e exposición formal do mesmo. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específicas e análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas.	15	CB4 CG3 CT4 CT9 CT11
Lección maxistral	Valoraranse os coñecementos teóricos da disciplina, a estruturación lóxica das ideas, a conciencia evolutiva dos distintos procesos históricos, a claridade expositiva, o espírito crítico, a madurez do estilo literario (sintaxe, léxico, ortografía, etc.) e a coherencia expositiva. Todo elo mediante dúas probas de avaliación que incluírán preguntas ou temas de resposta longa ou de desenvolvemento e cuestións de resposta breve orientadas a determinar a adquisición dos conceptos básicos da materia polo alumnado. Para superar a materia será preciso acadar, en ambas dúas probas, unha cualificación mínima de 3,5 puntos dun máximo de 6. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: coñecemento da Historia da Península Ibérica nunha perspectiva comparada e coñecemento dos conceptos principais da Historia de Península Ibérica.	60	
Resolución de problemas de forma autónoma	Presentación e entrega, nas datas sinaladas e conforme aos parámetros indicados, dos exercicios prácticos sinalados. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna.	5	CE13
Seminario	Selección, presentación, análise e crítica dos materiais traballados. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado.	10	CE12
Observación sistemática	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado e da súa participación activa a través da realización das actividades e probas que conforman a programación da materia. Para o seu control é imprescindible a entrega dunha ficha por parte do alumnado antes de rematar a primeira quincena do cuadrimestre. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas.	10	CB4 CE12

Outros comentarios sobre a Avaliación

O alumnado que se acolla á modalidade semipresencial poderá seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumnado a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.). O/a estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o profesorado dispoña como imprescindibles. Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). O alumnado que non poida acollerse á avaliación continua será avaliado da totalidade dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio que representará un 30% desta. O devandito traballo deberá estar asignado, como mínimo, un mes antes da realización do exame oficial e entregarse coincidindo coa data de realización do mesmo en cada convocatoria. En todos os casos (modalidade presencial, semipresencial e opción polo mencionado art. 12), para superar a materia, requírese obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 tanto na parte teórica como na parte práctica.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Sánchez Jiménez, J., La España contemporánea, 1ª, Istmo, 1991, Madrid

Bibliografía Complementaria

Palacio Atard, V., La España del siglo XIX (1808-1898), 1ª, Espasa, 1978, Madrid

Bahamonde, Á. y Otero, L. E., Historia de España, 2ª, Ediciones SM, 2009, Madrid

Paredes, J., La España contemporánea, 3ª, Ariel, 1997, Barcelona

Artola, M., La España de Fernando VII, 1ª, Espasa, 1968,

Artola, M., La burguesía revolucionaria (1808-1874), 1ª, Alianza Editorial, 1973,

Avilés Fernández, M., Nueva Historia de España. Tomos IV y V., 1ª, Edaf, 1975, Madrid

Fernández Sebastián, J. y Fuentes, J. F. (dirs.), Diccionario político-social del siglo XX español., 1ª, Alianza Editorial, 2008, Madrid

Tusell. J., Manual de Historia de España. 6. Siglo XX, 1ª, Historia 16, 1990, Madrid

Tusell. J., Historia de España en el siglo XX., 1ª, Taurus, 1998, Madrid

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos os alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia da arte contemporánea				
Materia	Historia da arte contemporánea			
Código	002G251V01602			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Barriocanal López, María Yolanda			
Profesorado	Nodar Fernández, Victoriano			
Correo-e	barriocanal@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	A materia de Historia da Arte Contemporánea abarca temporalmente dende o derradeiro cuarto do século XVIII ata o momento actual. Arquitectura, escultura e pintura.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CG5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz	• saber facer • Saber estar / ser
CE28	Coñecemento das distintas metodoloxías da aproximación á Historia da Arte	• saber • saber facer
CE34	Coñecementos instrumentais aplicados á Historia da Arte	• saber facer • Saber estar / ser
CT2	Aplicación dos coñecementos	• saber facer • Saber estar / ser
CT8	Compromiso ético e responsabilidade social	• Saber estar / ser
CT11	Capacidade de aprendizaxe autónoma	• saber facer • Saber estar / ser
CT12	Capacidade para imprevistos, creatividade e lideranza	• saber facer • Saber estar / ser
CT13	Iniciativa e espírito emprendedor	• saber facer • Saber estar / ser
CT14	Motivación pola calidade	• saber facer
CT16	Coñecemento doutras culturas	• saber facer • Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Capacidade para recoñecer e reflexionar sobre as principais aportacións artísticas ao longo da historia.	CG5 CE28 CE34 CT2 CT11 CT14 CT16
Lectura da obra de arte como documento excepcional dos gustos estéticos e da mentalidade do pasado	CG5 CE34 CT8 CT11 CT14 CT16
Capacidade para a interpretación da obra de arte nos diferentes períodos de estudo dende unha perspectiva metodolóxica múltiple.	CG5 CE34 CT2 CT8 CT12 CT13 CT14

Contidos

Tema

I.-ORIXES E FUNDAMENTOS DÁ ARTE NA IDADE CONTEMPORÁNEA. A ARTE DÁ ILUSTRACIÓN.	1. Neoclasicismo 2. Prerromantismo
II.- O SÉCULO XIX E OS MOVEMENTOS ARTÍSTICOS NO CAMBIO DE SÉCULO.	1.-Romantismo 2.- Realismo 3.- Revolución, renovación e decadentismo: do Impresionismo ao Postimpresionismo
III.- O SÉCULO XX. VANGARDAS HISTÓRICAS. A ARTE DESPOIS DE 1945.	1.- Vangardas Históricas: primeiras vangardas e período de entreguerras 2.- As segundas vangardas. Arte de 1945 a 1970. 3.- A Posmodernidade e as tendencias máis actuais.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	24	30	54
Traballo tutelado	7	20	27
Eventos científicos	2	2	4
Resolución de problemas	6	10	16
Seminario	5	0	5
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	20	22
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	10	12
Presentación	1	4	5
Observación sistemática	0	4	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Presentación da materia e toma de contacto co alumno.
Lección maxistral	Exposición e explicación dos contidos da materia por parte do profesor.
Traballo tutelado	Traballos sobre algún aspecto relacionado coa arte contemporánea.
Eventos científicos	Reservanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas desde o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Resolución de problemas	Comentario de textos e/ou imaxes de obras de arte relacionadas coas diferentes tendencias da Arte Contemporánea.
Seminario	Seguimento do avance e resolución de problemas relacionados coa materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas	Traballarase co alumnado individualmente ou en grupo, sobre a realización de comentario de textos e/ou imaxes de obras de arte relacionadas coas diferentes tendencias da Arte Contemporánea. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: ALUMNADO PRESENCIAL na aula; ALUMNADO NON PRESENCIAL na plataforma virtual de teledocencia Moodle (Faitic, Uvigo) e na plataforma e-meeting.
Traballo tutelado	Traballarase cos alumnos individualmente ou en grupo, tanto as fontes necesarias para a realización dos seus traballos e os problemas teóricos ou prácticos que poidan xurdir. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO na plataforma virtual de teledocencia Moodle (Faitic, Uvigo); ALUMNADO PRESENCIAL na aula e no despacho do profesor; ALUMNADO NON PRESENCIAL seguimento no despacho, tamén vía mail e na plataforma e-meeting.
Seminario	Traballarase cos alumnos individualmente ou en grupo, tanto as fontes necesarias para a realización dos seus traballos e os problemas teóricos ou prácticos que poidan xurdir. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO na plataforma virtual de teledocencia Moodle (Faitic, Uvigo); ALUMNADO PRESENCIAL na aula e no despacho do profesor; ALUMNADO NON PRESENCIAL seguimento no despacho, tamén vía mail e na plataforma e-meeting.

Avaliación

Descrición	CualificaciónCompetencias Avaliadas
------------	-------------------------------------

Resolución de problemas	Presentación e entrega de comentarios de texto e/ou imaxes de obras de arte relacionadas coas diferentes tendencias da Arte Contemporánea. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Capacidade para recoñecer e reflexionar sobre as principais aportacións artísticas ao longo da historia.	20	CG5 CE28 CE34 CT2 CT11 CT14 CT16
Traballo tutelado	Traballo monográfico sobre un artista ou movemento relacionados coa Arte Contemporánea. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Capacidade para recoñecer e reflexionar sobre as principais aportacións artísticas ao longo da historia. Lectura da obra de arte como documento excepcional dos gustos estéticos e da mentalidade do pasado.	10	CG5 CE28 CE34 CT2 CT8 CT11 CT14 CT16
Exame de preguntas de desenvolvemento	Proba teórica consistente no desenvolvemento dun tema no que se deberán relacionar ideas de diferentes momentos ou tendencias da Arte Contemporánea. Para superar a materia, é necesario acadar nesta proba unha cualificación mínima de 5 puntos. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: O coñecemento da Historia da Arte Xeral como proceso complexo, aberto e discontinuo a partir da compartimentación do tempo histórico en diversos períodos. Capacidade para recoñecer e reflexionar sobre as principais aportacións artísticas ao longo da historia.	25	CG5 CE28 CE34 CT2 CT11 CT13 CT14 CT16
Resolución de problemas e/ou exercicios	Proba consistente nun comentario breve de cinco obras de arte relacionadas co temario. Para superar a materia, é necesario acadar nesta proba unha cualificación mínima de 5 puntos. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: O coñecemento da Historia da Arte Xeral como proceso complexo, aberto e discontinuo a partir da compartimentación do tempo histórico en diversos períodos. Capacidade para recoñecer e reflexionar sobre as principais aportacións artísticas ao longo da historia.	25	CG5 CE28 CE34 CT2 CT11 CT14 CT16
Presentación	Presentación dos resultados do traballo monográfico sobre un artista ou movemento relacionado coa Arte Contemporánea. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: O coñecemento da Historia da Arte Xeral como proceso complexo, aberto e discontinuo a partir da compartimentación do tempo histórico en diversos períodos. Lectura da obra de arte como documento excepcional dos gustos estéticos e da mentalidade do pasado.	10	CE34 CT2 CT8 CT12 CT13 CT14
Observación sistemática	Valoración do traballo autónomo do alumnado, a través da realización de cuestionarios sobre os contidos da materia. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Capacidade para recoñecer e reflexionar sobre as principais aportacións artísticas ao longo da historia. Lectura da obra de arte como documento excepcional dos gustos estéticos e da mentalidade do pasado.	10	CG5 CE28 CE34 CT2 CT11 CT14 CT16

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.

Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC

farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles.

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudiantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continúa, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que supoñerá o 70% da nota final, e un traballo obligatorio, que representará un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

ARIAS ANGLÉS, Enrique, Del Neoclasicismo al Impresionismo. Historia del arte español 3, Akal, 1999, Madrid
GOMBRICH, Ernst, La Historia del Arte, Debate, 1997, Madrid
ROSENBLUM, Robert / JANSON, H.W., El arte del siglo XIX, Akal, 1992, Madrid
SCHAPIRO, Meyer, El arte moderno, Alianza, 1993, Madrid
ANTIGÜEDAD DEL CASTILLO-OLIVARES, Mª Dolores et aliis, el arte del siglo XIX,, Editorial Universitaria Ramón Areces, 2010,
ARNALDO, Javier, El movimiento romántico, Historia 16, 1989, madrid
GARCÍA MELERO, José Enrique, Historia del Arte Moderno. vol. IV. el arte del siglo XVIII,, Editorial Universitaria Ramón Areces, 2011, Madrid
RODRÍGUEZ RUÍZ, Delfín, Barroco e Ilustración en Europa, Historia 16, 1989, Madrid

Bibliografía Complementaria

ARGAN, Giulio Carlo, El arte moderno. Del Iluminismo a los movimientos contemporáneos, Akal, 1991, Madrid
BOZAL FERNANDEZ, Valeriano (Ed), Historia de las ideas estéticas y de las teorías artísticas contemporáneas, Vol I y II, Visor, 1996, Madrid
CHIPP, Herschel B., Teorías del arte contmporáneo. Fuentes artísticas y opiniones críticas, Akal, 1995, Madrid
CURTIS, William JR, La Arquitectura Moderna desde 1900, Hermann Blume, 1986, Madrid
DAIX, Pierre, Historia cultural del arte moderno. De David a Cézanne, Cátedra, 2002, Madrid
DAIX, Pierre, Historia cultural del arte moderno. El siglo XX, Cátedra, 2002, Madrid
EISENMAN, Stephen F. (et al.), Historia crítica del arte del siglo XIX, Akal, 2001, Madrid
FER, Briony / BATCHELOR, David / WOOD, Paul, Realismo, Racionalismo, Surrealismo, Akal, 1999, Madrid
FOSTER, Hal / KRAUSS, Rosalind / BOIS, Yve-Alain / BUCHLOH, Benjamin H.D., Arte desde 1900. Modernidad, antimodernidad, posmodernidad, Akal, 2006, Madrid
HAMILTON, George Heard, Pintura y escultura en Europa 1880/1940, Cátedra, 1989, Madrid
HARRISON, Charles /FRASCINA, Francis / PERRY, Gill, Primitivismo, Cubismo yAbstracción, Akal, 1998, Madrid
HEREU, Pere / MONTANER, Josep María / OLIVERAS, Jordi, Textos de arquitectura de la modernidad, Nerea, 1994, Madrid
HERNANDO, Javier, Arquitectura en España 1770-1900, Cátedra, 1989, Madrid
HITCHCOCK, Henry Russell, Arquitectura de los siglos XIX y XX, Cátedra, 1985, Madrid
HONOUR, Hugh, Neoclasicismo, Xarait, 1982, Madrid
LUCIE-SMITH, Edward, Movimientos artísticos desde 1945, Destino, 1993, Barcelona
MARCHÁN FIZ, Simón, Fin de siglo y los primeros (1890-1917), Espasa Calpe, 1994, Madrid
MARCHÁN FIZ, Simón, Las vanguardis históricas y sus sombras (1917-1930), Espasa Calpe, 1995, Madrid
MARCHÁN FIZ, Simón, Del arte objetual al arte concepto (1960-1974), Akal, 1986, Madrid
MORALES YMARÍN, José Luis, Pintura en España 1750-1808, Cátedra, 1994, Madrid
NOVOTNY, Fritz, Pintura y escultura en Europa 1780-1880, Cátedra, 2008, Madrid
REYERO HERMOSILLA, Carlos / FREIXA, Mireia, Pintura y escultura en España 1800-1910, Cátedra, 2005, Madrid
RODRIGUEZ LLERA, Ramón, El arte enel siglo XX, Creaciones Vincent Gabrielle, 2009, El Boalo (Madrid)
URRUTIA, Ángel, Arquitectura española. Siglo XX, Cátedra, 1997, Madrid

Recomendacións

Materias que se recomienda ter cursado previamente

Arte: Arte clásica/O02G251V01203
Historia da arte medieval/O02G251V01404
Historia da arte moderna/O02G251V01502

Outros comentarios

Ao longo do curso entregárase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos os alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia moderna de España				
Materia	Historia moderna de España			
Código	002G251V01603			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	López Díaz, María			
Profesorado	López Díaz, María			
Correo-e	marial@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	Coñecemento dos fundamentos básicos da civilización e sociedade españolas da Idade Moderna, nas súas vertentes política, económica, social e cultural; e a súa interrelación con outras civilizacións e sociedades europeas e ultramarinas			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.	• saber
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber • saber facer
CG3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica	• saber facer
CG5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz	• saber facer
CE12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	• Saber estar / ser
CE16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade	• saber
CE19	Coñecemento da historia nacional propia	• saber
CT4	Comunicación oral e escrita no idioma propio	• saber facer
CT9	Traballo en equipo en diversos contextos	• saber facer
CT11	Capacidade de aprendizaxe autónoma	• saber facer
CT14	Motivación pola calidade	• saber facer

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento dos conceptos principais da Historia da Península Ibérica	CE16 CE19
Coñecemento da Historia da Península Ibérica nunha perspectiva comparada	CB1 CG3 CE16 CE19 CT11
Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	CE12
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas	CG3
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados na bibliografía específica	CB4 CG5 CT4 CT9 CT14

Contidos
Tema

1. Bases estruturais	1.1. Demografía, poboación e sociedade na España do Antigo Réxime 1.2. Os sectores económicos da España do Antigo Réxime 1.3. O pensamento económico hispano: teoría e práctica nos séculos XVI-XVIII
2. Cultura e mentalidades	2.1. O problema do Renacemento español e a reforma católica 2.2. A cultura do Barroco e da Ilustración en España 2.3. Cultura popular e mentalidades na época das Luces
3. Política e relacións internacionais	3.1. Os Reis Católicos e a Monarquía española no cincocentos (reinados de Carlos I e Felipe II) 3.2. A Monarquía española no seiscentos: os Austrias menores 3.3. A España borbónica. A crise do Antigo Réxime en España

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	24	30	54
Obradoiro	6	12	18
Resolución de problemas	7	28	35
Eventos científicos	2	0	2
Seminario	4	0	4
Exame de preguntas de desenvolvemento	4	20	24
Práctica de laboratorio	2	6	8
Autoavaliación	0	4	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Sesión dedicada á presentación do programa da materia, e a tomar un primeiro contacto cos/os alumnos/as o fin de coñecer o seu interese e motivación pola mesma
Lección maxistral	Exposición detallada por parte do docente dos contidos teóricos da materia, destacando aquelas liñas básicas que haberán de permitir o desenvolvemento das actividades relacionadas co temario.
Obradoiro	Actividades encamiñadas ao traballo intensivo do alumnado sobre un aspecto, tema ou conxunto de temas do programa, que implicará a lectura e manexo de bibliografía específica, responder a preguntas guía formuladas polo docente, a realización de ensaios e cuestionarios, así como a participación nas sesións de debate que leven a cabo. Dentro das mesmas inclúense dous seminarios programados.
Resolución de problemas	Actividades encamiñadas a resolución de exercicios prácticos relacionados cos contidos da materia. Inclúe o traballo con materiais bibliográficos.
Eventos científicos	Horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas polo Departamento de Historia, Arte e Xeografía ou ben pola Facultade de Historia.
Seminario	Seguimento e aclaración de dúbidas sobre os contidos da materia, así como doutros traballos e exercicios prácticos requiridos aos alumnos.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Obradoiro	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas relacionadas coas lecturas de materiais bibliográficos e as súas preguntas guía que se van a tratar nos seminarios. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de **teledocencia **Moodle (**FaiTic, **UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: A través da aula habilitada para a materia en e-**meeting (enlace **FaiTic).
Resolución de problemas	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas relacionadas coa lectura e análise dos diversos materiais que formarán parte dos exercicios prácticos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de **teledocencia **Moodle (**FaiTic, **UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: A través da aula habilitada para a materia en e-**meeting (enlace **FaiTic).
Seminario	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas relacionadas coa lectura e análise dos diversos materiais que formarán parte dos exercicios prácticos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de **teledocencia **Moodle (**FaiTic, **UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: A través da aula habilitada para a materia en e-**meeting (enlace **FaiTic).

Aviación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaluadas
Lección maxistral	Realización de dúas probas nas que se deberá responder as preguntas de desenvolvemento, outras de resposta curta e un exercicio práctico. Para superar a materia será preciso conseguir, en cada unha das dúas probas, unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10. Os resultados da aprendizaxe avaluados son: Coñecemento dos conceptos principais da Historia da Península Ibérica e coñecemento da Historia da Península Ibérica nunha perspectiva comparada.	60	CB1 CE16 CE19
Obradoiro	Presentación e análise crítica de materiais relacionados cos contidos da materia, traballados previamente ou debatidos na aula. Valorarase o grao de participación dos/os alumnos/as en devanditos debates. Os resultados da aprendizaxe avaluados son: Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado e respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna.	10	CB4 CG5 CT9
Resolución de problemas	Presentación e entrega, nas datas sinaladas e conforme aos criterios fixados polo docente, dos exercicios e materiais elaborados na sesión prácticas. Pode incluír a realización dalgún cuestionario. Os resultados da aprendizaxe avaluados son: Análise e valoración dos conceptos apresos a partir do uso de fontes históricas e bibliográficas.	20	CB4 CG3 CE19 CT4 CT9 CT11 CT14
Autoavaliación	Valoración e avaliación do traballo autónomo do alumnado, mediante a realización dos cuestionarios de autoavaliación sobre os contidos da materia a través de Moodle. Computaranse as respostas correctas. Os resultados da aprendizaxe que serán obxecto de avaliación neste apartado son: Coñecemento dos conceptos principais da Historia da Península Ibérica e coñecemento da Historia da Península Ibérica nunha perspectiva comparada.	10	CE16 CE19 CT11

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os/as estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nolos os seus contidos teóricos como prácticos. Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesmo porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través do TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.). O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá Todos/as os/os alumnos/as matriculados/as na materia teñen dereito a realizar o exame final, no que serán avaluados/as dos contidos do programa (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos/as que non poidan acollerse á avaliación continua (que esixe a entrega en tempo e forma de todas as tarefas) serán avaliados dos contidos da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio que respresentará o 30% restante. O devandito traballo deberá estar asinado, como mínimo, un mes antes da realización do exame oficial e entregarse coincidindo coa data fixada polo Centro para a realización do mesmo en cada convocatoria. En todos os casos (modalidade presencial, semipresencial e opción mencionado art. 12), para superar a materia, requírese obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba escrita (contidos teóricos e prácticos).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

- Domínguez Ortiz, A. (dir.), Historia de España, vols. 5, 6 e 7, 1.ª edición, Planeta, 1988-89, Barcelona
- Floristán, A. (coord.), Historia de España en la Edad Moderna, 1.ª edición, Ariel, 2004, Barcelona
- Fontana, J. & Villares, R. (dirs.), Historia de España, vols. 3, 4 e, 1.ª edición, Crítica & Marcial Pons, 2007-08, Barcelona
- Jover Zamora, J. M.ª (dir.), Historia de España, fundada por Ramón Menéndez Pidal, vols. 17 a 31, 1.ª edición, Espasa-Calpe, 1989-, Madrid
- Martínez Ruiz, E. et al., España moderna, 1.ª edición, Istmo, 1992, Madrid
- Rodríguez García, J. & Castilla Soto, J., Diccionario de términos de Historia de España. Edad Moderna, 1.ª edición, Ariel, 2005, Barcelona

Bibliografía Complementaria

- Artola, M., La Hacienda del Antiguo Régimen, 1.ª edición, Alianza, 1982, Madrid
- Capel Martínez, R. M.ª & Cepeda Gómez, J., El siglo de las Luces. Política y sociedad, 1.ª edición, Síntesis, 2006, Madrid

Comín, F., Hernández, M. & Llopis, E. (eds.), Historia económica de España: siglos X-XX, 1.ª edición, Crítica, 2002, Barcelona

Domínguez Ortiz, A., Sociedad y estado en el siglo XVIII español, 1.ª edición, Ariel, 1976, Barcelona

Elliott, J., La España Imperial, 1469-1716, 5.ª edición, Vicens Vives, 1986, Barcelona

Fernández Albaladejo, P., Fragmentos de Monarquía. Trabajos de historia política, 1.ª edición, Alianza, 1992, Madrid

Franco Rubio, G. A., Cultura y mentalidad en la España Moderna, 1.ª edición, Mergablum, 1999, Sevilla

García Cárcel, R., Las culturas del Siglo de Oro, 1.ª edición (red. 1989), Historia 16, 1998, Madrid

González Enciso, A. et al., Historia económica de la España moderna, Actas, 1992, Madrid

Lynch, J., Los Austrias (1516-1700), 3.ª edición, Crítica, 2007, Barcelona

Lynch, J., El siglo XVIII, 1.ª edición, Crítica, 1991, Barcelona

Marcos Martín, A., España en los siglos XVI, XVII y XVIII: economía y sociedad, 1.ª edición, Crítica, 2000, Barcelona

Nadal, J., La población española. Siglos XVI al XX, 2.ª edición corr. y aum., Ariel, 1986, Barcelona

Sánchez Blanco, F., La Ilustración en España, 1.ª edición, Akal, 1997, Madrid

Vincent, B. & Ruiz Ibáñez, J. J., Los siglos XVI-XVII. Política y sociedad, 1.ª edición, Síntesis, 2007, Madrid

Recomendaciones

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos/as os/as alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Mundo actual				
Materia	Mundo actual			
Código	002G251V01604			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Rodríguez Teijeiro, Domingo			
Profesorado	Rodríguez Teijeiro, Domingo			
Correo-e	teijeiro@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	Estudio dos principais acontecementos e os procesos xerais de cambio e continuidade da Humanidade a partires da segunda metade do século XX en perspectiva diacrónica, con especial atención á realidade europea sen renunciar ao estudo comparado doutros espazos mundiais.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber
CG5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz	• Saber estar / ser
CE12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	• saber • Saber estar / ser
CE21	Coñecemento da historia da integración europea	• saber
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber
CT3	Capacidade de organización e planificación	• saber facer
CT4	Comunicación oral e escrita no idioma propio	• saber
CT11	Capacidade de aprendizaxe autónoma	• saber facer
CT15	Sensibilidade a temas ambientais.	• Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias	CG5 CT1
Coñecemento da Historia da integración europea	CE21
Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	CB4 CE12
Elaboración de traballos básicos e de iniciación	CT1 CT3 CT4 CT11 CT15

Contidos	
Tema	
1. Os fundamentos do mundo actual.	1.1. A Guerra Fría e a política de bloques. 1.2. A evolución económica a partires da Segunda Guerra Mundial. 1.3. O mundo capitalista. O proceso de integración europea. 1.4. O mundo comunista. 1.5. Descolonización e Terceiro Mundo.
2. Entre dous milenios.	2.1. A nova Orde Internacional. 2.2. A crise do Estado de Benestar. 2.3. Os grandes conxuntos rexionais. 2.4. Os retos do presente.

Planificación docente			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	22	55	77

Eventos científicos	2	0	2
Traballo tutelado	5	30	35
Seminario	8	14	22
Resolución de problemas de forma autónoma	2	1	3
Resolución de problemas	3	0	3
Exame de preguntas de desenvolvemento	6	0	6
Observación sistemática	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Sesións orientadas a presentar a materia, tomar contacto co alumnado e reunir información sobre as súas competencias, motivacións e intereses.
Lección maxistral	Explicación dos contidos da materia polo profesor.
Eventos científicos	Asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia
Traballo tutelado	Traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado orientados ao achegamento aos instrumentos de recompilación de información e ás fontes propias da época contemporánea. Deberán estar asignados inexcusamente antes do remate do primeiro mes do cuadrimestre.
Seminario	Actividade enfocada ao traballo individual ou en grupo sobre un tema específico a partir de materiais de diversa natureza co obxectivo de afondar nunha selección de contidos de especial dificultade ou relevancia introducidos ou non nas sesións maxistrais.
Resolución de problemas de forma autónoma	Actividades orientadas á resolución de problemas e/ou exercicios na aula relacionados cos contidos introducidos nas sesións maxistrais que inclúan a resolución de forma autónoma de comentarios e composicións de texto histórico, mapas históricos e análise e interpretación de materiais gráficos.
Resolución de problemas	Sesións orientadas á formulación de cuestións relacionadas coa materia nas que o alumnado, baixo a supervisión do profesorado, debe desenvolver as solucións axeitadas para a resolución do problema ou exercicio presentado.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas	Seguimento individualizado dos materiais xerados nos seminarios para facilitar a comprensión daqueles contidos de especial dificultade ou relevancia introducidos ou non nas sesións maxistrais. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: Curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (Faitic, UVigo).
Traballo tutelado	Seguimento individualizado das actividades orientadas á elaboración dos traballos prácticos realizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: Curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (Faitic, UVigo).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Seminario	Selección, presentación, análise e crítica dos materias trabados e capacidades para fomentar o debate, a discusión e a participación. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Coñecemento da Historia da integración europea Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado Elaboración de traballos básicos e de iniciación	10	
Resolución de problemas de forma autónoma	Presentación e entrega, nas datas sinaladas e conforme aos parámetros indicados, dos exercicios prácticos sinalados. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Coñecemento da Historia da integración europea Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado Elaboración de traballos básicos e de iniciación	5	CB4 CE12 CE21 CT15

Traballo tutelado	Presentación e entrega, na data sinalada dos traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado. Valorarase o marco teórico, a estrutura e articulación do traballo, a reflexión crítica sobre as fontes e a presentación formal do mesmo. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Elaboración de traballos básicos e de iniciación	15	CT3 CT4 CT11 CT15
Lección maxistral	Valoraranse os coñecementos teóricos da materia, a estruturación de ideas e a precisión e claridade expositiva a través de dúas probas de avaliación que incluírán tanto probas de contido teórico como comentarios de textos, mapas e gráficas. Para superar a materia será preciso acadar, en ambas as dúas probas, unha cualificación de cando menos 5 puntos. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Coñecemento da estrutura diacrónica da Historia. Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias. Coñecemento da Historia da integración europea	60	CG5 CE21 CT1
Observación sistemática	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado, a través da realización e presentación de tarefas establecidas nas sesións teóricas e prácticas, seminarios, titorías e outras actividades. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Elaboración de traballos básicos e de iniciación.	10	CT3 CT11

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.

Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.). O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles.

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continua examínanse de todo o programa da materia, o cal deberán preparar a partir da bibliografía básica sinalada. Asemade, deberán realizar obrigatoriamente un traballo práctico que implique o manexo dunha fonte histórica propia da materia, o cal será comunicado ao profesor responsable con anterioridade ao remate das sesións presenciais e entregado na data do exame final. Este último suporá o 70% da nota final e o traballo práctico o 30%. En todos os casos (modalidade presencial, semipresencial e opción polo mencionado art. 12), para superar a materia, requírese obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 tanto na parte teórica como na parte práctica. En todos os casos (modalidade presencial, semipresencial e opción polo mencionado art. 12), para superar a materia, requírese obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 tanto na parte teórica como na parte práctica.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

NUÑEZ SEIXAS, J.M., Las utopías pendientes. Una breve historia del mundo desde 1945, Crítica, 2015, Barcelona

MAMMARELLA, G., Historia de Europa contemporánea desde 1945 hasta hoy, Ariel, 2008, Barcelona

DÍEZ ESPINOSA et al., Historia del Mundo Actual (desde 1945 hasta nuestros días), Servicio de Publicaciones de la Universidad de Val, 2006, Valladolid

Bibliografía Complementaria

PAREDES, J. (coord.), Historia Universal contemporánea. II: de la Primera Guerra Mundial a nuestros días, Ariel, 2000, Barcelona

NOUSCHI, M., Historia del siglo XX. Todos los mundos, el mundo, Cátedra, 1996, Madrid

MARTINEZ CARRERAS, et als., Historia del mundo actual, Marcial Pons, 1996, Madrid

ARÓSTEGUI, J., BUCHRUCKER, C. e SABORIDO, J., dirs, El mundo contemporáneo. Historia y Problemas, Crítica, 2001, Barcelona

ARACIL, R., OLIVER, J. e SEGURA, A., El mundo actual. De la segunda guerra mundial a nuestros días, Universitat de Barcelona, 1998, Barcelona

JUDT, T., Postguerra. Una historia de Europa desde 1945, Taurus, 2006, Barcelona

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos os alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Sistemas de representación xeográfica				
Materia	Sistemas de representación xeográfica			
Código	002G251V01605			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	de Uña Álvarez, Elena Pilar			
Profesorado				
Correo-e				
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Estudo e experimentación das bases técnicas en Xeografía, introducindo ó análise e tratamento dos datos xeográficos na súa representación gráfica e cartográfica.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber • saber facer
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber facer • Saber estar / ser
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	• Saber estar / ser
CG3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica	• saber facer
CG6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares	• saber facer • Saber estar / ser
CE5	Integración das dimensións espacial e temporal na explicación dos procesos territoriais	• saber facer
CE6	Coñecemento e aplicación dos principais métodos e técnicas de investigación xeográfica	• saber • saber facer
CE7	Uso correcto da información xeográfica como instrumento de interpretación dos sistemas territoriais	• saber facer
CE10	Capacidade de relacionar, sintetizar e expresar información xeográfica en sistemas gráficos e cartográficos	• saber • saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber • saber facer
CT2	Aplicación dos coñecementos	• saber facer
CT4	Comunicación oral e escrita no idioma propio	• saber facer • Saber estar / ser
CT7	Capacidade de razoamento crítico	• saber facer
CT10	Atención á diversidade e multiculturalidade.	• Saber estar / ser
CT11	Capacidade de aprendizaxe autónoma	• saber facer • Saber estar / ser
CT14	Motivación pola calidade	• saber facer • Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento aplicado da Xeografía no marco da metodoloxía científica: formulación de hipóteses, selección de información e técnicas.	CB3 CG3 CE6 CE7 CT1 CT2 CT7

Coñecemento e análise dos principais sistemas xeográficos de representación gráfica e cartográfica, amosando capacidade para establecer os seus requisitos de uso en diversos contextos.	CB3 CG3 CG6 CE5 CE6 CE10 CT1 CT2 CT4 CT7
Habilidade na realización de exercicios prácticos, con aplicación de técnicas xeográficas cualitativas ou cuantitativas, sobre procesos e dinámica do territorio	CB5 CG3 CG6 CE7 CE10 CT2 CT4 CT7 CT11
Capacidade para elaborar e comunicar resultados de traballos aplicados, coidando a calidade, e xerando aportacións significativas.	CB4 CG6 CE7 CE10 CT4 CT10 CT11 CT14

Contidos

Tema	
1.- Xeoinformación e TIG	1.1.- Información xeográfica 1.2.- Infraestructuras dos datos espaciais (IDE)
2.- Os datos xeográficos	2.1.- Natureza dos datos e estadísticos básicos 2.2.- Diagramas e gráficos de datos 2.3.- Cartogramas
3.- Representacións cartográficas	3.1.- Antecedentes 3.2.- Evolución histórica 3.3.- Teledetección e SIG

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	1	3
Lección maxistral	7	15	22
Eventos científicos	6	3	9
Resolución de problemas	10	10	20
Traballo tutelado	15	18	33
Prácticas autónomas a través de TIC	0	20	20
Seminario	4	2	6
Exame de preguntas obxectivas	2	0	2
Práctica de laboratorio	2	10	12
Traballo	2	11	13
Observación sistemática	0	10	10

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades para detectar coñecementos previos, intereses e motivacións do alumnado. Presentación dos obxectivos, contidos, metodoloxía e desenvolvemento da materia.
Lección maxistral	Explicación e reflexión dos contidos teóricos guiadas polo docente como referentes das aplicacións prácticas da materia.
Eventos científicos	Conferencias, charlas, exposicións, mesas redondas, debates... realizados por poñentes de prestixio, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia.
Resolución de problemas	Exercicios procedimentais nos diferentes tipos da representación xeográfica, na procura da resolución gráfica e cartográfica.

Traballo tutelado	Elaboración, presentación e defensa dun documento relativo a temática da materia (lecturas, investigación) polo alumnado.
Prácticas autónomas a través de TIC	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais relacionadas coa materia. Desenvólvense a través das TIC de maneira autónoma.
Seminario	Seguimento e orientación de contidos explicados e preparación de temas de avaliación ou de traballos encargados.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Atención particular dos estudantes para orientar a docencia teórico-práctica, resolver dúbidas, e contrastar o progreso do traballo. A atención personalizada consistirá nas orientacións específicas, resolución de dúbidas ou problemas no desenvolvemento das secuencias de aprendizaxe. Todo o alumnado: na plataforma de teledocencia Moodle. Alumnado semipresencial: aula e-meeting (enlace FaiTic). Alumnado presencial: na aula e na sala de informática.
Seminario	Atención particular dos estudantes para orientar a docencia teórico-práctica, resolver dúbidas, e contrastar o progreso do traballo. A atención personalizada consistirá na revisión dos exercicios, probas e traballos; na resolución de dúbidas e toma de acordos para calquer aspecto da dinámica da materia. Todo o alumnado: na plataforma de teledocencia Moodle. Alumnado semipresencial: aula e-meeting (enlace FaiTic). Alumnado presencial: na aula.
Actividades introductorias	Atención particular dos estudantes para orientar a docencia teórico-práctica, resolver dúbidas, e contrastar o progreso do traballo. A atención personalizada consistirá na orientación do nivel de aprendizaxe requirido, a introducción os materiais, a resolución de dúbidas e a explicación da dinámica do desenvolvemento da materia. Alumnado presencial: na aula. Alumnado semipresencial: aula e-meeting (enlace FaiTic). Todo o alumnado: na plataforma de teledocencia Moodle (foro de avisos, noticias e dúbidas).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Exame de preguntas obxectivas	Avaliación de coñecementos e competencias con una serie de preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, emparellamiento, selección). Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento aplicado da Xeografía no marco da metodoloxía científica: formulación de hipóteses, selección de información e técnicas; Coñecemento e análise dos principais sistemas xeográficos de representación gráfica e cartográfica, amosando capacidade para establecer os seus requisitos de uso en diversos contextos.	30	CG3 CE5 CE6 CE7 CE10 CT1 CT2 CT4 CT7
Traballo	Avaliación dos traballos tutelados pola súa organización, metodoloxía, resultados, presentación e defensa (inclúe traballo autónomo nas TIC). Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Habilidade en realización de exercicios prácticos, con aplicación de técnicas xeográficas cualitativas ou cuantitativas, sobre procesos e dinámica do territorio; Capacidade para elaborar e comunicar resultados de traballos aplicados, coidando a calidade, e xerando aportacións significativas.	40	CG3 CG6 CE7 CE10 CT2 CT4 CT7 CT11 CT14
Práctica de laboratorio	Avaliación de coñecementos e competencias mediante a execución de un suposto práctico. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento aplicado da Xeografía no marco da metodoloxía científica: formulación de hipóteses, selección de información e técnicas; Coñecemento e análise dos principais sistemas xeográficos de representación gráfica e cartográfica, amosando capacidade para establecer os seus requisitos de uso en diversos contextos	20	CG3 CG6 CE7 CE10 CT2 CT4 CT7 CT11 CT14

Observación sistemática	Percepción atenta, racional, planificada e sistemática para describir e rexistrar as manifestacións do comportamento do alumnado, valorando aprendizaxes e accións (orde, precisión, destreza, eficacia, participación activa) a través do traballo autónomo en todos os escenarios docentes. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento e análise dos principais sistemas xeográficos de representación gráfica e cartográfica, amosando capacidade para establecer os seus requisitos de uso en diversos contextos. Capacidade para elaborar e comunicar resultados de traballos aplicados, coidando a calidade, e xerando aportacións significativas.	10	CB3 CB4 CB5
-------------------------	---	----	-------------------

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.

Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.). O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continua, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante una proba teórico-práctica que suporá o 70% da nota final e un traballo obrigatorio que representará un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Aguilera, M.J. et al., Fuentes, tratamiento y representación de la información geográfica, 1ª, UNED, 2003, Madrid
Jimenez, J. & Monteagudo, J. (Eds.), La documentación cartográfica, 1ª, Universidad de Huelva, 2001, Huelva
Peña Llopis, J., Sistemas de información geográfica aplicados a la gestión del territorio, 4ª, Club Universitario, 2009, Alicante
Pérez Navarro, A. (Coord.), Introducción a los sistemas de información geográfica y geotelemática, 1ª, UOC, 2011, Barcelona
Santos Preciado, J.M., Estadística elemental para historiadores y geógrafos, 1ª, UNED, 2009, Madrid
Walford, N., Geographical data analysis, 1ª, Wiley, 1995, Chichester (UK)
IGN, Instituto Geográfico Nacional, <http://www.ign.es/web/ign/portal>, Acceso 2017,
SITGA, Información Xeográfica de Galicia, <http://mapas.xunta.gal/portada>, Acceso 2017,

Bibliografía Complementaria

Recomendacións

Outros comentarios

Esta guía docente expón as liñas xerais de desenvolvemento da materia e pode sufrir reaxustes pola dinámica do grupo ou imprevistos.

Ao longo do curso entregárase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos os alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia de América contemporánea				
Materia	Historia de América contemporánea			
Código	002G251V01901			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	2c
Lingua impartición	Castelán			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Vaquero Díaz, María Beatriz			
Profesorado	Campos Álvarez, José Ramón			
Correo-e	mdiaz@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Estudio dos procesos políticos, económicos e sociais acontecidos no continente americano dende a independencia ata os tempos actuais.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber • saber facer
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber facer
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	• saber
CG2	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais	• saber • saber facer
CG5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz	• saber facer • Saber estar / ser
CE12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	• saber
CE13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais	• saber
CE14	Coñecemento da estrutura diacrónica xeral do pasado	• saber
CE16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade	• saber
CE22	Coñecemento da historia universal	• saber
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber • saber facer
CT2	Aplicación dos coñecementos	• saber facer
CT7	Capacidade de razoamento crítico	• saber
CT9	Traballo en equipo en diversos contextos	• saber facer • Saber estar / ser
CT11	Capacidade de aprendizaxe autónoma	• saber facer
CT15	Sensibilidade a temas ambientais.	• saber • saber facer

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento dos conceptos principais da Historia de América	CB3 CG2 CE14 CE16 CT1 CT2 CT7 CT9

Coñecemento dos procesos históricos americanos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias	CB3 CG2 CE14 CE16 CT1 CT7 CT11 CT15
Coñecemento da Historia americana nunha perspectiva comparada	CB5 CG2 CG5 CE12 CE13 CE22 CT1 CT7 CT11 CT15
Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	CB5 CG2 CE12 CE13 CE14 CT1 CT2 CT7
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas	CB3 CG2 CE14 CT1 CT2 CT7 CT11
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica	CB4 CG2 CE13 CE16 CT1 CT2 CT7 CT9

Contidos

Tema

1. América Independente	1.1 Procesos de independencia 1.2 América caudillista 1.3 A inserción de Latinoamérica nos mercados mundiais 1.4 Os Estados Unidos no século XIX 1.5 Latinoamérica entre as dúas guerras mundiais 1.6 Latinoamérica actual 1.7 Estados Unidos no século XX
-------------------------	--

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	24	35	59
Resolución de problemas	4	15	19
Traballo tutelado	5	20	25
Obradoiro	6	14	20
Seminario	8	15	23
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	0	2
Observación sistemática	0	1	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Exposición do contido do curso.
Lección maxistral	Explicación dos contidos do temario.
Resolución de problemas	Supervisión de traballos individuais expostos en público polos alumnos.
Traballo tutelado	Supervisión e dirección de traballos individuais.
Obradoiro	Traballos de explicación de temas cos alumnos. Inclúense dúas horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Seminario	Dirección de traballos colectivos realizados por pequenos grupos de alumnos.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Obradoiro	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais utilizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, Uvigo). ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula e nas titorías.
Resolución de problemas	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais utilizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, Uvigo). ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula e nas titorías.
Traballo tutelado	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais utilizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, Uvigo). ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula e nas titorías.
Lección maxistral	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, a metodoloxía utilizada e das probas de avaliación escritas. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, Uvigo). ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula e nas titorías.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Obradoiro	Traballos de explicación teórica sobre puntos concretos do temario. O que dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecemento dos conceptos principais da Historia de América.	10	CB3 CG2 CE14 CE16 CT1 CT2 CT7 CT9
Resolución de problemas	Comentarios de texto e material gráfico que será suministrado polo profesor. O que dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas	10	CB3 CE14 CT1 CT2 CT7 CT11
Traballo tutelado	As sesións de traballo tutelado avaliaranse mediante a realización dun traballo a desenrolar sobre algún tema do programa. O que dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica.	30	CB4 CE13 CE16 CT1 CT2 CT7 CT9

Exame de preguntas de desenvolvemento	Probas que avalían o coñecemento e que inclúen preguntas a desenvolver, preguntas curtas e comentarios de textos. O que dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecemento dos procesos históricos, as súas causas, desenvolvemento e consecuencias.	40	CB3 CG2 CE14 CE16 CT1 CT7 CT11 CT15
Observación sistemática	Percepción atenta, racional, planificada e sistemática para describir e rexistrar as manifestacións do comportamento do alumnado. Avaliación continua do seu traballo autónomo, a través da realización das actividades e probas que conforman a programación da materia. O que dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecemento da Historia América nunha perspectiva comparada	10	CB5 CG5 CE12 CE13 CE22 CT1 CT7 CT11 CT15

Outros comentarios sobre a Avaliación

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continúa, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio que representará un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

SIXIREI PAREDES, C., Historia de América. Dende as independencias ata 1920. T. II, 1ª, Ir Indo, 2012, Vigo

SIXIREI PAREDES, C., Historia de América. Os tempos actuais (1920-2010). T. III, 1ª, Ir Indo, 2013, Vigo

Bibliografía Complementaria

ALCÁZAR, J., Historia Contemporánea de América, 1ª, Universitat de Valencia, 2003, Valencia

AMORES CARREDANO, J.B. (Coord.), Historia de América, 1ª, Ariel, 2006, Barcelona

HALPERIN DONGHI, T., Reforma y disolución de los Imperios Ibéricos, 1750-1850, 1ª, Alianza, 1985, Madrid

HALPERIN DONGHI, T., Historia Contemporánea de América Latina, 1ª, Alianza, 1990, Madrid

HERNÁNDEZ ALONSO, J., Los Estados Unidos de América: Historia y Cultura, 1ª, Ediciones Colegio de España, 1996, Salamanca

Recomendacións

Outros comentarios

É necesario que o alumno/a sexa capaz de ler en portugués e inglés.

Ao longo do curso entregarase a través da plataforma Moodle (<http://faitic.uvigo.es>) documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades do curso. Por esta razón os estudantes deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Lingua clásica: Introducción á lingua e cultura latinas				
Materia	Lingua clásica: Introdución á lingua e cultura latinas			
Código	O02G251V01903			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Filoloxía galega e latina			
Coordinador/a	Ledo Lemos, Francisco José			
Profesorado	Ledo Lemos, Francisco José			
Correo-e	ledolemos@uvigo.es			
Web	http://webs.uvigo.es/ledolemos			
Descrición xeral	Introdución á lingua latina e ás literaturas grega e latina antigas.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	• saber facer
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber facer
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	• saber
CG4	Desenvolver as destrezas asociadas á elaboración, transmisión e xestión do ""saber"" e ""saber facer"" adquirido así como dos resultados do seu razoamento crítico	• saber • saber facer
CG6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares	• saber facer
CE13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais	• Saber estar / ser
CE15	Coñecemento de linguas antigas	• saber • saber facer
CE16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade	• saber
CE17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente	• saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber • saber facer
CT5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento	• saber facer
CT7	Capacidade de razoamento crítico	• saber facer • Saber estar / ser
CT11	Capacidade de aprendizaxe autónoma	• saber facer
CT16	Coñecemento doutras culturas	• saber

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecementos e utilización dos conceptos técnicos e o vocabulario básico para comprender a Literatura Latina	CB2 CB3 CB5 CG6 CE15 CE16 CE17 CT1 CT5 CT11 CT16

Toma de conciencia sobre as aportacións da lingua e a cultura clásica no ámbito académico e social.	CB3 CE13 CT7 CT16
Coñecemento básico dunha lingua clásica e capacitación para a selección, uso e tratamento de textos e datos históricos da época clásica nun contextos interdisciplinar.	CB2 CB3 CB5 CG4 CG6 CE15 CE16 CE17 CT1 CT5 CT11 CT16

Contidos

Tema	
1. A historiografía e a literatura latinas como fonte histórica.	1.1- Os antecedentes gregos. 1.2- Orixes da historia e da prosa latina en xeral (actas dos maxistrados; laudationes funebres; tituli imaginum...) 1.3- Período preclásico (os primeiros analistas; Catón; a época posterior a Catón...) 1.4- A historiografía na época final da República (Catón, Salustio...; Cicerón e as cuestións teóricas sobre a historiografía). 1.5- A historiografía na época dos Xulio-Claudios (Tito Livio; a propaganda do réxime; a épica e a historiografía...) 1.6- A historiografía na época dos Antoninos (Tácito, Suetonio...) 1.7- A historiografía non cristiã dos últimos séculos do Imperio (Amiano MARCELINO. A Historia Augusta...) 1.8- A historiografía e o cristianismo.
2. A lingua latina	2.1- A lingua latina e o seu contexto lingüístico. 2.2- Nocións de gramática latina. 2.3- Tradución de textos.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	25	30	55
Obradoiro	15	40	55
Seminario	5	24	29
Exame de preguntas obxectivas	1	1	2
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	2	4
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	2	4
Observación sistemática	0	1	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Os temas de historiografía e gramática que resultan máis difíciles de abordar serán explicados nas clases. Os alumnos semipresencias disporán de apuntamentos en FAITiC nos que se lles darán estes mesmos contidos.
Obradoiro	Indicacións para a tradución e os comentarios que deben ser preparados polos alumnos, e, posteriormente, corrección das mesmas. Os alumnos semipresencias poderán acceder a estas explicacións nas titorías, e poderán solicitar aclaracións adicionais por correo electrónico.
Seminario	Corrección das traducións. Os alumnos semipresencias poderán acceder a estas explicacións nas titorías, e poderán solicitar aclaracións adicionais por correo electrónico.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
--------------	------------

Obradoiro TODO O ALUMNADO: as tarefas serán asignadas atendendo ós coñecementos previos e ós intereses específicos de cada alumno. Todos os alumnos terán acceso ó material e ós test personalizados dispoñibles en Faitic. Todos os alumnos poderán asistir a titorías individuais presenciais nas horas oficialmente previstas para éstas. ALUMNADO PRESENCIAL: contará coas aclaracións personalizadas que lle correspondan na aula. ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: poderá asistir a titorías individuais por teléfono ou videoconferencia, disporá en Faitic de todo o material necesario e poderá enviar os traballos correspondentes por correo electrónico e recibilos corrixidos.

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Exame de preguntas obxectivas	Unha lista relativamente diversa de preguntas sobre as máis variadas cuestións, coa finalidade de comprobar que o alumno ten un coñecemento xeral da materia Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento básico dunha lingua clásica e capacitación para a selección, uso e tratamento de textos e datos históricos da época clásica nun contextos interdisciplinar.	30	CB3 CB5 CG4 CG6 CE15 CE16 CT5 CT11 CT16
Exame de preguntas de desenvolvemento	O alumno deberá desenrolar dúas propostas de entre varias que se lle propoñan. Estas propostas non se limitarán a un tema específico do temario, senón que nelas se deberán integrar materiais procedentes de diversos temas. Valorarase a claridade e a profundidade da exposición. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecementos e utilización dos conceptos técnicos e o vocabulario básico para comprender a Literatura Latina. Coñecemento básico dunha lingua clásica e capacitación para a selección, uso e tratamento de textos e datos históricos da época clásica nun contextos interdisciplinar.	30	CB2 CB3 CB5 CG4 CG6 CE13 CE15 CE16 CE17 CT1 CT5 CT7 CT11 CT16
Resolución de problemas e/ou exercicios	Tradución e comentario de textos. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecementos e utilización dos conceptos técnicos e o vocabulario básico para comprender a Literatura Latina. Coñecemento básico dunha lingua clásica e capacitación para a selección, uso e tratamento de textos e datos históricos da época clásica nun contextos interdisciplinar.	30	CB2 CB3 CB5 CG4 CG6 CE13 CE15 CE16 CE17 CT1 CT5 CT7 CT11 CT16

Observación sistemática	Participación activa do alumnado nas sesións e actividades propostas polo docente, tendo en conta a avaliación continua do traballo autónomo na aula e na plataforma de teledocencia.	10	CB2 CB3 CB5 CG4 CG6 CE13 CE15 CE16 CE17 CT1 CT5 CT7 CT11 CT16
	Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Toma de conciencia sobre as aportacións da lingua e a cultura clásica no ámbito académico e social.		

Outros comentarios sobre a Avaliación

Todos os alumnos (presenciais e semipresenciais) deberán presentarse á proba final, que constará de tres partes (preguntas cortas / preguntas longas / tradución e comentario). Esta proba final supón o 90% da nota, agás para os alumnos semipresenciais e para os alumnos que non participaron nas clases, que deberán compensar o 10% restante entregando os traballos que se lles indiquen. A proba extraordinaria constará igualmente destas tres partes.

Segundo acordo da Xunta de Facultade, a *participación activa na clase* suporá o 10% da nota final. Os alumnos semipresenciais e aqueles que non participaren nas clases compensarán cun traballo indicado polo profesor ese 10% da cualificación que en principio se asigna a esta *asistencia con participación*.

Outros comentarios:

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles.

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudiantes da Universidade de Vigo).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Algún dicionario Latino/Galego ou Latino/Español,
KENNEY, E.J. CLAUSEN, W.V. (Ed.), The Cambridge History of Classical Literature II: Latin Literature., Cambridge., 1982.(Ver. esp. 1989.)
ROSTAGNI, A, Storia della letteratura latina., Turín., 1964.
ALBRECHT, MICHEL VON, Historia de la literatura romana., Barcelona., 1997.
CODONER, C (Ed.), Historia de la literatura latina., Madrid., 1998.
HOWATSON, M.C, Diccionario de la literatura clásica., Madrid., 1991.

Bibliografía Complementaria

Recomendacións

Outros comentarios

O alumno debe traer os coñecementos de gramática española e galega que se esperan do bacharelato. É convinte tamén

chegar cos coñecementos de latín que se poden obter no ensino medio.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia das relixións				
Materia	Historia das relixións			
Código	002G251V01904			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS 6	Carácter OP	Curso 4	Cuadrimestre 1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Presedo Garazo, Antonio			
Profesorado	Presedo Garazo, Antonio			
Correo-e	antonio.presedo@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	Análise xeral e global das diversas relixións e a súa evolución no tempo, desde as súas orixes aos nosos días			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber facer
CG2	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais	• saber
CG5	Valorar as necesidades e problemas da sociedade e as aportacións (en termos de contribución efectiva) xeradas dende os ámbitos xeográfico-históricos, tendo en conta a necesaria igualdade social e entre sexos, a discapacidade e a educación para a paz	• Saber estar / ser
CE13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais	• Saber estar / ser
CE23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica	• saber facer
CT4	Comunicación oral e escrita no idioma propio	• saber facer
CT7	Capacidade de razoamento crítico	• saber facer
CT8	Compromiso ético e responsabilidade social	• Saber estar / ser
CT10	Atención á diversidade e multiculturalidade.	• Saber estar / ser
CT16	Coñecemento doutras culturas	• saber

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Avaliación do proceso de construción dalgúns elementos esenciais da evolución humana	CG2 CE13
Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna	CG5 CE13 CT7 CT8 CT16
Análise crítico das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral	CG5 CE13 CT16
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes bibliográficas e das interpretacións historiográficas	CG5 CE13 CT16
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas	CB3 CE23 CT4
Compromiso coa ética e responsabilidade social como cidadán e profesional	CB3 CG5 CT10

Contidos
Tema

1. Politeismos	1.1. Oriente Próximo 1.2. Grecia e Roma 1.3. Celtas e xermanos 1.4. América precolombina
2. Relixións de salvación	1.1. Zoroastrismo 1.2. Judaísmo 1.3. Cristianismo 1.4. Islam 1.5 Relixións dualistas
3. Vías de liberación e inmortalidade	3.1. Hinduísmo 3.2. Budismo 3.3. Taoísmo 3.4. Sintoísmo

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	14	21	35
Traballo tutelado	15	20	35
Resolución de problemas	8	20	28
Eventos científicos	2	0	2
Presentación	6	21	27
Seminario	2	0	2
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	10	12
Autoavaliación	0	8	8

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Sesión orientada a presentar a materia, tomar contacto co alumnado e reunir información sobre as súas competencias, motivacións e intereses
Lección maxistral	Exposición dos contidos da materia por parte do profesor e presentación das liñas básicas para o desenvolvemento das actividades relacionadas
Traballo tutelado	Elaboración de traballos por parte dos alumnos a partir de fontes bibliográficas, ben de xeito individual ou ben en grupo, que deberán ser presentados e debatidos na aula
Resolución de problemas	Elaboración de traballos por parte dos alumnos relacionados cos contidos do temario, entre os que se inclúe a realización de algúns exercicios prácticos.
Eventos científicos	Resérvanse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia
Presentación	Exposición e defensa por parte do alumnado do traballo tutelado
Seminario	Seguemento e aclaración de dúbidas sobre os contidos da materia así como supervisión do traballo autónomo do alumnado en relación con ela

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Seguemento do alumnado nas actividades orientadas á realización do traballo e ás dúbidas que poidan xurdir mentres leva a cabo a elaboración de ditos traballos tutelados. TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: A través da aula habilitada para a materia en e-meeting (enlace FaiTic).
Seminario	Seguemento do alumnado para resolver as dúbidas que poidan xurdir a raíz das sesións maxistrais e nas actividades prácticas da materia.TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: A través da aula habilitada para a materia en e-meeting (enlace FaiTic).
Resolución de problemas	Seguemento do alumnado nas actividades relacionadas coa realización de exercicios prácticos. TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: A través da aula habilitada para a materia en e-meeting (enlace FaiTic).

Avaliación

Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
------------	---------------	------------------------

Lección maxistral	Avaliación dos coñecementos adquiridos mediante unha proba ao final da impartición da asignatura, na que se incluírán preguntas de desenvolvemento, así como preguntas de resposta curta e un exercicio práctico. Para superar a materia será preciso acadar nesta proba unha cualificación de 5 puntos sobre 10. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Avaliación do proceso de construción dalgúns elementos esenciais da evolución humana. Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna. Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes bibliográficas e das interpretacións historiográficas	40	CG2 CE23 CT16
Traballo tutelado	Entrega, exposición e defensa na aula do traballo tutelado, avaliándose os seus contidos, estrutura, presentación, capacidade de síntese e análise crítica. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas. Análise crítico das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral. Compromiso coa ética e responsabilidade social como cidadán e profesional.	30	CG5 CE13 CT7 CT8 CT10
Resolución de problemas	Presentación e entrega, conforme os criterios establecidos, dos materiais elaborados nas sesións prácticas. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Compromiso coa ética e responsabilidade social como cidadán e profesional.	20	CG5 CE13 CT7 CT8
Autoavaliación	Valoración do traballo autónomo do alumnado mediante a realización de cuestionarios sobre os contidos da materia a través de Moodle. Computaranse as respostas correctas. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Respecto a outras culturas e modos de entender ao home e á súa contorna	10	CE13 CT16

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os/as estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe de nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

Os/as estudantes deberán cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberán acudir ás probas que os/as docentes dispoñan como imprescindibles.

Todos/as os/as alumnos/as matriculados/as na materia teñen dereito a realizar un exame final, no que serán avaliados/as dos contidos do programa (artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Os/as alumnos/as que non se podan acoller á avaliación continua (que esixe a entrega en tempo e forma de todas as tarefas), serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita na que se incluírán preguntas de desenvolvemento, así como preguntas de resposta curta e un exercicio práctico, que suporá o 70% da súa cualificación final. O 30% restante será completado a través dun traballo obrigatorio sobre os contidos do programa da materia. O devandito traballo deberá estar asignado, como mínimo, un mes antes da realización do exame oficial e entregarse coincidindo coa data fixada para a realización do mesmo en cada convocatoria. En todos os casos (modalidade presencial, semipresencial e opción do mencionado art. 12), para superar a materia, requírese obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba escrita (contidos teóricos e prácticos).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Filoramo, G.; Massenzio, M.; Raveri, M.; Scarpi, P., Historia de las religiones, Crítica, 2007, Barcelona

Jelen, T.G. e Wilcox, C. (eds.), Religión y política: una perspectiva comparada, Akal, 2006, Madrid

Smith, Hurson, Las religiones del mundo, Thassàlia, 1995, Barcelona

Bibliografía Complementaria

Coogan, M. D. (ed.), Religiones del mundo, Blume, 2004, Barcelona

Lancano Salafranca, F., Introducción a la cultura japonesa: pensamiento y religión, Universidad de Valladolid, 2000, Valladolid

Marzal, M. M. (ed.), Religiones andinas, Trotta, 2005,

Recomendacións

Outros comentarios

Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos/as os/as alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia antiga do noroeste da Península Ibérica				
Materia	Historia antiga do noroeste da Península Ibérica			
Código	O02G251V01905			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Reboreda Morillo, Susana María			
Profesorado	Brañas Abad, Rosa			
Correo-e	rmorillo@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Coñecemento dos fundamentos básicos, principais acontecementos e procesos xerais de cambio acaecidos na sociedade do noroeste da Península Ibérica na idade antiga			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber facer
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	• saber
CE12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	• Saber estar / ser
CE19	Coñecemento da historia nacional propia	• saber
CT3	Capacidade de organización e planificación	• saber facer
CT4	Comunicación oral e escrita no idioma propio	• saber facer
CT7	Capacidade de razoamento crítico	• saber facer

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Análise crítica das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese	CE12 CE19 CT7
Coñecemento da Historia, Historia da Arte e Xeografía de Galicia nunha perspectiva comparada	CB5 CE19
Elaboración e presentación, oral e escrita, dos traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas	CB4 CT3 CT7
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso das fontes e das interpretacións historiográficas	CE19 CT4 CT7

Contidos	
Tema	
Introdución. Fontes de estudo da Historia Antiga do Noroeste e os Primeiros contactos co mundo mediterráneo.	a. As referencias materiais. b. As referencias textuais.
Tema 1. A Conquista do Noroeste	1.a. As guerras cántabras e as súas consecuencias.
Tema 2. A "romanización" do Noroeste	2.a. A administración 2.b. A ordenación do territorio 2.c. A explotación económica
Tema 3. A Gallaecia ata a chegada dos suevos	3.a. A reorganización do territorio 3.b. A "crise do século III" na Gallaecia 3.c. A transición a un novo modelo

Planificación docente			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	2	3
Lección maxistral	14	20	34

Presentación	6	20	26
Traballo tutelado	11	30	41
Eventos científicos	2	0	2
Obradoiro	6	6	12
Seminario	6	6	12
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	6	8
Exame de preguntas de desenvolvemento	2	8	10
Autoavaliación	0	2	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	TODO O ALUMNADO: Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o coñecemento previo do alumnado, así como a presentar a materia. ALUMNADO PRESENCIAL: Actividades na aula ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: Actividades a través da plataforma FaiTic ou e-Meeting
Lección maxistral	TODO O ALUMNADO: O material docente empregado na aula será subido con antelación á plataforma de teledocencia, así como outros documentos con contidos teóricos que faciliten a comprensión do temario impartido. ALUMNADO PRESENCIAL: Exposición por parte do profesorado das claves fundamentais de cada un dos bloques temáticos.
Presentación	TODO O ALUMNADO A exposición do traballo individual terá 20 minutos de duración máxima. Este traballo terá un seguimento constante por parte da docente quen marcará as pautas durante a súa elaboración. Moi importante a capacidade de síntese, expresión oral e soportes empregados. ALUMNADO PRESENCIAL: Exposicións na aula ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: Exposicións na aula ou entrega dun documentocoa presentación.
Traballo tutelado	TODO O ALUMNADO: Traballos realizados de xeito individual, orientados ao manexo de instrumentos de recompilación de información e de distintas fontes coas que se elabora a historia antiga. A asignación de traballos deberá quedar resolta no primeiro mes do cuadrimestre.
Eventos científicos	TODO O ALUMNADO Horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Obradoiro	TODO O ALUMNADO: Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou completar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas. ALUMNADO PRESENCIAL: Actividades na aula. ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: Actividades a través da plataforma FaiTic ou e-Meeting
Seminario	TODO O ALUMNADO: Sesións orientadas ao seguimento e orientación sobre o estudo de contidos, preparación das actividades e probas de avaliación e á aclaración das diversas dúbidas que vaian xurdindo sobre aspectos da materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Seguimento individualizado das actividades orientadas á resolución dos traballos realizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de Teledocencia (Moodle, FaiTic, UVigo) e correo electrónico. ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento nas aulas.
Seminario	Aclaración de dúbidas sobre a materia, tanto dos aspectos teóricos como daqueles relacionados co seminario, traballos tutorizados individualmente ou en grupo. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de Teledocencia (Moodle, FaiTic, UVigo) e correo electrónico. ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento nas aulas. ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: aula e-meeting (enlace FaiTic).
Presentación	Previo á presentación, se se precisa, poderase asesorar sobre a maneira máis adecuada de levar a cabo a presentación. A atención realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de Teledocencia (Moodle, FaiTic, UVigo) e correo electrónico. ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento nas aulas. ALUMNADO SEMIPRESENCIAL: aula e-meeting (enlace FaiTic).

Avaliación

Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
------------	---------------	------------------------

Traballo tutelado	Un traballo individual sobre un aspecto da sociedades, relixión ou economía da Gallaecia romana. A exposición terá 20 minutos de duración máxima. Este traballo terá un seguimento constante por parte da docente quen marcará as pautas durante a súa elaboración. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Elaboración e presentación, oral e escrita, dos traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas. Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso das fontes e das interpretacións historiográficas.	10	CB4 CE19 CT3 CT7
Lección maxistral	Realizaranse por escrito preguntas concretas sobre a temática exposta na aula, tanto de carácter teórico como práctico, que deberán resolverse manifestando, a maiores do coñecemento, a capacidade de expresión escrita na lingua propia. Os resultados de aprendizaxe avaliados serán: Coñecemento da Historia, Historia da Arte e Xeografía de Galicia nunha perspectiva comparada	10	CB5 CE19
Presentación	Un traballo individual sobre un aspecto da sociedades, relixión ou economía da Gallaecia romana. A exposición terá 20 minutos de duración máxima. Este traballo terá un seguimento constante por parte da docente quen marcará as pautas durante a súa elaboración. Alumnado semipresencial: Podera optar por presentar o traballo na aula ou por entregar, xunto ao traballo escrito, un documento da presentación no soporte que elixa. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Análise crítica das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral. Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso das fontes e das interpretacións historiográficas.	10	CE12 CE19 CT4 CT7
Obradoiro	TODO O ALUMNADO: Análise e comentarios críticos das fontes que proporcionan o coñecemento da Historia Antiga: textos, iconografía e material arqueolóxico. Poderá complirse cun análise crítico dalgún documental visionado na aula e subido á plataforma. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso das fontes históricas e das interpretacións historiográficas.	10	CE19 CT4 CT7
Resolución de problemas e/ou exercicios	Versarán sobre contidos teóricos moi específicos; terase en conta a interpretación correcta da información xeográfica dos sistemas territoriais. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Análise crítico das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral. Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso das fontes e das interpretacións historiográficas.	20	CE12 CE19 CT4 CT7
Exame de preguntas de desenvolvemento	As probas referiranse as sesións maxistrais, e dicir, aos contidos teóricos explicados na aula. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Análise crítica das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral. Coñecemento da Historia, Historia da Arte e Xeografía de Galicia nunha perspectiva comparada.	30	CE12 CE19 CT4 CT7
Autoavaliación	Valoración do traballo autónomo do alumnado mediante a realización de cuestionarios sobre os contidos da materia a través de Moodle. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento da Historia, Historia da Arte e Xeografía de Galicia nunha perspectiva comparada	10	CB5 CE19

Outros comentarios sobre a Avaliación

Para superar a materia é necesario obter nas probas de respostas (curta, longa, sesión maxistral) alomenos un 5 sobre 10.

Todos/as estudantes matriculados na materia teñen dereito a ser avaliados mediante un exame final (artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo) que consistira nunha proba escrita con tres apartados: mapas mudos, preguntas curras e cuestións de desenvolvemento que suporá un 60% da cualificación. Un 20% estará constituido pola entrega das prácticas preestablecidas e un 20% dun traballo escrito sobre a sociedade, relixión ou economía da Gallaecia antiga.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

- Arias Vilas, F., A romanización de Galicia., O Castro, 1992, Vigo
- Bermejo Barrera, J.C., Sociedade e relixión na Galicia antiga, Lóstrego, 2008, Santiago de Compostela.
- Carballo Arceo, X., Arqueoloxía de Galicia, Nigratrea, Vigo
- Fernández Ochoa, C., Roma y la conquista del NW peninsular, La nueva España, 1990, Oviedo
- Naveiro López, J., El comercio antiguo en el NW peninsular: lectura histórica del registro arqueológico, Museo Arqueológico e Histórico, 1991, A Coruña
- Naveiro López, J., Pérez Losada, F., Un Finisterre atlántico en época romana: la costa Gallaica (NW de la Península Ibérica, BAR Internacional Series 5575, 1992, Londres
- Nuñez García, O., Gallaecia christiana. De los antiguos cultos a la nueva religión (ss. I-IV), Andavira, 2010, Santiago de Compostela.
- Pérez Losada, F. (, Entre a cidade e a aldea: estudio arqueohistórico dos aglomerados secundarios romanos en Galicia, Brigantium, Vol 13, 2002, A Coruña
- Rodríguez Colmenero, A. Ferrer Sierra, S., La ruta marítima atlántica de época romana: entre Cale (Porto), Brigantium (Golfo Ártabro) y Oiasso (Irún), en V. Alonso, A.R. Colmenero, A. Goy (eds.). El golfo Ártabro. Fragmentos de historia lit, UDC, 2014, A Coruña
- Romero Masiá, A., Pose Mesura, X.M., Galicia nos textos clásicos, Padroado do Museo Arqueolóxico Provincial, 1988, A Coruña
- Suárez Piñeiro, A.M., A romanización en Galicia, Toxosoutos, 2009, Noia

Bibliografía Complementaria

- Alföldy, G, Provincia Hispania Superior, UDC, 2002, A Coruña
- Blázquez Cerrato, C., Vías de comunicación y circulación monetaria en la Meseta Norte y el Noroeste, Fernández Ochoa, C. y García Díaz, P., 2005,
- Caamaño Gesto, J.M., Fernández Rodríguez, C., Excavaciones en el campamento de Cidadela (A Coruña), Brigantium, 12, 2000,
- Campomanes, E., Excavaciones arqueológicas en la plaza Mayor de León, Promonumenta 4, 2000,
- González Soutelo, S., El valor del agua en el mundo antiguo. Sistemas hidráulicos y aguas mineromedicinales en la Galicia romana, Fundación Barrié de la Maza, 2011, A Coruña
- Matias Rodríguez, R., La minería aurífera romana del Noroeste de Hispania: Ingeniería minera y gestión de las explotaciones auríferas romanas en la Siera del Teleno (León, España), III Congreso de las Obras públicas romanas, 2006, Astorga
- Morillo Cerdán, A., Asentamientos militares y civiles en el origen del fenómeno urbano en el N y NE peninsulares, Congreso Internacional sobre los Orígenes de la ci, 1999, Lugo
- Pereira Menaut, G. (dir), Corpus de inscricións romanas de Galicia, Consello da Cultura Galega, 1991.-, Santiago de Compostela
- Rodríguez Colmenero, A (ed.), Congreso Internacional sobre los Orígenes de la ciudad en el NW hispánico, 1998, Lugo
- Suárez Piñeiro, A. M., A vida cotiá na Galicia romana, Lóstrego, 2006, Santiago de Compostela.

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Historia antiga da Península Ibérica/O02G251V01501

Outros comentarios

Ao longo do curso entregárase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos os alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia da arte de Galicia				
Materia	Historia da arte de Galicia			
Código	002G251V01906			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua impartición	Castelán			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Barriocanal López, María Yolanda			
Profesorado	Barriocanal López, María Yolanda Nodar Fernández, Victoriano			
Correo-e	barriocanal@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Estudo e comprensión dos grandes acontecementos histórico-artísticos de Galicia dende a Idade Media ata o presente. O estudo preséntase mediante a análise das obras de arte máis relevantes, seleccionadas e interpretadas como un documento de excepción dos gustos estéticos e da mentalidade do pasado.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	• saber facer
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber facer
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	• saber facer
CG1	Coñecer o territorio (ambiente, sociedade, cultura) dende unha perspectiva diacrónica e sincrónica	• saber • saber facer
CG2	Comprender os procesos que se desenvolven en diversas escalas espazo-temporais e en diversos contextos socio-culturais	• saber
CE5	Integración das dimensións espacial e temporal na explicación dos procesos territoriais	• saber
CE12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	• saber
CE19	Coñecemento da historia nacional propia	• saber
CE25	Visión diacrónica xeral da Historia da Arte Universal	• saber
CE26	Visión diacrónica rexional e completa dos fenómenos artísticos territoriais	• saber
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber facer
CT2	Aplicación dos coñecementos	• saber facer
CT3	Capacidade de organización e planificación	• saber • saber facer
CT4	Comunicación oral e escrita no idioma propio	
CT5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento	• saber • saber facer
CT6	Resolución de problemas e toma de decisións.	• saber facer • Saber estar / ser
CT7	Capacidade de razoamento crítico	

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento da Historia, Historia da Arte e Xeografía de Galicia nunha perspectiva comparada	CG1 CE5 CE12 CE26
Participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto.	CG1 CE5 CT1 CT4 CT5 CT6 CT7

Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, basados en CB2 fontes e bibliografía específicas

CB4
CT1
CT2
CT3
CT4
CT5

Coñecemento da contorna próxima, local e rexional, e da súa historia.

CG1
CE5
CE26
CT1

Interpretación do medio próximo a partir do coñecemento do pasado.

CB5
CG1
CE12
CE19

Comparación da Historia e Historia da Arte de Galicia con procesos históricos similares no ámbito peninsular e europeo.

CG1
CG2
CE25

Contidos

Tema

1. A Arte en Galicia durante a Idade Media	1.1. O Prerrománico: A Arte en Galicia durante a dominación sueva. Arte hispanovisigoda, asturiana, arte mozárabe ou de repoboación
2. Renacemento e Barroco	1.2. O Románico: Tipoloxías arquitectónicas. Pintura e outras manifestacións
3. Manifestacións artísticas na Idade Contemporánea	1.3. O Cister. O Protogótico e a arte Gótica: A arte do Mestre Mateo e a diáspora do seu obrador. Escultura monumental e funeraria
	2.1. O Renacemento. A asimilación da linguaxe clásica. O clasicismo
	2.2 O Barroco: As grandes aportacións deste estilo
	3. Revitalización plástica e novas tendencias nas artes

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	1	2
Lección maxistral	14	20	34
Saídas de estudo	10	12	22
Traballo tutelado	10	12	22
Eventos científicos	5	6	11
Seminario	5	10	15
Exame de preguntas de desenvolvemento	3	28	31
Traballo	2	10	12
Observación sistemática	0	1	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Toma de contacto cos alumnos para a explicación do programa da materia, actividades a realizar e sistemas de avaliación
Lección maxistral	Clases teóricas nas que o profesor/a explica os contidos teóricos da materia coa axuda de proxeccións de imaxes, power point, documentos e outros recursos docentes
Saídas de estudo	Saídas de estudo fora do ámbito académico para un contacto directo coa obra de arte: visita a exposicións permanentes e temporais, coleccións e fondos museísticos, monumentos e conxuntos histórico-artísticos.
Traballo tutelado	Traballos dirixidos á profundización na materia e ao fortalecemento das capacidades analíticas e expositivas do alumno/a. Consisten na elaboración dun traballo, de carácter individual sobre a dimensión patrimonial dunha determinada parroquia, baseado na consulta das fontes documentais de arquivo (Libros de Fábrica e Libros de Visitas).
Eventos científicos	Saídas programadas para asistir a actividades docentes e divulgativas organizadas por museos ou outras institucións culturais. Reservaranse dúas horas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas polo Departamento de Historia, Arte e Xeografía de xeito que computan nas actividades dirixidas.
Seminario	Apoio á formación do alumnado, resolvendo as dúbidas en relación coa materia e orientación do seu estudo.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminario	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, a metodoloxía utilizada para a realización dos exercicios e revisión das probas de avaliación escritas. Realizarase persoalmente co profesor e a partir das ferramentas propias da plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo).
Traballo tutelado	Orientación e seguimento do alumno/a na aprendizaxe dos contidos da materia, atendendo ás consultas relativas ás actividades programadas, con especial atención á orientación e revisión dos traballos tutelados e sistemas de avaliación. Realizarase persoalmente co profesor e a partir das ferramentas propias da plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Exame de preguntas de desenvolvemento	Valorarase a comprensión e asimilación dos contidos teóricos da materia. Para superar a materia, é necesario acabar nesta proba unha calificación mínima de 2 puntos (sobre o 4 do total). Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento das manifestacións artísticas de Galicia nunha perspectiva comparada. Comparación da Historia de Arte de Galicia con procesos artísticos similares no ámbito peninsular e europeo.	40	CG1 CG2 CE12 CE25 CE26 CT1
Traballo	O alumnado deberá elaborar e entregar a través da plataforma Moodle un traballo relacionado coa materia. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento e habilidades para a elaboración e presentación, oral e escrita de traballos monográficos. Interpretar o medio próximo a partir do coñecemento do pasado.	50	CB2 CB4 CT1 CT2 CT3 CT4 CT5
Observación sistemática	Valoración do traballo autónomo do alumnado, a través da realización de tarefas relacionadas coas visitas de estudos. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Dominio dos instrumentos para o coñecemento do territorio e dos procesos culturais e artísticos que o conforman.	10	CB2 CB4 CG1 CE5 CT1 CT2 CT4 CT5 CT6 CT7

Outros comentarios sobre a Avaliación

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a ser avaliado mediante un exame final (art. 12 do Regulamento dos Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continua, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita que suporá o 70% da nota final, e un traballo obligatorio que representará o 30% desta.

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición de competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

AAVV., Historia del Arte Gallego, 1ª ed., Alhambra, 1982, Madrid

AAVV., A Arte Galega. Estado da cuestión, 1ª ed., Consello da Cultura Galega, 1990, Santiago de Compostela

AAVV., Galicia. Arte (16 vols.), 1ª ed., Hércules ed., 1993, A Coruña

Bibliografía Complementaria

AAVV., Galicia Renace, 1ª ed., Xunta de Galicia, 1997, Santiago de Compostela

AAVV, Galicia hoxe, 1ª ed., Xunta de Galicia, 1997, Santiago de Compostela

AAVV, O século XIX, 1ª ed., Xunta de Galicia, 1997, Santiago de Compostela

AAVV, Galicia románica e gótica, 1ª ed, Xunta de Galicia, 1997, Santiago de Compostela

AAVV, Artistas Gallegos. Escultores. Séculos XVI e XVII, 1ª ed, Nova Galicia, 2004, Vigo

AAVV., Artistas gallegos: arquitectos (3 vols.), 1ª ed., Nova Galicia, 2002, Vigo

BANGO TORVISO, Isidro, Galicia Románica, 1ª ed., Galaxia, 1987, Vigo

BARRIOCANAL LÓPEZ, Yolanda, La actividad escultórica n Ourense. Del Renacimiento al Barroco, 1ª ed., CSIC-Grupo Marcelo Macías, 2016, Ourense

BONET CORREA, Antonio, La arquitectura en Galicia durante el siglo XVII, 1ª ed., CSIC, 1984, Madrid

FRANCO MATO, Ángela (coord.), Patrimonio artístico de Galicia y otros estudios: homenaje al profesor Dr. Serafín Moralejo Álvarez (3 vols.), 1ª ed., Xunta de Galicia, 2004, Santiago de Compostela

GARCÍA-ALCAÑIZ JUSTE, Julia, Arquitectura del Neoclásico en Galicia, 1ª ed., Fundación Pedro Barrié de la Maza, 1989, A Coruña

GARCÍA IGLESIAS, José Manuel, La pintura manierista en Galicia, 1ª ed., Fundación Pedro Barrié de la Maza, 1986, A Coruña

GOY DIZ, Ana, Artistas, talleres e gremios en Galicia (1600-1650), 1ª ed., Universidad de Santiago, 1958, Santiago de Compostela

GOY DIZ, Ana, A actividade artística en Santiago: 1600-1648, 2ª ed., Consello da Cultura Galega, 2007, Santiago de Compostela

MANSO PORTO, Carmen, Arte gótica en Galicia: los dominicos, 1ª ed., Fundación Pedro Barrié de la Maza, 1993, A Coruña

MONTERROSO MONTERO, Juan Manuel, A pintura mural nas catedrais galegas: séculos XVI.XVIII, 1ª ed., Tórculo ed., 2006, Santiago de Compostela

SICART JIMÉNEZ, Angel, Pintura medieval: la miniatura, 1ª ed., Universidad de Santiago, 1981, Santiago de Compostela

VALLE PÉREZ, José Carlos, La arquitectura cisterciense en Galicia, 1ª ed., Fundación Pedro Barrié de la Maza, 1982, A Coruña

VALLE PÉREZ, José Carlos (coord.), Do tardogótico ó manierismo, 1ª ed., Fundación Pedro Barrié de la Maza, 1995, A Coruña

VILA JATO, Mª Dolores, Escultura manierista en Galicia, 1ª ed., Caixa de Aforros Provincial de Ourense, 1983, Santiago de Compostela

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos os alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia medieval de Galicia				
Materia	Historia medieval de Galicia			
Código	002G251V01907			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS 6	Carácter OP	Curso 4	Cuadrimestre 1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Vaquero Díaz, María Beatriz			
Profesorado	Sánchez Sánchez, Xosé Manoel			
Correo-e	mdiaz@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición	Coñecemento e comprensión dos caracteres específicos da sociedade medieval no antigo reino de Galicia xeral			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	• saber facer
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber facer
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	• saber • saber facer
CG1	Coñecer o territorio (ambiente, sociedade, cultura) dende unha perspectiva diacrónica e sincrónica	• saber
CG3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica	• saber facer
CE5	Integración das dimensións espacial e temporal na explicación dos procesos territoriais	• saber
CE12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	• saber
CE13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais	• saber • Saber estar / ser
CE19	Coñecemento da historia nacional propia	• saber
CE23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica	• saber facer
CT3	Capacidade de organización e planificación	
CT4	Comunicación oral e escrita no idioma propio	
CT5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento	• saber facer
CT7	Capacidade de razoamento crítico	• saber facer
CT9	Traballo en equipo en diversos contextos	• Saber estar / ser
CT10	Atención á diversidade e multiculturalidade.	• Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento da contorna próxima, local e rexional, e da súa Historia	CG1 CE5 CE19 CT10
Comparación da Historia e Historia da Arte de Galicia con procesos históricos similares no ámbito peninsular e europeo	CG1 CE5 CE12 CE13
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes e das interpretacións historiográficas	CB2 CB4 CB5 CG3 CE23 CT5 CT7

Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas	CB4 CB5 CG3 CE23 CT3 CT4 CT9
---	--

Contidos

Tema	
1.- Alta Idade Media (ss. V-X)	1.1.- Introducción a historia medieval de Galicia: historiografía e fontes 1.2.- A Galiicia xermánica: o reino suevo e a cristianización (ss. V-VII) 1.3.- Galicia no reino de Asturias: política, economía, sociedade e cultura (ss. VIII-X)
2.- Plena Idade Media (ss. XI-XIII)	2.1.- A constitución do reino de Galicia e a integración na coroa de Castela 2.2.- A plenitude feudal: organización económica e social 2.3.- A igrexa e a cultura nos séculos XI a XIII
3.- Baixa Idade Media (ss. XIV-XV)	3.1.- Crise e recuperación na Galicia baixomedieval 3.2.- As transformacións na sociedade 3.3.- A guerra irmandiña 3.4.- O reino de Galicia ás portas da Modernidade

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	14	14	28
Traballo tutelado	10	30	40
Obradoiro	12	12	24
Saídas de estudo	3	3	6
Seminario	3	3	6
Traballo	2	10	12
Exame de preguntas de desenvolvemento	1	10	11
Autoavaliación	2	8	10
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	10	12

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividade encamiñada a tomar contacto co alumando e presentar o programa da asignatura
Lección maxistral	Exposición polo profesorado dos contidos do programa, ofertando directrices teóricas e metodolóxicas.
Traballo tutelado	Elaboración polo alumnado dun traballo baseado en fontes e bibliografía
Obradoiro	Sesións prácticas e de debate co obxectivo de prover ao alumnado de instrumentos e habilidades que faciliten a elaboración do traballo tutelado, ao que estarán dirixidas estas sesións
Saídas de estudo	Saída de estudo co obxecto de amosar ao alumnado unha institución ou monumento relevante da historia medieval galega
Seminario	Sesións encamiñadas a asesorar ao alumnado nas actividades docentes, resolver dúbidas e problemas relacionados co proceso de aprendizaxe

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Seguemento e atención individualizada do alumnado na aula, no despacho, na plataforma Moodle, na aula e-meeting ou mediante o correo electrónico, coa intención de resolver os problemas e dúbidas que poidan xurdir no estudo e comprensión dos contidos da materia, preparación de traballos, resolucións de problemas, probas de avaliación, etc.
Seminario	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas sobre os contidos da materia, metodoloxía utilizada para a realización dos exercicios e revisión das probas da avaliación. O seguemento farase a mediante os seguintes recursos: Todo o alumnado: curso virtual na plataforma Moodle (FaiTic, UVigo). Alumnado presencial: seguemento na aula e seminario de informática da facultade. Alumnado non presencial: aula e-meeting (enlace en FaiTic, UVigo).

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Exame de preguntas de desenvolvemento	Avaliación mediante unha proba ao rematar as sesións teóricas con preguntas abertas a desenvolver sobre temas ou cuestións da materia. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecemento da contorna próxima, local e rexional, e da súa Historia. Comparación da Historia e Historia da Arte de Galicia con procesos históricos similares no ámbito peninsular e europeo.	30	CG1 CE5 CE12 CE19 CT10
Traballo	Avaliaranse os coñecementos teóricos adquiridos polo alumnado na realización e estruturación do traballo así como a súa capacidade de exposición. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes e das interpretacións historiográficas.	50	CB2 CB4 CB5 CE23 CT5 CT9
Autoavaliación	Avaliación continua do traballo autonomo do alumnado mediante a súa participación na realización e presentación de tarefas propostas na plataforma moodle. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Coñecemento da contorna próxima, local e rexional, e da súa Historia	10	CE5 CT10
Resolución de problemas e/ou exercicios	Resolución dos problemas presentados nos seminarios con entrega dos resultados acadados. Con elo dará conta dos seguintes resultados de aprendizaxe: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes e das interpretacións historiográficas	10	CG3 CE23 CT5 CT7

Outros comentarios sobre a Avaliación

O alumnado que se acolla á modalidade semipresencial poderá seguir a materia a través do curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.

Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

O alumnado deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles

O alumnado matriculado na materia ten dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). O alumnado que non poida acollerse á avaliación continúa examínase de todo o programa da materia, o cal deberá preparar a partir da bibliografía básica sinalada. Asemade, deberá realizar obrigatoriamente un traballo práctico ou bibliográfico relacionado coa materia, o cal será comunicado ao profesor responsable con anterioridade ao remate das sesións presenciais e entregado na data do exame final. Dito exame constará dunha proba de resposta curta. Exame e traballo comporán, cada un, o 50% da nota final.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Andrade Cernadas, J.M. e Pérez Rodríguez, F.J., Galicia medieval, Vía Láctea, 1996, A Coruña

Portela, E. e Pallares, Mª C., Nova historia de Galicia. Idade Media, Tambre, 2000, Santiago de Compostela

Rodríguez González, A., Las fortalezas de la mitra compostelana y los irmandiños, Fundación Barrié de la Maza, 1984, A Coruña

Bibliografía Complementaria

Portela, E. e Pallares, Mª C., A gran historia de Galicia. Tomo IV e V, Arrecife, 2007, A Coruña

Portela, E. e Pallares, Mª C., De Galicia en la Edad Media. Sociedad, espacio y poder, Xunta de Galicia, 1993, Santiago de Compostela

García Oro, J., Galicia en los siglos XIV y XV, Fundación Barrié de la Maza, 1987, A Coruña

Pallares, Mª C. e Portela, E., Atlas histórico de Galicia. H^a Medieval, Nigratrea, 1998, Vigo

Pérez Rodríguez, F.J., Historia medieval de Galicia: balance historiográfico, Minius, vol. 18, Universidade de Vigo, 2010, Vigo

López Carreira, A., A cidade medieval galega, A Nosa Terra, 1999, Vigo

López Carreira, A., Os Irmandiños : textos, documentos e bibliografía, A Nosa Terra, 1991, Vigo

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase a través da plataforma Moodle (<http://fatic.uvigo.es>) documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades do curso. Por esta razón os estudantes deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Xeografía de Galicia				
Materia	Xeografía de Galicia			
Código	002G251V01908			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS 6	Carácter OP	Curso 4	Cuadrimestre 1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	de Uña Álvarez, Elena Pilar			
Profesorado	de Uña Álvarez, Elena Pilar			
Correo-e	edeuna@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Estudo xeral dos elementos, dos procesos e das configuracións territoriais de Galicia. Achegamento ao coñecemento e interpretación da súa realidade xeográfica, especialmente no marco europeo.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber • saber facer
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber facer • Saber estar / ser
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	• saber facer • Saber estar / ser
CG1	Coñecer o territorio (ambiente, sociedade, cultura) dende unha perspectiva diacrónica e sincrónica	• saber
CG3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica	• saber facer
CE4	Conciencia crítica da relación entre os fenómenos xeográficos, físicos e humanos, a diferentes escalas territoriais	• saber
CE5	Integración das dimensións espacial e temporal na explicación dos procesos territoriais	• saber
CE18	Coñecemento e habilidade para usar os instrumentos de recompilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de arquivo e referencias electrónicas	• saber • saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber facer
CT2	Aplicación dos coñecementos	• saber facer
CT4	Comunicación oral e escrita no idioma propio	• saber facer • Saber estar / ser
CT5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento	• saber facer
CT6	Resolución de problemas e toma de decisións.	• saber facer • Saber estar / ser
CT8	Compromiso ético e responsabilidade social	• Saber estar / ser
CT9	Traballo en equipo en diversos contextos	• saber facer
CT13	Iniciativa e espírito emprendedor	• Saber estar / ser
CT15	Sensibilidade a temas ambientais.	• saber • Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento da contorna próxima, local e rexional, e da súa Historia	CB3 CG1 CE4 CE5 CT1 CT2 CT4

Participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto	CB5 CG1 CE5 CT1 CT4 CT5 CT8 CT15
Interpretación do medio próximo a partir do coñecemento do pasado.	CB3 CG3 CE5 CT1 CT5
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas	CB4 CG3 CE18 CT2 CT4 CT6 CT9 CT13

Contidos

Tema		
1. Introducción	1.1 Conceptos básicos 1.2 Dimensións diferenciais	
2. Identidade do territorio	2.1 Referentes 2.2 Ámbitos estratéxicos	
3. Unidades dinámicas	3.1 Áreas funcionais 3.2 Patrimonio, sociedade, cultura	

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	2	4
Lección maxistral	12	10	22
Foros de discusión	1	5	6
Eventos científicos	6	2	8
Estudo de casos	4	2	6
Traballo tutelado	7	13	20
Saídas de estudo	8	5	13
Prácticas autónomas a través de TIC	0	20	20
Seminario	2	2	4
Exame de preguntas obxectivas	4	21	25
Traballo	3	8	11
Observación sistemática	1	10	11

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades para detectar coñecementos previos, intereses e motivacións do alumnado. Presentación dos obxectivos, contidos, metodoloxía e desenvolvemento da materia.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Foros de discusión	Actividades desenvolvidas nun contorno virtual na que se debaten temas diversos e de actualidade relacionados co ámbito académico e/ou profesional.
Eventos científicos	Conferencias, faladoiros, exposicións, mesas redondas, debates... realizados por relatores de prestixio, que permiten profundar ou complementar os contidos da materia.
Estudo de casos	Análise das condicións e da dinámica dunha situación ou problemática relativa os contidos da materia.
Traballo tutelado	Realización dunha investigación sobre a temática da materia, elaborando un documento que reflicte as hipóteses, procedementos e resultados.

Saídas de estudo	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais relacionadas coa materia obxecto de estudo. Desenvólvense en espazos non académicos exteriores.
Prácticas autónomas a través de TIC	Aplicación dos coñecementos e adquisición de habilidades a través das TICs, relacionadas coa elaboración do traballo tutelado.
Seminario	Entrevistas do grupo co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminario	A atención personalizada consistirá na revisión das probas e traballos; na resolución de dúbidas e toma de acordos para calquer aspecto da dinámica da materia. Todo o alumnado: na plataforma de teledocencia Moodle. Alumnado semipresencial: aula e-meeting (enlace FaiTic). Alumnado presencial: na aula.
Saídas de estudo	A atención personalizada consistirá no acompañamento e motivación activa na actividade, o desenrolo da capacidade de atención/observación participativa e o apoio para o uso de técnicas ou instrumentos específicos. Alumnado presencial: in situ. Todo o alumnado: na plataforma de teledocencia Moodle (foro de avisos, noticias e dúbidas).
Actividades introdutorias	A atención personalizada consistirá na orientación do nivel de aprendizaxe requirido, a introducción os materiais, a resolución de dúbidas e a explicación da dinámica do desenvolvemento da materia. Alumnado presencial: na aula. Alumnado semipresencial: aula e-meeting (enlace FaiTic). Todo o alumnado: na plataforma de teledocencia Moodle (foro de avisos, noticias e dúbidas).
Traballo tutelado	A atención personalizada consistirá nas orientacións específicas, resolución de dúbidas ou problemas no desenvolvemento das secuencias de aprendizaxe. Todo o alumnado: na plataforma de teledocencia Moodle. Alumnado semipresencial: aula e-meeting (enlace FaiTic). Alumnado presencial: na aula e na sala de informática.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Traballo	O alumnado elaborará un informe do traballo tutelado polo docente sobre as cuestións relevantes da materia. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas	50	CG1 CG3 CE5 CE18 CT2 CT4 CT5 CT6 CT8 CT9 CT13 CT15
Exame de preguntas obxectivas	O alumnado responderá a preguntas directas sobre aspectos concretos vistos no ámbito da materia, nas que a resposta é breve. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Coñecemento da contorna próxima, local e rexional, e da súa Historia	40	CB3 CG1 CE4 CE5 CT1 CT2 CT4

Observación sistemática	Percepción atenta, racional, planificada e sistemática para describir e rexistrar as manifestacións do comportamento do alumnado, valorando aprendizaxes e accións (orde, precisión, destreza, eficacia, participación activa) a través do traballo autónomo en todos os escenarios docentes. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Interpretación do medio próximo a partir do coñecemento do pasado e participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto.	10	CB3 CB4 CB5 CG1 CG3 CE5 CT1 CT4 CT5 CT8 CT15
-------------------------	---	----	--

Outros comentarios sobre a Avaliación

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aquéles que non poidan acollerse á modalidade presencial serán avaliados do programa da materia mediante unha proba escrita que suporá ó 70% da nota final, e un traballo que representará un 30% desta.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Canoves, G. et al., Turismo de interior: renovarse o morir, 1, PUV, 2014, Valencia
 Consello da Cultura Galega, Galicia - Cultura, <http://www.consellodacultura.org/>
 CMATI, Centro de Estudos Territoriais, http://www.cmati.xunta.es/organizacion/c/Instituto_Estudios_Territorio
 Piñeira, M.J. y Santos, J.M., Xeografía de Galicia, 1, Xerais, 2011, Vigo
 SITGA, Infraestrutura de Datos Espaciais de Galicia, <http://sitga.xunta.es/sitganet/>
 Varios Autores, Atlas de Galicia, 1, Xunta de Galicia, 2001, Santiago de Compostela
 Varios Autores, Patrimonio Geolóxico de Galicia, 1, Enresa, 2004, Madrid
 Varios Autores, Galicia - Geografía, 1, Hércules, 1996, 1996

Bibliografía Complementaria

Recomendacións

Outros comentarios

Esta guía docente describe as liñas xerais da materia e concíbese de forma flexible. En consecuencia pode requirir reaxustes ao longo do curso académico promovidos pola dinámica do grupo ou pola relevancia de situacións que poidan xurdir. Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos os alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia contemporánea de Galicia				
Materia	Historia contemporánea de Galicia			
Código	002G251V01911			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Valín Fernández, Alberto Juan Prada Rodríguez, Julio			
Profesorado	Prada Rodríguez, Julio Valín Fernández, Alberto Juan			
Correo-e	avalin@uvigo.es jprada@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	Coñecemento dos principais acontecementos e os procesos xerais de cambio e continuidade da acontecidos en Galicia ao longo da Idade Contemporánea en perspectiva diacrónica.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber facer • Saber estar / ser
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber • saber facer
CG1	Coñecer o territorio (ambiente, sociedade, cultura) dende unha perspectiva diacrónica e sincrónica	• saber
CE17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente	• saber facer
CE18	Coñecemento e habilidade para usar os instrumentos de recompilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de arquivo e referencias electrónicas	• saber facer
CE19	Coñecemento da historia nacional propia	• saber
CE23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica	• saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber
CT3	Capacidade de organización e planificación	• saber facer
CT4	Comunicación oral e escrita no idioma propio	• saber
CT5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento	• saber facer
CT7	Capacidade de razoamento crítico	
CT9	Traballo en equipo en diversos contextos	• saber facer
CT12	Capacidade para imprevistos, creatividade e lideranza	• saber facer • Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento da contorna próxima, local e rexional, e da súa Historia	CG1 CE19 CT1
Análise crítico das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral	CE17 CT7
Participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto	CB4 CT5 CT9
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas	CB3 CE18 CE23 CT3 CT4 CT12

Contidos	
Tema	
1. A evolución demográfica.	1.1. Os grandes trazos da evolución demográfica durante a contemporaneidade. 1.2. O fenómeno migratorio.
2. A economía galega durante a Idade Contemporánea.	2.1. Os sectores agrario e pesqueiro. 2.2. A propiedade da terra na Galicia contemporánea. 2.3. Os sectores industrial e de servizos.
3. A sociedade galega.	3.1. A sociedade galega entre a crise do Antigo Réxime e os inicios do Estado Liberal. 3.2. Clases e movementos sociais (1876-1936). 3.3. A sociedade galega do franquismo aos nosos días.
4. A evolución política de Galicia na idade contemporánea.	4.1. A crise política e a implantación do liberalismo (1780-1874). 4.2. Restauración, Ditadura e República (1874-1936). 4.3. Franquismo, transición e consolidación da autonomía en Galicia. 4.4. O galeguismo político.

Planificación docente			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Lección maxistral	12	36	48
Eventos científicos	2	0	2
Seminario	18	27	45
Traballo tutelado	5	35	40
Resolución de problemas de forma autónoma	2	2	4
Resolución de problemas	3	0	3
Exame de preguntas de desenvolvemento	4	0	4
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	0	2
Observación sistemática	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Lección maxistral	Explicación dos contidos da materia polo profesor.
Eventos científicos	Asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia
Seminario	Actividade enfocada ao traballo individual ou en grupo sobre un tema específico a partir de materiais de diversa natureza co obxectivo de afondar nunha selección de contidos de especial dificultade ou relevancia introducidos ou non nas sesións maxistrais.
Traballo tutelado	Traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado orientados ao achegamento aos instrumentos de recompilación de información e ás fontes propias da época contemporánea. Deberán estar asignados inexcusamente antes do remate do primeiro mes do cuadrimestre.
Resolución de problemas de forma autónoma	Actividades orientadas á resolución de problemas e/ou exercicios na aula relacionados cos contidos introducidos nas sesións maxistrais que inclúan a resolución de forma autónoma de comentarios e composicións de texto histórico, mapas históricos, análise e interpretación de materiais gráficos, etc.
Resolución de problemas	Sesións orientadas á formulación de cuestións relacionadas coa materia nas que o alumnado, baixo a supervisión do profesorado e co seu seguimento e orientación, debe desenvolver as solucións axeitadas para a resolución do problema ou exercicio presentado.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais utilizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, Uvigo). ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula e nas titorías. ALUMNADO NON PRESENCIAL: aula e-meeting (enlace FaiTic).

Traballo tutelado	A atención personalizada consistirá na resolución de dúbidas e revisión dos materiais utilizados polo alumnado. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, Uvigo). ALUMNADO PRESENCIAL: seguimento na aula e nas titorías. ALUMNADO NON PRESENCIAL: aula e-meeting (enlace FaiTic).
-------------------	---

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Seminario	Selección, presentación, análise e crítica dos materiais traballados. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto.	20	CB4 CT5 CT9
Resolución de problemas de forma autónoma	Presentación e entrega, nas datas sinaladas e conforme aos parámetros indicados, dos exercicios prácticos sinalados. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Análise crítico das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral	5	CE17 CT7
Traballo tutelado	Presentación, defensa e entrega, nas datas sinaladas e conforme aos parámetros indicados, dos traballos realizados de xeito individual ou en grupo polo alumnado. Valorarase o marco teórico, a estrutura e articulación do traballo, a reflexión crítica sobre as fontes e a bibliografía e a presentación e exposición formal do mesmo. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en bibliografía específica e análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes históricas e das interpretacións historiográficas.	25	CB3 CE18 CE23 CT3 CT4 CT12
Lección maxistral	Valoraranse os coñecementos teóricos de la materia, a estruturación lóxica das ideas, a conciencia evolutiva dos distintos procesos históricos, a claridade expositiva, o espírito crítico, a madurez do estilo literario (sintaxe, léxico, ortografía, etc.) e a coherencia expositiva a través de dúas probas de avaliación que poderán incluír tanto probas de contido teórico como comentarios de textos, mapas e gráficas, composicións de texto histórico, etc. Para superar a materia será preciso acadar, en ambas as dúas probas, unha cualificación de cando menos 5 puntos sobre 10. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Coñecemento da contorna próxima, local e rexional, e da súa Historia.	40	CG1 CE19 CT1
Observación sistemática	Avaliación continua do traballo autónomo do alumnado e da súa participación activa, a través da realización das actividades e probas que conforman a programación da materia. Para o seu control é imprescindible a entrega dunha ficha por parte do alumnado antes de rematar a primeira quincena do cuadrimestre. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas.	10	CB4

Outros comentarios sobre a Avaliación

O alumnado que se acolla á modalidade semipresencial poderá seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos. Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumnado a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.). O/a estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o profesorado dispoña como imprescindibles. Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do regulamento de Estudiantes da Universidade de Vigo). O alumnado que non poida acollerse á avaliación continua será avaliado da totalidade dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio que representará un 30% desta. O devandito traballo deberá estar asignado, como mínimo, un mes antes da realización do exame oficial e entregarse coincidindo coa data de realización do mesmo en cada convocatoria. En todos os casos (modalidade presencial, semipresencial e opción polo mencionado art. 12), para superar a materia, requírese obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 tanto na parte teórica como na parte práctica.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Juana, J. de, e J. Prada (eds.), Historia Contemporánea de Galicia, Ariel, 2005, Barcelona

Bibliografía Complementaria

Barreiro Fernández, X. R. (Rodríguez Iglesias, Francisco, dir.), Galicia. Historia (Tomos V e VI), Hércules de Ediciones, 1991, A Coruña

Domínguez Castro, L. e G. Constenla, Tempos de sermos, Servizo de Publicacións da Universidade de Vigo, 2002, Vigo

Barreiro Fernández, X. R., Historia Contemporánea de Galicia, Gamma, 1983, A Coruña

Juana, J. de, e J. Prada, El galleguismo: Historia y Textos. De los orígenes a la Declaración de Barcelona, Obradoiro de Historia de Galicia, 2002, Ourense

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos os alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Historia moderna de Galicia				
Materia	Historia moderna de Galicia			
Código	002G251V01912			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS 6	Carácter OP	Curso 4	Cuadrimestre 2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	López Díaz, María			
Profesorado	López Díaz, María			
Correo-e	marial@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	Coñecemento dos fundamentos básicos, principais acontecementos e procesos xerais de cambio acaecidos na sociedade galega da Idade Moderna.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber facer • Saber estar / ser
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber • saber facer
CG1	Coñecer o territorio (ambiente, sociedade, cultura) dende unha perspectiva diacrónica e sincrónica	• saber
CG3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica	• saber facer
CE12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	• saber facer • Saber estar / ser
CE13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais	• Saber estar / ser
CE17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente	• saber facer
CE19	Coñecemento da historia nacional propia	• saber
CE23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica	• saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber • saber facer
CT4	Comunicación oral e escrita no idioma propio	• saber
CT5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento	• saber facer

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento da contorna próxima, local e rexional, e da súa contorna	CG1 CE19 CT1
Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partir do uso de fontes e das interpretacións historiográficas	CE17 CE23 CT5
Participación en seminarios, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto	CB4 CE12 CT5
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas	CB3 CG3 CE13 CT4

Contidos	
Tema	
1. O medio e as bases estruturais	1.1. Espacio e identidade do reino 1.2. A poboación 1.3. A sociedade 1.4. As actividades económicas

2. Cultura e mentalidades	2.1. Cultura e mentalidades
	2.2. Reformismo e ilustración
3. Poderes e política	3.1. Os poderes do reino
	3.2. Os poderes e institucións reais
	3.3. Galicia no contexto da monarquía hispana

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	15	30	45
Traballo tutelado	10	16	26
Resolución de problemas	7	14	21
Obradoiro	6	10	16
Eventos científicos	2	0	2
Seminario	6	0	6
Resolución de problemas e/ou exercicios	2	20	22
Exame de preguntas obxectivas	2	6	8
Autoavaliación	0	4	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Explicación por parte do docente dos contidos teóricos do temario ou dunha parte do mesmo, salientando para o resto as liñas básicas que permitirán o desenvolvemento das actividades dirixidas relacionadas cos mesmos.
Traballo tutelado	Elaboración de traballos polo alumnado a partir de fontes bibliográficas, de xeito individual ou ben en grupo, que deberán ser expostos e debatidos na aula
Resolución de problemas	Elaboración de traballos relacionados cos contidos do temario nas sesións maxistrais, entre os que se inclúen a realización de distintos tipos de exercicios prácticos e resolución de problemas. Tamén algunhas sesións de traballo con fontes da época moderna
Obradoiro	Actividades encamiñadas ao traballo intensivo do alumnado co obxectivo de afondar nos contidos dun tema, aspecto ou asunto concreto do programa, debido a súa especial dificultade, interese ou oportunidade. Implicará a lectura ou manexo de bibliografía específica. Dentro das mesmas inclúense dous seminarios programados.
Eventos científicos	Horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas polo Departamento de Historia, Arte e Xeografía ou ben pola Facultade de Historia.
Seminario	Sesións encamiñadas a orientar e asesorar o alumnado sobre o estudo dos contidos, a realización de traballos e actividades dirixidas e a preparación das probas de avaliación

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Obradoiro	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas relacionadas coas lecturas de materiais bibliográficos que se van tratar nos seminarios. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: A través da aula habilitada para a materia en e-meeting (enlace FaiTic).
Traballo tutelado	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas que lle podan xurdir ó alumnado mentres leva a cabo a elaboración de ditos traballos tutelados. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: A través da aula habilitada para a materia en e-meeting (enlace FaiTic).
Seminario	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas sobre os contidos teóricos e as actividades prácticas da materia. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: A través da aula habilitada para a materia en e-meeting (enlace FaiTic).
Resolución de problemas	A atención personalizada consistirá en resolver as dúbidas relacionadas coa lectura e análise dos diversos materiais que formarán parte dos exercicios prácticos. O seguimento realizarase a través dos seguintes recursos: TODO O ALUMNADO: Curso virtual na plataforma de teledocencia Moodle (FaiTic, UVigo). ALUMNADO PRESENCIAL: Seguimento na aula. ALUMNADO NON PRESENCIAL: A través da aula habilitada para a materia en e-meeting (enlace FaiTic).

Avaliación

Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Lección maxistral	40	CG1 CE19 CT1
Obradoiro	10	CB4 CE12 CT5
Traballo tutelado	25	CB3 CG3 CE13 CT4
Resolución de problemas	15	CE17 CE23 CT5
Autoavaliación	10	CG1 CE19 CT1

Outros comentarios sobre a Avaliación

Os/as estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.

Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que o/s docente/s dispoñan como imprescindibles.

Todos/as os/as alumnos/as matriculados/as na materia teñen dereito a realizar o exame final, no que serán avaliados/as dos contidos do programa (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos/as que non poidan acollerse á avaliación continua serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante unha proba escrita, que suporá o 70% da nota final, e un traballo obrigatorio que representará o 30% restante. O devandito traballo, que versará sobre os contidos da materia, deberá estar asinado, como mínimo, un mes antes da realización do examen oficial e entregarse coincidindo coa data fixada polo Centro para a realización do mesmo en cada convocatoria. En todos os casos (modalidade presencial, semipresencial e opción mencionado art. 12), para superar a materia, requírese obter unha cualificación mínima de 5 puntos sobre 10 na proba escrita (contidos teóricos e prácticos).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Dubert, I. (coord.), Historia de la Galicia Moderna, 1.ª edición, Universidad de Santiago de Compostela, 2012, Santiago de Compostela

Saavedra Fernández, P., A Galicia do Antigo Réxime. Economía e Sociedade, 1.ª edición, Hércules Ediciones, 1991, A Coruña

Saavedra Vázquez, M.ª del Carmen, Historia de Galicia, Tomo IV: Galicia na Idade Moderna, 1.ª edición, Vía Láctea Editorial, 1995, A Coruña

Rey Castelao, O., A Galicia Clásica e Barroca, 1.ª edición, Galaxia, 1998, Vigo

Bibliografía Complementaria

Saavedra Fernández, P. y Sobrado Correa, H., A Galicia do Antigo Réximen (ca. 1480- ca.1835), tomos VI-VIII, n.º 11-1711-17, 1.ª edición, Arrecife Edicións Galegas (para La Voz de Galicia), 2007, A Coruña

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Historia moderna universal/O02G251V01402

Historia moderna de España/O02G251V01603

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos/as os/as alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Prehistoria do noroeste da Península Ibérica				
Materia	Prehistoria do noroeste da Península Ibérica			
Código	002G251V01913			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	1c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Comendador Rey, Beatriz Pilar			
Profesorado	Comendador Rey, Beatriz Pilar			
Correo-e	beacomendador@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descrición xeral	Coñecemento dos fundamentos básicos, principais acontecementos e procesos xerais de cambio acaecidos na sociedade do noroeste da Península Ibérica durante a Prehistoria			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.	• saber
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	• saber facer
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber facer
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	• saber facer
CG1	Coñecer o territorio (ambiente, sociedade, cultura) dende unha perspectiva diacrónica e sincrónica	• saber
CG3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica	• saber facer
CE4	Conciencia crítica da relación entre os fenómenos xeográficos, físicos e humanos, a diferentes escalas territoriais	• Saber estar / ser
CE5	Integración das dimensións espacial e temporal na explicación dos procesos territoriais	• saber facer
CT1	Capacidade de análise e síntese	• Saber estar / ser
CT3	Capacidade de organización e planificación	• saber facer
CT7	Capacidade de razoamento crítico	• Saber estar / ser
CT9	Traballo en equipo en diversos contextos	• Saber estar / ser
CT10	Atención á diversidade e multiculturalidade.	• Saber estar / ser

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecemento da contorna próxima, local e rexional, e a súa Historia	CB1 CG1 CE5 CT1
Coñecemento da Historia, Historia da Arte e Xeografía de Galicia nunha perspectiva comparada.	CB3 CG1 CE4 CE5 CT1 CT10
Análise crítico das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral.	CB5 CG3 CT7
Elaboración e presentación, oral e escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específica.	CB4 CG3 CT3 CT7 CT9

Contidos	
Tema	
1. O nacemento da Prehistoria	1.1 A paisaxe cultural e as súas transformacións 1.2 O Medio e o rexistro paleoambiental 1.3 A paisaxe da economía cazadora/recolectora
2. O xurdimento da economía productora	2.1 O xurdimento da economía produtora e os [xacementos invisibles] 2.2 O mundo funerario e a primeira arquitectura monumental
3. O xurdimento da desigualdade social	2.1 Os inicios da metalurxia 2.2 A Arte rupestre. Territorios e xefaturas 2.3 O xurdimento da desigualdade social 2.4. Cara a paisaxe fortificada

Planificación docente			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	2	4
Lección maxistral	10	10	20
Eventos científicos	3	6	9
Obradoiro	5	5	10
Traballo tutelado	14	26	40
Saídas de estudo	6	12	18
Seminario	6	6	12
Exame de preguntas de desenvolvemento	1	10	11
Traballo	3	20	23
Observación sistemática	0	3	3

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Eventos científicos	Horas reservadas para a asistencia a actividades de temática transversal organizadas dende o Departamento de Historia, Arte e Xeografía e a Facultade de Historia.
Obradoiro	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia
Traballo tutelado	Traballos realizados individualmente ou en grupo, orientados a obtención de información e a síntesis sobre aspectos da prehistoria do Noroeste peninsular.
Saídas de estudo	Visita de estudos conxunta coa área de Xeografía Física co obxectivo de aplicar os coñecementos adquiridos nun contexto determinado, nun espazo externo.
Seminario	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Seguimento individualizado dos materiais xerados nos seminarios e actividades introdutorias coas anotacións do profesor. O seguimento individualizado do alumno nas prácticas a través de TIC será feito a partir das ferramentas propias da plataforma de teledocencia (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña etc...), e a aula eMeeting (enlace FaiTic).
Obradoiro	Seguimento individualizado dos materiais xerados nos seminarios e actividades introdutorias coas anotacións do profesor. O seguimento individualizado do alumno nas prácticas a través de TIC será feito a partir das ferramentas propias da plataforma de teledocencia (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña etc...), e a aula eMeeting (enlace FaiTic).

Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas

Exame de preguntas de desenvolvemento	Probas para avaliación das competencias que inclúen preguntas abertas sobre un tema. Os alumnos deben desenvolver, relacionar, organizar e presentar os coñecementos que teñen sobre a materia nunha resposta extensa. Os resultado de aparedizaxe valorados son: Coñecemento do entorno próximo, local e rexional, e a súa Historia. Coñecemento da Historia, Historia da Arte e Xeografía de Galicia, nunha perspectiva comparada.	40	CB1 CB3 CG1 CE4 CE5 CT1 CT7
Traballo	O estudante presenta o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia, na preparación dunha memoria. Os resultado de aparedizaxe valorados son: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partires do uso de fontes e intrepretacións historiográficas. Elaboración e presentación, oral ou escrita, de traballos monográficos, individuais ou colectivos, baseados en fontes e bibliografía específicas.	50	CB4 CG3 CT3 CT9
Observación sistemática	En todas as actividades e probas que conforman a programación valorarase a participación activa do alumnado en obradoiros, previa realización de lecturas, sobre un tema concreto. Os resultado de aparedizaxe valorados son: Análise e valoración dos conceptos aprendidos a partires do uso de fontes e intrepretacións historiográficas. Análise crítico das tradicións historiográficas sobre temas controvertidos ou de interese xeral.	10	CB3 CB5 CT7 CT10

Outros comentarios sobre a Avaliación

Todos os estudantes matriculados na materia teñen dereito a realizar os exames finais (Artigo 12 do Regulamento de Estudantes da Universidade de Vigo). Aqueles alumnos que non poidan acollerse á avaliación continua, serán avaliados dos contidos do programa da materia mediante mediante unha proba de desenvolvemento, consistente en unha proba escrita (70%), máis a entrega da memoria de prácticas (30%). Para aprobar a materia é preciso obter na proba de desenvolvemento unha nota igual ou superior ós 5 puntos.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Carballo Arceo, X., Arqueología de Galicia. Itinerarios polo pasado de Galicia, Nigratrea, 2007, Vigo
 Criado Boado, F. el al, Atlas Arqueolóxico da Prehistoria Galega, Xerais, 2016, Santiago de Compostela
 Lopez García, P. (coord.), La Prehistoria en la Península Ibérica, 2017,
 Martínez Cortizas, A. e Pérez Alberti, A. (Coords), Atlas climático de Galicia, Xunta de Galicia, 1999, Santiago de Compostela
 Peña Santos, A., Prehistoria, castrexo e primeira romanización, A Nosa Terra, 2003, Vigo
 VV.AA., Arte e cultura de Galicia e norte de Portugal., Nova Galicia, 2005, Vigo
 Zazo, C.; Bardají, T.; Baena, J.; Lario, J., Rosas, A., van der Made, J., Tabla Cronoestratigráfica del Cuaternario de la Península Ibérica, v.2, http://tierra.rediris.es/aequa/doc/tabla_aequav2_2, 2009,

Bibliografía Complementaria

Bello, J.M. e Peña, A de la, Historia de Galicia 1. Galicia na Prehistoria, 1, Vía Láctea, 1995, A Coruña
 Baptista, A.M., El arte Paleolítico en Portugal. En Arte sin Artistas. Una mirada al Paleolítico, Museo Arqueológico Regional, 2013,
 Bettencourt, A.M.S.(Coord.), A Pré-História do Noroeste Português, CEIPAR □ Centro Europeu de Investigação da Pré-Hi, 2006, Braga
 Bettencourt, A.M.S. (Coord.), Minho. Traços de Identidade, Universidade do Minho, 2009, Braga
 Bettencourt, A.M.S., La Edad del Bronce en el Noroeste de la Península Ibérica: un análisis a partir de las prácticas funerarias, Trabajos de Prehistoria, 67 (1): 139-173, 2010, Madrid
 Bettencourt, A.M.S., Caetano, M.I., Monteiro, S., Variações Paleoambientais e Evolução Antrópica no Quaternário do Ocidente Peninsular, APEQ, CITCEM, 2010, Braga
 Comendador Rey, B., Los inicios de la metalurgia en el Noroeste de la Península Ibérica, Brigantium, 11, 1999, A Coruña
 Fábregas Valcarce, R. (ed.), A Idade do Bronce en Galicia: Novas perspectivas, Ed. do Castro, 1998, Sada
 González Insua, F., Paisaje doméstico y complejidad social en la Prehistoria Reciente del Noroeste Ibérico, Tese doutoral defendida na Universidade de Vigo, 2017,
 González Ruibal, A., Galaicos. Poder y comunidad en el Noroeste de la Península Ibérica (1250 a.C. □ 50 d.C.), Brigantium, 2007, A Coruña
 Güimil Fariña, A. y Santos Estévez, M., Territorialidad en la Edad del Bronce del Noroeste de la Península Ibérica, Revista d'Arqueologia de Ponent, 23: 9-26, 2013,

- Jorge, S.O., Recintos murados da Pré-história Recente. Técnicas construtivas e organização do espaço: conservação, restauro e valorização patrimonial de arquitecturas pré-históricas, Universidade de Porto, 2003, Porto
- Lombera Hermida, A. de, Fabregas Valcarce, R, To the West of Spanish Cantabria. The Palaeolithic Settlement of Galicia, BAR International Series 2283, 2011, Oxford
- Lombera Hermida, A. e Fábregas Valcarce, R. (Eds), Cova Eirós. Primeras evidencias de arte rupestre paleolítico en el Noroeste peninsular, Andavira, 2013, Santiago de Compostela
- López Sáez, J.A., López Merino, L. y Pérez Díaz, S., Neolitización, Megalitismo y Antropización del paisaje en Galicia entre el VII y el IV milenio cal. BC., En Munibe, 32: 488-496, 2010,
- Méndez Quintas, E. (coord.), Estudos sobre Paleolítico, Instituto de Estudos Miñoranos, 2008, Gondomar
- Parcero Oubiña, C., La construcción del paisaje social en la Edad del Hierro del Noroeste Ibérico, Fundación Ortegalia, 2002, Ortiqreira
- Prieto Martínez, P., El Neolítico en Galicia. En, El Neolítico en la Península Ibérica, Cátedra, 2012, Madrid
- Prieto Martínez, M.P. y Salanova, L. (Coord.), Las comunidades Campaniformes en Galicia. Cambios sociales en el III y II milenios BC en el NW de la Península Ibérica, Diputación de Pontevedra, 2011, Pontevedra
- Peña Santos, A. y Rey García, J.M., Petroglifos de Galicia, Vía Láctea, 2001, A Coruña
- Santos Estévez, M., Petroglifos y paisaje social en la Prehistoria Reciente del Noroeste de la Península Ibérica, Traballos de Arqueoloxía e Patrimonio (TAPA), 38, CSIC, 2008, Santiago de Compostela
- Ramil Rego, E. (Ed.), 1 Congreso Internacional de Arqueoloxía de Vilalba, Museo de Arqueoloxía de Vilalba, 2008, Vilalba
- Ramil Rego, E. & Fernández Rodríguez, C. (Ed.), 2 Congreso Internacional de Arqueoloxía de Vilalba, Museo de Arqueoloxía de Vilalba, 2011, Vilalba
- Vázquez Varela, J.M., Antepasados, guerreros y visiones. Análisis antropológico del arte prehistórico de Galicia, Deputación Provincial de Pontevedra., 1995, Pontevedra
- Vilaseco, I. e Fábregas, R., En torno al megalitismo gallego. En, F. Carrera (coord). Arte parietal megalítico en el noroeste peninsular : conocimiento y conservación, 11-36, Tórculo Edicións, 2006, Santiago de Compostela
- VV.AA., Historia da Arte Galega, A Nosa Terra, 1999, Vigo
- CESGA, IdePatri. IDE Arqueolóxica da Idade de Ferro en Galicia, <http://newgis.cesga.es/patri/idepatri.php>,
- Bettencourt, A.M.S., Abad Vidal E. (coords.), Corpus Virtual de Arte Rupestre do Noroeste Português, <http://www.cvarn.org/>, 2014,
- Blas Cortina, M.A. de, Fernández-Tresguerres, J.A. (coord.), Historia primitiva en Asturias de los cazadores-recolectores a los primeros metalúrgicos, Silverio Cañada, 1989, Gijón
- Blas Cortina, M.A. de (coord.), Expresión simbólica y territorial: los cursos fluviales y el arte paleolítico en Asturias, Real Instituto de Estudios Asturianos, 2014, Oviedo

Recomendacións

Outros comentarios

Os estudantes que se acollan á modalidade semipresencial poderán seguir a materia a través do Curso Virtual na plataforma de teledocencia Moodle, da Universidade de Vigo, que permitirá o acceso aos materiais precisos para a adquisición das competencias e consecución dos resultados da aprendizaxe, tanto nos seus contidos teóricos como prácticos.

Especificaranse as metodoloxías docentes, as actividades de avaliación, xunto co calendario de entrega (presencial ou remota) que quedará claramente establecido. As actividades que requiran presencialidade serán substituídas por outras que permitan acceder á mesma porcentaxe da nota. O seguimento individualizado da participación do alumno a través das TIC farase a partir das ferramentas propias da plataforma (participación, estatísticas de acceso, realización de probas ou exercicios en liña, etc.).

O estudante deberá cumprir os requisitos mínimos de presencialidade necesarios para a avaliación continua. Así mesmo deberá acudir ás probas que a docentes dispoña como imprescindibles.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Prácticas externas				
Materia	Prácticas externas			
Código	002G251V01981			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	12	OB	4	2c
Lingua impartición	Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Rodríguez Teijeiro, Domingo			
Profesorado	Rodríguez Teijeiro, Domingo			
Correo-e	teijeiro@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	A materia permitirá o desenvolvemento da práctica profesional asociada ao plan de estudos nos seus diversos campos disciplinares. Con ela preténdese introducir ao alumnado na dinámica das institucións e empresas vinculadas aos perfís profesionais do grao.			

Competencias		
Código		Tipoloxía
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	• saber facer
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	• saber
CG3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica	• saber
CG4	Desenvolver as destrezas asociadas á elaboración, transmisión e xestión do "saber" e "saber facer" adquirido así como dos resultados do seu razoamento crítico	• saber facer
CE4	Conciencia crítica da relación entre os fenómenos xeográficos, físicos e humanos, a diferentes escalas territoriais	• saber
CE7	Uso correcto da información xeográfica como instrumento de interpretación dos sistemas territoriais	• saber facer
CE8	Desenvolvemento e aplicación dos procedementos de traballo de campo	• saber facer
CE10	Capacidade de relacionar, sintetizar e expresar información xeográfica en sistemas gráficos e cartográficos	• saber • saber facer
CE11	Coñecemento e desenvolvemento de habilidades no ámbito da ordenación e planificación territorial	• saber • saber facer
CE12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	• Saber estar / ser
CE17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente	• saber • saber facer
CE18	Coñecemento e habilidade para usar os instrumentos de recompilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de arquivo e referencias electrónicas	• saber • saber facer
CE23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica	• saber facer
CE26	Visión diacrónica rexional e completa dos fenómenos artísticos territoriais	• saber
CE29	Coñecemento sistemático e integrado do feito artístico: distintas linguaxes e técnicas da produción artística ao longo da historia	• saber
CE31	Coñecementos básicos de iconografía como clave para a interpretación de imaxes	• saber
CE33	Coñecementos sobre documentación, composición de materiais e técnicas construtivas dos bens artísticos mobles e inmoebles	• saber
CT1	Capacidade de análise e síntese	• saber
CT2	Aplicación dos coñecementos	• saber facer
CT3	Capacidade de organización e planificación	• saber facer
CT4	Comunicación oral e escrita no idioma propio	• saber
CT5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento	• saber
CT6	Resolución de problemas e toma de decisións.	• saber facer • Saber estar / ser
CT7	Capacidade de razoamento crítico	• saber
CT8	Compromiso ético e responsabilidade social	• Saber estar / ser
CT9	Traballo en equipo en diversos contextos	• Saber estar / ser
CT10	Atención á diversidade e multiculturalidade.	• Saber estar / ser

CT11	Capacidade de aprendizaxe autónoma	• saber facer
CT12	Capacidade para imprevistos, creatividade e lideranza	• Saber estar / ser
CT13	Iniciativa e espírito emprendedor	• Saber estar / ser
CT14	Motivación pola calidade	• Saber estar / ser
CT15	Sensibilidade a temas ambientais.	• Saber estar / ser
CT16	Coñecemento doutras culturas	• saber

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
As prácticas externas permitirán a integración operativa dos coñecementos, destrezas e capacidades da ciencia histórica e xeográfica no ámbito profesional.	CB2 CB4 CG3 CG4 CE4 CE7 CE8 CE10 CE11 CE12 CE17 CE18 CE23 CE26 CE29 CE31 CE33
Permitirán tamén a realización de actividades en institucións e/ou empresas relativas á adquisición de competencias transversais e específicas, aplicando coñecementos e completando capacidades nun proceso titorizado	CT1 CT2 CT3 CT4 CT5 CT6 CT7 CT8 CT9 CT10 CT11 CT12 CT13 CT14 CT15 CT16

Contidos

Tema	
Actividades en institucións e empresas vinculadas aos coñecementos, capacidades e competencias adquiridas na titulación.	1. Actividades de documentación e difusión do Patrimonio histórico-artístico: rutas-visitas guiadas, actividades de dinamización... 2. Tarefas de clasificación, catalogación e organización de fondos bibliográficos, museísticos e de documentación de arquivo. 3. Tarefas de xestión en bibliotecas, arquivos e museos. 4. Actividades vinculadas a proxectos de intervención e posta en valor de conxuntos arqueolóxicos. 5. Actividades de apoio á docencia en Xeografía e Historia en Secundaria.

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Prácticas externas	240	30	270
Informe de prácticas	0	30	30

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Prácticas externas	Prácticas profesionais realizadas en institucións empresas nas que se adquirirán e aplicarán competencias e coñecementos relacionadas cos ámbitos científicos do grao en Xeografía e Historia.

Atención personalizada			
Metodoloxías	Descrición		
Prácticas externas	O alumnado contará con dous titores/as, un na entidade na que se realicen as prácticas e outro de carácter académico, que formará parte do profesorado da titulación. Levarán a cabo tarefas de orientación e resolución de problemas, e elaborarán e entregarán ao alumnado a bibliografía necesaria para a preparación e execución das tarefas e traballos de cada unha das prácticas externas xunto co proxecto formativo específico da práctica. Os recursos para o seguimento que utilizarán os titores/as académicos serán as titorías individuais, o correo electrónico e a aula e-meeting.		
Probas	Descrición		
Informe de prácticas	Os/as titores/as orientarán ao alumnado na redacción da memoria de prácticas e na elaboración do informe final. Os recursos para o seguimento que utilizarán os titores/as académicos serán as titorías individuais, o correo electrónico e a aula e-meeting.		
Avaliación			
	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Prácticas externas	1.- Informe final da persoa titora da entidade (impreso D5): valoraranse as tarefas e traballos realizados e as prácticas no seu conxunto. Os resultados de aprendizaxe avaliados son: Integración operativa dos coñecementos, destrezas e capacidades da ciencia histórica e xeográfica no ámbito profesional. Realización de actividades en institucións e/ou empresas relativas á adquisición de competencias transversais e específicas, aplicando coñecementos e completando capacidades nun proceso tutorizado.	80	CB2
			CG3
			CG4
			CE4
			CE7
			CE8
			CE10
			CE11
			CE12
			CE17
			CE18
			CE23
			CE26
			CE29
			CE31
			CE33
			CT1
			CT2
			CT3
			CT4
CT5			
CT6			
CT7			
CT8			
CT9			
CT10			
CT11			
CT12			
CT13			
CT14			
CT15			
CT16			

Informe de prácticas	1.- Informe final de prácticas (impreso D6): cada estudante valorará as tarefas e traballos realizados e as prácticas no seu conxunto.	20	CB4
	2.- Memoria de prácticas no que cada estudante dará conta de:		CE4
	2.1.- A aplicación dos coñecementos e competencias adquiridos durante o grao.		CE7
	2.2.- Os coñecementos e competencias adquiridos durante o exercicio das prácticas.		CE8
			CE10
			CE11
			CE12
	Os resultados de aprendizaxe avaliados son:		CE17
	Integración operativa dos coñecementos, destrezas e capacidades da ciencia histórica e xeográfica no ámbito profesional.		CE18
	Realización de actividades en institucións e/ou empresas relativas á adquisición de competencias transversais e específicas, aplicando coñecementos e completando capacidades nun proceso tutorizado.		CE23
			CE26
			CE29
			CE31
			CE33
			CT1
			CT2
			CT3
			CT4
			CT5
			CT6
			CT7
			CT8
			CT9
			CT10
			CT11
			CT12
			CT13
			CT14
			CT15
			CT16

Outros comentarios sobre a Avaliación

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Bibliografía Complementaria

Recomendacións

Outros comentarios

Ao longo do curso entregarase documentación detallada sobre o desenvolvemento das actividades. Esta información será ofrecida a través dos cursos Moodle da plataforma TEM@, polo que todos os alumnos/as deben estar dados de alta na plataforma e ter cubertos os seus datos de perfil.

A bibliografía necesaria para a preparación e execución das tarefas e traballos de cada unha das prácticas externas será preparada e entregada ao alumnado polas persoas que o titoricen xunto co proxecto formativo específico da práctica.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Traballo de Fin de Grao				
Materia	Traballo de Fin de Grao			
Código	002G251V01991			
Titulación	Grao en Xeografía e Historia			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	12	OB	4	2c
Lingua impartición	Castelán Galego			
Departamento	Historia, arte e xeografía			
Coordinador/a	Prada Rodríguez, Julio			
Profesorado	Prada Rodríguez, Julio			
Correo-e	jprada@uvigo.es			
Web	http://fatic.uvigo.es			
Descrición xeral	O Traballo de Fin de Grao consistirá na realización e defensa por parte dos e das estudantes dun traballo tutelado no que, baixo a dirección dun titor ou titora, se apliquen e desenvolvan de forma integrada os contidos formativos e as competencias asociadas ao título de Graduado en Xeografía e Historia.			

Competencias		Tipoloxía
Código		
CB2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	
CB3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	
CB4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado coma non especializado.	
CB5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	
CG3	Obter as habilidades necesarias para rexistrar, analizar e interpretar a información relevante de índole xeográfica e histórica	
CG4	Desenvolver as destrezas asociadas á elaboración, transmisión e xestión do ""saber"" e ""saber facer"" adquirido así como dos resultados do seu razoamento crítico	
CG6	Aplicalas no contexto do futuro académico e/ou profesional; e crear as bases para futuros estudos de postgrao, especializados e/ou multi-disciplinares	
CE1	Coñecemento das claves e desenvolvemento do ámbito da Xeografía física	
CE2	Coñecemento das claves e desenvolvemento do ámbito da Xeografía Humana	
CE3	Coñecemento das claves e desenvolvemento dos espazos xeográficos, (aspectos físicos, humanos, económicos) na súa dinámica socio-territorial	
CE4	Conciencia crítica da relación entre os fenómenos xeográficos, físicos e humanos, a diferentes escalas territoriais	
CE5	Integración das dimensións espacial e temporal na explicación dos procesos territoriais	
CE6	Coñecemento e aplicación dos principais métodos e técnicas de investigación xeográfica	
CE7	Uso correcto da información xeográfica como instrumento de interpretación dos sistemas territoriais	
CE8	Desenvolvemento e aplicación dos procedementos de traballo de campo	
CE9	Capacidade de análise e interpretación das paisaxes	
CE10	Capacidade de relacionar, sintetizar e expresar información xeográfica en sistemas gráficos e cartográficos	
CE11	Coñecemento e desenvolvemento de habilidades no ámbito da ordenación e planificación territorial	
CE12	Conciencia crítica da relación entre os acontecementos e procesos actuais e o pasado	
CE13	Conciencia de respecto polos puntos de vista que se derivan de antecedentes culturais/nacionais	
CE14	Coñecemento da estrutura diacrónica xeral do pasado	
CE15	Coñecemento de linguas antigas	
CE16	Coñecemento detallado dun ou máis períodos específicos do pasado da humanidade	
CE17	Capacidade de ler textos historiográficos e documentos orixinais na propia lingua así como de transcribir, resumir e catalogar información de forma pertinente	
CE18	Coñecemento e habilidade para usar os instrumentos de recompilación de información tales como catálogos bibliográficos, inventarios de arquivo e referencias electrónicas	
CE19	Coñecemento da historia nacional propia	
CE20	Coñecemento da historia europea nunha perspectiva comparada	
CE21	Coñecemento da historia da integración europea	
CE22	Coñecemento da historia universal	

CE23	Capacidade de identificar e utilizar apropiadamente fontes de información para a investigación histórica
CE24	Conciencia crítica das coordenadas espazo-temporais da Historia da Arte
CE25	Visión diacrónica xeneral da Historia da Arte Universal
CE26	Visión diacrónica rexional e completa dos fenómenos artísticos territoriais
CE27	Coñecementos particulares e optativos da Historia da Arte
CE28	Coñecemento das distintas metodoloxías da aproximación á Historia da Arte
CE29	Coñecemento sistemático e integrado do feito artístico: distintas linguaxes e técnicas da produción artística ao longo da historia
CE30	Coñecemento das principais fontes literarias e documentais da Historia da arte
CE31	Coñecementos básicos de iconografía como clave para a interpretación de imaxes
CE32	Coñecemento práctico dos procesos básicos da metodoloxía científica en Historia da Arte
CE33	Coñecementos sobre documentación, composición de materiais e técnicas construtivas dos bens artísticos mobles e inmobles
CE34	Coñecementos instrumentais aplicados á Historia da Arte
CT1	Capacidade de análise e síntese
CT2	Aplicación dos coñecementos
CT3	Capacidade de organización e planificación
CT4	Comunicación oral e escrita no idioma propio
CT5	Capacidade de xestión da información e o coñecemento
CT6	Resolución de problemas e toma de decisións.
CT7	Capacidade de razoamento crítico
CT8	Compromiso ético e responsabilidade social
CT9	Traballo en equipo en diversos contextos
CT10	Atención á diversidade e multiculturalidade.
CT11	Capacidade de aprendizaxe autónoma
CT12	Capacidade para imprevistos, creatividade e lideranza
CT13	Iniciativa e espírito emprendedor
CT14	Motivación pola calidade
CT15	Sensibilidade a temas ambientais.
CT16	Coñecemento doutras culturas

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
---------------------------	--------------

Asimilar adecuadamente as competencias propias do grao.	CB2
Aplicar correctamente a metodoloxía e as técnicas propias do grao.	CB3
Demostrar a destreza na busca, manexo e análise crítico das fontes e recursos bibliográficos.	CB4
Demostrar a capacidade para a formulación, elaboración, presentación e defensa dun traballo relacionado cos contidos do grao.	CB5
	CG3
	CG4
	CG6
	CE1
	CE2
	CE3
	CE4
	CE5
	CE6
	CE7
	CE8
	CE9
	CE10
	CE11
	CE12
	CE13
	CE14
	CE15
	CE16
	CE17
	CE18
	CE19
	CE20
	CE21
	CE22
	CE23
	CE24
	CE25
	CE26
	CE27
	CE28
	CE29
	CE30
	CE31
	CE32
	CE33
	CE34
	CT1
	CT2
	CT3
	CT4
	CT5
	CT6
	CT7
	CT8
	CT9
	CT10
	CT11
	CT12
	CT13
	CT14
	CT15
	CT16

Contidos

Tema

O TFG poderá consistir nun traballo de carácter experimental, teórico, de investigación ou manexo de fontes históricas, producións artísticas, elementos cartográficos, etc., de revisión bibliográfica ou profundización temática, nun informe de traballo de campo ou nunha memoria de actividades (xestión cultural e patrimonial, museos, aplicacións tecnolóxicas, etc.) en campos relacionados coa Titulación.

Non existen subtemas

Planificación docente

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Aprendizaxe baseado en proxectos	15	0	15
Traballo tutelado	0	270	270
Presentación	1	14	15

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Aprendizaxe baseado en proxectos	Establecemento das bases metodolóxicas axeitadas de acordo coa natureza do TFG elixido polo/a alumno/a.
Traballo tutelado	Elaboración do Traballo de Fin de Grao de acordo coas directrices expostas
Presentación	Exposición por parte do alumno ou alumna do traballo realizado.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballo tutelado	Atenderase de xeito personalizado ao alumnado no tocante ás diferentes fases relativas á elaboración e defensa do Traballo de Fin de Grao de acordo coas directrices que o regulan e as necesidades derivadas da súa natureza.
Aprendizaxe baseado en proxectos	Atenderase de xeito personalizado ao alumnado no que atinxe ao establecemento das bases metodolóxicas axeitadas de acordo coa natureza do TFG elixido.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Presentación	Exposición e defensa do Traballo de Fin de Grao Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Demostrar a capacidade para a formulación, elaboración, presentación e defensa dun traballo relacionado cos contidos do grao	20	CG4 CT4

Traballo tutelado	Na avaliación do traballo de Fin de Grao o alumnado deberá demostrar ter adquirido as competencias asociadas ao título de Graduado en Xeografía e Historia que sexan conformes coa natureza e as características do mesmo. O tribunal cualificará de 0 a 10 cada un dos seguintes apartados do TFG: aspectos formais e adecuación aos requisitos mínimos fixados; obxectivos e competencias; metodoloxía apropiada; relevancia e resultados; exposición e defensa. A nota final será a media da nota obtida nestes cinco apartados. Os resultados da aprendizaxe avaliados son: Asimilar adecuadamente as competencias propias do grao. Aplicar correctamente a metodoloxía e as técnicas propias do grao. Demostrar a destreza na búsqueda, manexo e análise crítico das fontes e recursos bibliográficos. Demostrar a capacidade para a formulación, elaboración, presentación e defensa dun traballo relacionado cos contidos do grao	80	CB2
			CB3
			CB4
			CB5
			CG3
			CG6
			CE1
			CE2
			CE3
			CE4
			CE5
			CE6
			CE7
			CE8
			CE9
			CE10
			CE11
			CE12
			CE13
			CE14
			CE15
			CE16
			CE17
			CE18
			CE19
			CE20
			CE21
			CE22
			CE23
			CE24
			CE25
			CE26
			CE27
			CE28
			CE29
			CE30
			CE31
			CE32
			CE33
			CE34
			CT1
			CT2
			CT3
			CT5
			CT6
			CT7
			CT8
			CT9
			CT10
			CT11
			CT12
			CT13
			CT14
			CT15
			CT16

Outros comentarios sobre a Avaliación

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Bibliografía Complementaria

Recomendacións
